

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

MİMARLIK ANABİLİM DALI

**RESTORE EDİLEN TARİHİ YAPILARDA METİNLERARASI OKUMA:
BİR YÖNTEM ÖNERİSİ**

DOKTORA TEZİ

Serap FAİZ BÜYÜKÇAM

TEMMUZ 2018

TRABZON

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

MİMARLIK ANABİLİM DALI

**RESTORE EDİLEN TARİHİ YAPILARDA METİNLERARASI OKUMA:
BİR YÖNTEM ÖNERİSİ**

Serap FAİZ BÜYÜKÇAM

**Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde
"DOKTOR (MİMARLIK)"
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 11 / 06 / 2018
Tezin Savunma Tarihi : 06 / 07 / 2018**

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Tülay ZORLU

Trabzon 2018

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**Mimarlık Anabilim Dalında
Serap FAİZ BÜYÜKÇAM Tarafından Hazırlanan**

**RESTORE EDİLEN TARİHİ YAPILARDA METİNLERARASI OKUMA:
BİR YÖNTEM ÖNERİSİ**

**başlıklı bu çalışma, Enstitü Yönetim Kurulunun 12 /06/2018 gün ve 1757 sayılı
kararıyla oluşturulan jüri tarafından yapılan sınavda
DOKTORA TEZİ
olarak kabul edilmiştir.**

Jüri Üyeleri

Başkan : Prof. Dr. Gülay USTA

Üye : Prof. Dr. Nilgün KULOĞLU

Üye : Doç. Dr. Nazan KIRCI

Üye : Doç. Dr. Erkan AYDINTAN

Üye : Doç. Dr. Tülay ZORLU

**Prof. Dr. Sadettin KORKMAZ
Enstitü Müdürü**

ÖNSÖZ

Disiplinler arası çalışmaların öneminin her geçen gün arttığı günümüzde, mimarlık- edebiyat ve mimarlık-metin ilişkisi yeniden nasıl kurulabilir düşüncesi bu tez çalışmasının temelini oluşturmuştur. Bu düşüncenin olgunlaşmasında; manevi desteği, yol gösterici ve teşvik edici tavrı ile her zaman yanımda olan tez danışmanım Doç. Dr. Tülay ZORLU'ya teşekkür ederim. Akademik hayatımdaki etkisinin bir danışmandan daha fazla olduğunu belirtmek isterim.

Tez çalışmasının yürütülmesinde değerli katkılarda bulunan tez izleme komitesi üyeleri Prof. Dr. Nilgün KULOĞLU ve Doç. Dr. Erkan AYDINTAN'a; jüri üyeleri Prof. Dr. Gülay USTA ve Doç. Dr. Nazan KIRCI'ya teşekkür ederim.

Hayatımın hiçbir döneminde bana olan inançlarını kaybetmeyen ve desteklerini esirgemeyen annem Münevver FAİZ ve babam Veysel FAİZ'e teşekkürü borç bilirim. Son olarak bu süreçteki sonsuz sabır ve anlayışı için eşim Çetin BÜYÜKÇAM'a ve kızım Ela Beren BÜYÜKÇAM'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu tezi, varlığını her zaman yanımda hissettiğim, ardında unutulmayacak hatıralar bırakan annem Münevver FAİZ'e ithaf ediyorum.

Serap FAİZ BÜYÜKÇAM
Trabzon 2018

TEZ ETİK BEYANNAMESİ

Doktora Tezi olarak sunduğum “Restore Edilen Tarihi Yapılarda Metinlerarası Okuma: Bir Yöntem Önerisi” başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Doç. Dr. Tülay ZORLU’nun sorumluluğunda tamamladığımı, verileri/örnekleri kendim topladığımı, deneyleri/analizleri ilgili laboratuvarlarda yaptığımı/yaptırdığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim. 06/07/2018

Serap FAİZ BÜYÜKÇAM

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ.....	III
TEZ ETİK BEYANNAMESİ.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET.....	VII
SUMMARY.....	VIII
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	IX
TABLolar DİZİNİ.....	XI
1. GENEL BİLGİLER.....	1
1.1. Giriş.....	1
1.2. Çalışmanın Önemi.....	3
1.3. Problemin Belirlenmesi.....	5
1.4. Çalışmanın Amaç ve Kapsamı.....	6
1.5. Araştırma Yaklaşımı ve Yöntem.....	8
2. YAPILAN ÇALIŞMALAR 1.....	12
2.1. Metinlerarası Nedir.....	12
2.1.1. Metinlerarası Yöntemler.....	16
2.2. Mimarlık ve Eleştirel Bir Yöntem Olarak Metinlerarası.....	25
2.2.1. Mimarlıkta Metinlerarası Yöntemler Üzerine.....	27
3. YAPILAN ÇALIŞMALAR 2.....	32
3.1. Tarihi Yapılarda Koruma /Yeniden İşlevlendirme ve Metinlerarası.....	32
3.1.1. Mimarlıkta Metinlerarası: Kavramsal Kılavuz.....	33
3.2. Araştırma Örnekleme: Kasımpaşa Tuz Ambarı.....	47
3.2.1. Saha Güncesi.....	62
4. BULGULAR VE İRDELEME.....	64
4.1. Yapıdaki Metinlerarası: Yeniden Yazım.....	64
4.2. Yapıdaki Metinlerarası: Palempsest.....	84
4.3. Yapıdaki Metinlerarası: Kolaj.....	88
4.4. Yapıdaki Metinlerarası: Öyküsel Dönüşüm.....	91
4.5. Yapıdaki Metinlerarası: Edimsel Dönüşüm.....	92
4.6. Yapıdaki Metinlerarası: Montaj.....	96

4.7.	Yapıdaki Metinlerarası: Alıntı.....	101
4.8.	Yapıdaki Metinlerarası: Örtük Alıntı.....	103
4.9.	Yapıdaki Metinlerarası: Tamamlama.....	104
4.10.	Yapıdaki Metinlerarası: Parodi/Yansılama.....	104
4.11.	Yapıdaki Metinlerarası: Alaycı Dönüştürüm.....	106
4.12.	Yapıdaki Metinlerarası: Öykünme/Pastiş.....	108
4.13.	Yapıdaki Metinlerarası: İndirgeme.....	110
4.14.	Yapıdaki Metinlerarası: Genişletme.....	114
4.15.	Yapıdaki İşlevsel, Dizimsel, Anlamsal ve Biçimsel Etkileriyle Metinlerarası....	115
5.	SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	123
6.	KAYNAKLAR.....	129
7.	EKLER.....	139

ÖZGEÇMİŞ

Doktora Tezi

ÖZET

RESTORE EDİLEN TARİHİ YAPILARDA METİNLERARASI OKUMA:
BİR YÖNTEM ÖNERİSİ

Serap FAİZ BÜYÜKÇAM

Karadeniz Teknik Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Tülay ZORLU
2018, 138 Sayfa, 12 Sayfa Ek

Metinlerin öncelleri ile kurdukları türlü ilişkilerle var oldukları düşüncesi üzerine temellenen metinlerarasılık; öncel ve ardıl metinler arasındaki ilişkiler ağının keşfi ve bu ilişkilerin anlamlandırılmasıyla ilgilenir. Esasında yazınsal olanın kapsamında yer alan metinlerarasılık, mimarlık üretimi için de anlamlı kılınabilir. Mimarlığın metinlerarası bir üretim olduğu ve metinlerarası yöntemleri barındırdığı, mimari yapıların metinlerarası okuma ile analiz edilebileceği temel varsayımları üzerine kurgulanan bu tezde, mimarlık üretiminin metinlerarası olma halini metinlerarası yöntemler dahilinde sorgulayarak ortaya koymak amaçlanmıştır. Metinlerarası ve mimarlık ilişkisinin tartışmaya açıldığı bu çalışmanın, metinlerarası mimarlık okumaları için bir kaynak olması hedeflenmiştir. Bu kapsamda tez çalışması, öncel ve ardıl ilişkilerin tartışmasız yer aldığı restore edilen tarihi yapıların metinlerarası yöntemler aracılığıyla yeniden okunması üzerine kurgulanmıştır. Tez çalışmasının ilk adımı; çalışmanın önemi, problemin belirlenmesi, çalışmanın amaç ve kapsamı, araştırma yaklaşımı ve yönteminin yer aldığı Genel Bilgiler bölümüdür. Metinlerarası ve metinlerarası yöntemlerin tanım, kapsam ve mimarlık disiplini ile ilişkileri Yapılan Çalışmalar 1 bölümünde ele alınmıştır. Yapılan Çalışmalar 2 bölümünde ise mimarlık disiplini içinde karşılıklı tanımlanan metinlerarası yöntemler (yenidenyazım, palempsest, kolaj, öyküsel dönüşüm, edimsel dönüşüm, montaj, alıntı, örtük alıntı, tamamlama, parodi, alaycı dönüştürüm, öykünme, indirgeme, genişletme) için hazırlanan kavramsal kılavuz ile örneklem yapıya ait detaylı bilgiler yer almaktadır. Bulgular ve İrdeleme bölümünde, metinlerarası yöntemlerle ilişkilendirilen ardıl ve öncel ilişkiler örneklem yapı üzerinden sınanmıştır. Sonuçlar ve Öneriler bölümünde ise mimarlığın metinlerarası bir üretim olduğu ve metinlerarası yöntemleri barındırdığına ilişkin temel varsayımların desteklendiği ve mimarlık üretiminin metinlerarası yöntemlerle okunabileceğine yönelik değerlendirmeler ile mimarlıkta metinlerarasının kapsamına ilişkin önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Metinlerarası, Metinlerarası yöntemler, Mimarlık üretimi, Restorasyon, Yeniden işlevlendirme, Metinlerarası okuma, Anlamlandırma, Tuz Ambarı.

PhD. Thesis

SUMMARY

INTERTEXTUAL READING IN RESTORED HISTORICAL BUILDINGS:
A METHODOLOGICAL PROPOSAL

Serap FAİZ BÜYÜKÇAM

Karadeniz Technical University
The Graduate School of Natural and Applied Sciences
Architecture Program
Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Tülay ZORLU
2018, 138 Pages, 12 Pages Appendix

Intertextuality is based on the idea that texts exist with various relations with their precedents and concerned with the discovery and interpretation of the network of relations between prior and later texts. Intertextuality is fundamentally used in literary context; however, it can also be helpful for architectural production. Built on the basic assumptions that architecture is an intertextual production incorporating intertextual methods and architectural structures can be analyzed through an intertextual reading, this study aims to investigate and reveal the intertextuality of architectural production by using intertextual methods. Accordingly, the study discusses the relations between intertextuality and architecture, thereby attempting to be a resource for intertextual architectural readings. Thus, this study is based on the re-reading of the restored historical buildings, which are unquestionably related to their precedents and antecedents, through intertextual methods. The first part of the study is the General Overview which includes the importance of the study, the identification of the research problem, the purpose and scope of the study, and the research approach and method. The chapter Previous Work 1 discusses the definition, interpretation and scope of intertextuality and intertextual methods, and the relations between intertextuality and architecture. The chapter Previous Work 2 involves detailed information of the sample building and provides a conceptual and visual guide that includes the conceptual equivalents of intertextual methods to the discipline of architecture. In the chapter Results and Discussion, prior and later relations associated with intertextual methods are tested on the sample building. The chapter Conclusion and Suggestions involves arguments supporting the basic assumptions that architecture is an intertextual production incorporating intertextual methods and architectural production can be read through intertextual methods. The chapter finally offers a number of suggestions for the intertextual context in architecture.

Key Words: Intertextuality, Intertextual methods, Architecture production, Restoration, Refunctionalization, Intertextual reading, Interpretation, Tuz Ambari.

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 1. Restorasyon ve/veya yeniden işlevlendirme çalışmaları kapsamında mimarlık üretiminde karşılıkları tanımlan/a/mayan ve tanımlanan metinlerarası yöntemler.....	28
Şekil 2. Metinlerarası yöntemlerde kapsama ilişkisi.....	29
Şekil 3. Tuz Ambarı'nın konumunu gösteren uydu görüntüsü	48
Şekil 4. Galata'ya göre ambar yapısının konumu	48
Şekil 5. Pervetitch haritasında tarihi ambar yapısı.....	49
Şekil 6. Sağda ambar yapısı	50
Şekil 7. Tuğla-taş almaşık duvarı sıvanmadan önce yapının ön cephesi	50
Şekil 8. 2009 yılındaki restorasyondan önce yapının ön cephesi.....	50
Şekil 9. 2009 yılındaki restorasyondan sonra Tuz Ambarı	51
Şekil 10. Restorasyon öncesi tarihi ambar yapısı.....	52
Şekil 11. Yapının rölöve projesinde plan ve kesitler	53
Şekil 12. Ambar yapısının restorasyon öncesi iç mekanı.....	54
Şekil 13. Yapının rölöve projesinde ön ve arka cepheler.....	54
Şekil 14. Tarihi ambar yapısının restorasyon öncesi ön ve arka cephesi.....	55
Şekil 15. Ambar yapısının çatı formunu gösteren kesitler	56
Şekil 16. Öncel yapının plan ve kesiti.....	57
Şekil 17. Öncel yapının ön ve arka cephesi	58
Şekil 18. Öncel yapının çatısı.....	58
Şekil 19. Ardıl yapının plan ve kesiti/ restorasyon projesi	59
Şekil 20. Ardıl yapının iç mekanı	60
Şekil 21. Ardıl cephe.....	61
Şekil 22. Ardıl yapıda çatı.....	61
Şekil 23. Öncel ve ardıl zemin kat	66
Şekil 24. Öncel ve ardıl asma kat.....	67
Şekil 25. Zemin katta eklenen bölücü duvarlar.....	71
Şekil 26. Asma katta eklenen bölücü duvarlar.....	72
Şekil 27. Eklenen basamak ve rampalar.....	73

Şekil 28. Yapıya eklenen merdiven, köprü, rampa ve basamaklar ile değiştirilen yapı elemanları	75
Şekil 29. Yapıya eklenen merdiven, söveler ve çelik kirişler ile kaldırılan doğramalar	76
Şekil 30. Ön cephedeki değişiklikler	76
Şekil 31. Değiştirilen çatı ve eklenen betonarme kiriş	77
Şekil 32. Yapıya eklenen mekanlarda opak ve saydam yüzeyler	78
Şekil 33. İç mekanda malzeme düzeyinde ekleme ve değişiklikler	79
Şekil 34. Ön ve arka cephede malzeme değişiklikleri/kullanımları	80
Şekil 35. Yeniden yazımda yapıya eklenen donanım	81
Şekil 36. Öncel yapının erişim grafiği	82
Şekil 37. Ardıl yapının erişim grafiği	83
Şekil 38. Yapıda palempsest /katmanlaşan işlev	85
Şekil 39. Korunan kütle ve mekan bütünlüğü/sınırı ile korunan taş duvarlar ve açıklıklar	86
Şekil 40. Yapıdaki öncel unsurlar	87
Şekil 41. Malzeme kullanımında dizimi etkileyen palempsest, mermer zemin- taş duvar- alçı levha duvar ve tavanlar	88
Şekil 42. Öncel ve ardıl unsurların oluşturduğu yeni bütün	89
Şekil 43. Kasımpaşa Tuz Ambarı'nın işlev/yaşam kronolojisi	91
Şekil 44. Ardıl yapı zemin katta yeni mekanlar	93
Şekil 45. Ardıl yapı asma katta yeni mekanlar	94
Şekil 46. Eklenen mekanlar	95
Şekil 47. Merdivenler, köprüler, denizlikler, söveler ve kirişler	97
Şekil 48. Merdivenler ve köprüler	98
Şekil 49. Denizlikler, söveler ve kirişler	99
Şekil 50. Teknik donanımlar	100
Şekil 51. Yapıdaki alıntı	102
Şekil 52. Tuz Ambarı'nda örtük alıntı	103
Şekil 53. Yapıdaki tamamlama	104
Şekil 54. Kapıya dönüştürülen pencereler	105
Şekil 55. Değiştirilen çatı ve pencereler	107
Şekil 56. Yapıdaki alaycı dönüştürüm	108

Şekil 57. Ardıl yapıda açılan kemerli geçişler	109
Şekil 58. Yapıdaki öykünme	110
Şekil 59. Yapıdaki mekansal, yapısal ve işlevsel indirgeme.....	112
Şekil 60. İşlevsel indirgeme	113
Şekil 61. Yapısal indirgeme	113
Şekil 62. Yapıdaki genişletme.....	115

TABLULAR DİZİNİ

Sayfa No

Tablo 1. Çalışma strüktürü	11
Tablo 2. Mimarlıkta metinlerarası yeniden yazıma ait kavramsal kılavuz	34
Tablo 3. Mimarlıkta metinlerarası palempseste ait kavramsal kılavuz.....	35
Tablo 4. Mimarlıkta metinlerarası kolaja ait kavramsal kılavuz.....	36
Tablo 5. Mimarlıkta metinlerarası öyküsel dönüşüme ait kavramsal kılavuz.....	37
Tablo 6. Mimarlıkta metinlerarası edimsel dönüşüme ait kavramsa kılavuz.....	38
Tablo 7. Mimarlıkta metinlerarası montaja ait kavramsal kılavuz.....	39
Tablo 8. Mimarlıkta metinlerarası alıntıya ait kavramsal kılavuz.....	40
Tablo 9. Mimarlıkta metinlerarası örtük alıntıya ait kavramsal kılavuz	41
Tablo 10. Mimarlıkta metinlerarası tamamlamaya ait kavramsal kılavuz	42
Tablo 11. Mimarlıkta metinlerarası parodi/yansılamaa ait kavramsal kılavuz	43
Tablo 12. Mimarlıkta metinlerarası alaycı dönüştürüme ait kavramsal kılavuz	44
Tablo 13. Mimarlıkta metinlerarası pastiş/öykünmeye ait kavramsal kılavuz.....	45
Tablo 14. Mimarlıkta metinlerarası indirgemeye ait kavramsal kılavuz	46
Tablo 15. Mimarlıkta metinlerarası genişletmeye ait kavramsal kılavuz	47
Tablo 16. Öncel ve ardıl yapıdaki mekanlar	68
Tablo 17. Yapıdaki yeniden yazımın dizimsel, işlevsel, anlamsal ve biçimsel boyuta etkileri	84
Tablo 18. Yapıdaki palempsestin dizimsel, işlevsel, anlamsal ve biçimsel boyuta etkileri	88
Tablo 19. Yapıdaki kolajın dizimsel, işlevsel, anlamsal ve biçimsel boyuta etkileri.....	90
Tablo 20. Yapıdaki öyküsel dönüşümün dizimsel, işlevsel, anlamsal ve biçimsel boyuta etkileri	92
Tablo 21. Edimsel dönüşümün dizimsel, işlevsel, anlamsal ve biçimsel boyuta etkileri	96
Tablo 22. Montajın dizimsel, işlevsel, anlamsal ve biçimsel boyuta etkileri.....	101
Tablo 23. Alıntının dizimsel, işlevsel, anlamsal ve biçimsel boyuta etkileri.....	103
Tablo 24. Örtük alıntının dizimsel, işlevsel, anlamsal ve biçimsel boyuta etkileri.....	103
Tablo 25. Tamamlamanın dizimsel, işlevsel, anlamsal ve biçimsel boyuta etkileri	104
Tablo 26. Parodinin dizimsel, işlevsel, anlamsal ve biçimsel boyuta etkileri.....	106

Tablo 27. Alaycı dönüştürümün dizimsel, işlevsel, anlamsal ve biçimsel boyuta etkileri	108
Tablo 28. Öykünmenin dizimsel, işlevsel, anlamsal ve biçimsel boyuta etkileri	110
Tablo 29. İndirgemenin dizimsel, işlevsel, anlamsal ve biçimsel boyuta etkileri.....	114
Tablo 30. Genişletmenin dizimsel, işlevsel, anlamsal ve biçimsel boyuta etkileri.....	115
Tablo 31. Yapıdaki müdahaleler	117
Tablo 32. Yapıdaki metinlerarasının işleve etkisi	118
Tablo 33. Yapıdaki metinlerarasının dizime etkisi	119
Tablo 34. Yapıdaki metinlerarasının anlama etkisi.....	120
Tablo 35. Yapıdaki metinlerarasının biçime etkisi	121
Tablo 36. Tuz Ambarı'ndaki metinlerarası etkileşimin dizimsel, işlevsel, anlamsal ve biçimsel boyutu	122

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş

Bu çalışma mimarlık üretiminin metinselliğine koşut mimarlık okumaları üzerine bir yöntem denemesidir. Metinsel birer temsil olarak da kabul gören mimari yapıların yeniden okunması üzerine kurgulanan bu çalışmada; yazınsal metinler için bir ölçüt olan ‘metinlerarası’ araç olarak kullanılmıştır. Bu bağlamda çalışma, mimari yapıları bir metin olarak değerlendirerek; öncel ve ardıl yapılar arasındaki ilişkileri yeniden okuma/ anlamlandırma denemesinin bir sonucudur.

Yazınsal/dilsel metinlerin temel kaynaklarından birinin önceki metinler olduğu düşüncesi metinlerarasının temelini oluşturmaktadır. Buna göre, bir metin, farklı ilişkiler ile bir araya gelen öncel metinlerin toplamıdır. Bu ilişkilerin çözümlenmesi metinlerarası okuma/anlamlandırma ile mümkündür. Yazarın daha önce yazılmış/söylenmiş anlam örüntülerini kendi metinlerinde ‘bilinçli’ ya da ‘bilinçsiz’ olarak kullanması ile ‘ayrışıklık’ yaratarak ortaya çıkan metinlerarası; metni farklı anlamlarla donatır. Bu noktada yer aldığı dönemin bağlamından ayrı düşünülemez olan metnin anlamlandırılmasında okur etkilidir. Çünkü her okur, okuduğu metin içindeki öncel ve ardıl ilişkileri, kendi bilgi birikimi kapsamında ve her okuyuşta farklı anlamlarla donatarak yeniden üretir.

Bu çalışma mimarlık pratiğinin de benzer bir üretim sürecinden geçerek oluştuğunu savlamaktadır. Bu kapsamda mimari yapılar üzerinden metinlerarası okumalar yapılarak öncel ve ardıl ilişkilerin deşifre edilebileceği düşünülmektedir. Esasında, mimarlık kuram ve pratiği için bir yeniden okuma alternatifi sunan bu çalışma; geçmiş, bugün ve gelecek ile ilişkilendirerek farklı yorum ve bakış açılarının önünü aralamaktadır.

Metinlerarası, ana çalışma alanı olan yazınsal/dilsel olanın yanı sıra; müzik, resim ve sinema gibi birçok disipline konu olmuştur. Metinlerarasının mimari yapıların değerlendirilmesinde bir yöntem olarak kullanılması ile mimarlık tarihi boyunca üretilmiş yapıların birbirini nasıl etkilediğine, bugünkü mimarlık üretiminde geçmişten alınan referansların neler olduğuna, gelecekteki yapı ve mekan üretiminin ne yönde evrilebileceğine dair tutumların tespitinin mümkün olabileceği düşünülmektedir. Dönemsel, üslupsal ya da bölgesel anlamda mimari yapıların algılanmasında; yapının farklı ve yeni kültürler bağlamında nasıl değiştirildiği, nasıl benzetildiği ya da nasıl dönüştürüldüğüne dair

yaklaşımlar da yine mimarlık ve metinlerarasılık ilişkisi içinde incelenebilir. Bu konuya ilişkin olarak Civelek (2017), tarihi süreç içerisinde üretilmiş bir yapı türüne ait örneklerin veya bir mimarın eserlerinin artsüremli okunması ile farklı zaman, kültür ve mekanda inşa edilmiş veya edilecek mimari yapıların başka yapılarla ilişki kurabileceğini ileri sürmektedir.

Mimarlık üretimini ‘metinlerarası’ ile okumak, gerek sonuç ürünün gerekse üretim sürecinde öteki yapıların öncel yapılar ile etkileşimini okumaktır/görmektir. Mimarlık pratiğinin öncelleri ile kurdukları ilişkilerle oluştukları savı temel alındığında, bir ilk yapı aramak anlamsızlaşarak, ‘metinlerarası’ bir ilişkiden bahsedilir. Mevcut veri ve unsurların farklı birleşimlerle yeniden üretilmesi mimarlık pratiğinin değişen yapısını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda bütünü içinde katmanlaşarak yer alan yapı ve yapı parçalarını metinlerarası düşünüş ve bakış ile çözümlenmek mümkündür.

Gösteren ile gösterge arasındaki ilişkiyi ortaya koyan Ferdinand de Saussure’ün yapısal dilbilim düşünce sisteminde; ‘bütün’ içindeki öğelerin kendiliğinden bir anlamı olmadığı, ancak diğer unsurlarla birlikte düşünüldüklerinde anlam kazandıkları ileri sürülmüştür. Bütünü oluşturan öğeler arasında düzenli ve sürekli ilişkiler bulunur (Saussure, 1998). Yapıbozum ise bir ‘bütünlüğün’ nasıl yapılandığını anlamaya ve göstergelerin çeşitli ve farklı anlam dizileri oluşturabileceğini göstermeye çalışır (Proudfoot, 1988; Küçükalp, 2008). Bir metin analizi olarak değerlendirilebilecek yapıbozum metnin anlam/anlamalarını bulmak için temel anlam olasılıklarını sorgular. Bunu yaparken de çeşitli kavram karşıtlıklarından yararlanır (Jenks, 1988). Yapıbozum, anlamın sabit merkezli olduğu anlayışına itiraz ederek, anlamın belirlenemeyeceğini ve metinlerde saklı çok anlamlılığı dile getirmiştir (Derrida, 1976). Derrida yaptığı sözcük oyunları ile tek anlam olmadığını sözcüklerin başka bağlamlara da işaret edebildikleri düşüncesini yapıbozum ile ortaya koymuştur (Sim, 2000). Yapıbozum metnin kendi içindeki yapısını sorgular ve metindeki gösterenlerin tükendiği anda metinlerarasılığın devreye girdiğini ileri sürer (Bulut, 2018).

Metinlerarası ve mimarlık ilişkisinin tartışmaya açıldığı bu çalışmanın, metinlerarası mimarlık okumaları için bir kaynak olması hedeflenmiştir. Mimarlıkta karşılıkları tanımlanan metinlerarası yöntemler kullanılarak gerçekleştirilecek mimarlıkta metinlerarası okumalar ile mimarlık pratiğinin doğasında yer alan; bir takım göndergeler, farklı dönemsel yapı ve düşünüş biçimleri sorgulanacaktır. Böylelikle çok katmanlı bir zeminde tekrar tekrar üretilen mimarlık; çok sesli, çok anlamlı ilişkilerin yer aldığı metinlerarası zeminde tartışmaya açılacaktır. Bu tez çalışması kapsamında mimarlığın metinlerarası olma hali, restore edilen/yeniden işlevlendirilen tarihi yapılar örneğinde ele alınmaktadır.

1.2. Çalışmanın Önemi

Geleneksel bakış açısına göre metin tanımında ilk akla gelen yazılı ifadelerdir. Ancak göstergebilimsel bakış metin kavramının sınırlarını genişletmiş ve kendisinden anlam üretilen her olgunun bir metin olduğu düşüncesi kabul görmeye başlamıştır (Ricoeur, 1971; Siegel 1984; Rowe, 1987; Hartman ve Hartman, 1993; Lenski, 1998; Barthes, 2005; Lefebvre, 2014; Barthes, 2015). Artık dilsel metinlerden (masallar, şiirler, makaleler vb.) semiyotik metinlere, haritalar, resimler, filmler vb. uzanan bir dizi yorumlama ve anlamlandırma düşüncesi metin kavramının sınırlılıklarında yer almaktadır (Saussure, 1998; Barthes, 2005). Bu bağlamda toplumdaki farklı işaret ve kodlar da metin gibi değerlendirilmekte, anlambilimsel çalışmalar kapsamında; sinemanın, resmin, müziğin, mimarinin vb. dillerinden söz edilebilmektedir (Saussure, 1998). Titon (2009) metnin, kelimelerden oluşmak zorunda olmadığını, ritüellerin, eylemlerin, insan eliyle yapılmış herhangi bir nesnenin, hatta bir ya da birden fazla kişinin bile metin olabileceğine vurgu yapmıştır. Stewart (1978)'da benzer bir bakış açısıyla, sosyal olayları, geleneğin ve kültürün sınırları ve tüm içeriği ile yaşama yansıyan olgular olarak değerlendirdiğini, bu yüzden sosyal olaylara 'metinsel' olarak yaklaştığını belirtir. Bu bakış açısıyla birer sosyal olgu olan mimarlık, resim, heykel, sinema gibi kültürel dokunun her bir elemanını da metinsel olarak okumak mümkündür.

Literatürde mimarlık ve metin ilişkisini inceleyen çeşitli çalışmalar yer almaktadır. "Mimarlık Düşüncesinin Retorik İnşası: Usûl-İ Mimari-İ Osmani" (Durmuş, 2014), metinlerde anlatılan mimari eserleri retorik üzerinden; "Mimarlık ve Bilim Kurgu Edebiyatı Arakesitinde J. G. Ballard'ı Okumak" (Tuna Ultav, 2008), bilim-kurgu edebiyatı ve mimarlık arasındaki ilişkiyi Ballard'a ait on altı roman/öykü üzerinden ele alan doktora çalışmalarıdır. "Mimari Temsilde Ekfrasis: Danteum ve Masumiyet Müzesi Üzerine" (Somer ve Erdem, 2015) ile "Edebiyatta Mimarlık" (Akarsu ve Erdoğan, 2016) isimli çalışmalarda ise mimarlık ve edebiyat ilişkisi çeşitli yönlerden ele alınmıştır.

Metin olarak değerlendirilen her bir olguyu metinselliğin bir ölçütü olan metinlerarası ile ilişkilendirmek mümkündür. Konuyla ilgili olarak Allen (2000), metinlerarasının sadece edebi metinlerle sınırlandırılmayacağını, mimari, müzik, resim, sinema vb. birçok disiplinin bu kavram ile ilişkili olduğundan bahseder. Dolayısıyla metinlerarası, disiplinler arası bir çalışmaya imkan tanımaktadır. Metinsel bir ifade olarak filmler, kitaplar, resimler, mimari yapılar vb.'ni okumak öncelleri/diğerleri ile kurdukları ilişkilerle birlikte düşünerek

mümkün olabilir. Zaten kavramların disiplinler arası etkileşim ile çok anlamlılık kazandığı, sınırların muğlaklaştığı, çok medyalı kültürlerin olduğu bir yüzyılda, çok sesli, çok anlamlı, çok katmanlı, yapıtların var olması kaçınılmazdır (Ekiz, 2006). Bu yapıtlar, okur ve metin arasındaki etkileşim sürecine olanak tanıyarak farklı okumaların ve anlamlandırmaların önünü açmaktadır (Eco, 2016).

Literatürde resim, müzik ve sinema gibi disiplinleri edebi olmayan metinlerarası referanslar dahilinde ele alan çeşitli çalışmalar mevcuttur. Ancak mimarlıkta metinlerarasılığın incelendiği çalışma sayısı çok sınırlıdır. Mimarlık ve metinlerarası ilişkisini konu edinen bu çalışmalarda; mimari yapılar arasındaki etkileşimler daha çok metinlerarası üst başlığında ele alınmakta, metinlerarası yöntemlerin mimarlıkla bütünleşmesi kapsamında bir değerlendirme yapılmamaktadır. Bu noktada çalışmanın konusu, mimarlık kuram ve pratiğine entegre edilen metinlerarası yöntemlerle mimari yapıların okunması ve anlamlandırılması üzerinedir. Bu tez çalışması, metinlerin doğasında zorunlu olarak bulunduğu öne sürülen metinlerarasının, mimarlık kuram ve pratiğinin anlamlandırılmasına ne derece imkan tanıdığını tartışmaya açtığı için önemlidir. Mimarlığı metinlerarası bir üretim/oluş olarak ele alan bu çalışma, mimari yapıların metinlerarası yöntemlerle okunması için bir yöntem önerisi sunması ve söz konusu yöntem önerisi için mimarlıkta metinlerarasını örnekleyen ‘kavramsal kılavuz’ oluşturulması açısından ayrıca önem taşımaktadır. Çalışmanın diğer önemli yönleri ise yeniden işlevlendirilmiş tarihi bir yapının ‘geçmişteki’ izlerinin, ‘güncel’ uygulamalarla bir arada nasıl kurgulandığını görmemize imkan tanıyor olması ve yeniden işlevlendirilmiş bir yapı veya yapı grubundaki işlevsel, yapısal, biçimsel değişikliklerden simgesel, üslupsal, dönemsel vb. değişikliklere; cephe ve plan kurgusundaki değişikliklerden malzeme, yapım tekniği vb. değişikliklere bütüncül bir bakış sunuyor olmasıdır.

Mimari yapılar üretildikleri andan başlayarak hem kendi içlerinde çözümlenerek hem de değişik dönem ve bağlamlarda çeşitli amaçlar için biçimsel ve işlevsel bir dizi dönüşüme uğratılarak yinelenirler. Her türlü yineleme işlemi yapıların yeni kılıklarda yaşamlarını sürdürmelerine olanak sağlar. Böyle bir sürecin baş aktörleri olan yapıların uğradıkları dönüşümlerin alternatif bir okuma sunan metinlerarası ile okunabilir kılınması mimarlık kuram ve pratiği için önemlidir. Bu çalışma ile mimarlık kuram ve pratiğinin metinlerarası olma hali sorgulanarak mimarlık için yeni bir bakış ve alternatif bir okuma/anlamlandırmanın adımları atılmaktadır.

1.3. Problemin Belirlenmesi

Mimarlık üretimini metinsel bir temsil olarak benimseyip, metinlerarasılık konusunu mimarlığın özgül bilgi alanına katmayı amaçlayan bu tez çalışması, mimarlık yazımının, teknolojik, yapısal, kültürel, estetik vb. birçok alanda değerlendirilmesine/okunmasına koşut yeni bir bakıştır. Mimarlığı bir dil olarak kabul eden semantik ve semiyotik çalışmalarda mimari nesne; tek, ‘öncesiz’ ve diğer yapılarla ilişki kurmayan bir üretim olarak okunmuştur. Mimarlığın metinleşmesine katkı koymak için mimari yapılar metinsel olanın ölçütü metinlerarası ile okunabilir. Böylece çoğu kez tekil, anlık düşünce ve kavrayışların bir ürünü gibi görülen mimarlık üretiminin; diğer mimari yapılar ile kurduğu/kuracağı anlamsal ve biçimsel ilişkiler içinde süreklilik arz ettiği görülebilir.

Metinlerarası tarihsel sürekliliğe ayna tutar. Çünkü eskiyi/geçmişî bugün ile tekrar ele alıp ‘yeni’ olanı üretir. Bu çalışma bir yapıdaki; tarihin, kültürün, mimarinin, teknolojinin, malzemenin vb. izleri/etkileri üzerine pek çok şey önerebilir. Her bir öneri bakış açısını derinleştirip zenginleştirebilir. Mimarlık üretimindeki öncel-ardıl ilişkileri irdelemeyi hedefleyen bu çalışmada yazınsala/dilsele özgü metinlerarası yöntemler; mimarlıkta metinlerarası okumaların elverdiği anlam ve bağlamlarda kullanılmıştır. Bu durum metinlerarası yöntemlere atfedilen anlamları genişleterek yoruma açık hale getirmiştir.

Çalışmanın problem alanı, metinlerarası ve metinlerarası yöntemlerin; mimarlık düşüncesi ve üretiminde etkili olan farklı yapı, dönem, üslup, bilinç, teknolojik, vb etkileşimlerin keşfinde araç olarak kullanılması üzerine bir yöntem denemesidir. Mimarlıkta metinlerarası okumaların yapılacağı bu çalışmanın sınırları yeniden işlevlendirilmiş tarihi yapılar olarak belirlenmiştir.

Restorasyon ve yeniden işlevlendirme çalışmaları; tarihsel olanın kurgusal bir düzleme aktarılarak yeni koşullarda değişik işlevlerle yeniden yazılması olarak nitelenebilir. Bu noktada, tarihi yapı bir yeniden inşa süreci ile güncellenerek, değişik anlam ve işlevlerle donatılmakta ve varlığını bu yolla sürdürmektedir. Nesilden nesile aktarılan ‘tarihi’ yapılar aynı zamanda bellekten belleğe aktarılarak yaşamlarını devam ettirirler. Bu noktada yeni bir döneme/belleğe aktarılarak yaşatılmak istenen ‘tarih’, mimarın kişisel ve pek tabii metinlerarası dokunuşları ile yeniden üretilmektedir. Dolayısıyla yeni bir bağlamda yeniden inşa edilen bu yapıların farklı anlam ve yorumlarla donatılmaları kaçınılmaz olmaktadır. Sonsuz anlam örüntüleri içinde yeniden inşa süreci yaşayan tarihi yapıların güncel bir işleve kazandırılması tarihsel bir sürekliliğin, bilincin ve kültürel değerlerin devamlılığını sağlar.

Söz konusu yapılardaki değişiklikleri işlevsel, mekansal, teknik vb. farklı bağlamlarda yeniden okumak mümkündür. Bunların yanı sıra; metinlerarası ile okunan bu yapılarda, öncel ve ardıl yapısal etkileşimler tanımlanabilir. Böylelikle geçmişten alınan ve günümüz kullanımına entegre edilen yapısal ve mekansal çözümler ve referanslar; yeni bir düzlemde yeniden tanımlanma imkanı bulur.

1.4. Çalışmanın Amaç ve Kapsamı

Mimarlık pratiğinin metinsel bir temsil olarak değerlendirilip, metin gibi okunabileceğine dair düşünceler söz konusudur. Bu kapsamda yazınsal olana özgü bir takım değerlendirmelerin metinsel bir temsil olan mimarlık için de geçerli kılınması mümkündür.

Edebi metinlerin tasarlanıp oluşturulmasında birçok farklı etken bulunmaktadır. Bu etkenlerden biri de önceki metinlerdir. Yeni bir metnin kurgusunda -az ya da çok- etkili olan eski metinlerin varlığı, söz konusu 'yeni' metni 'metinlerarası' yapar. Metinlerarası, edebiyatta metinlerin kendinden önceki metinlerden bağımsız düşünülmemeyeceği, her metnin başka metinlerin biraradallığından oluştuğu ve metinsel bir ifadeyi anlamlandırmanın ancak öncelleri ile kurdukları ilişkilerle birlikte düşünülerek mümkün olacağı üzerinedir. Bu bağlamda metinlerarası, öncel ve ardıl metinler arasında kurulmuş olan ilişkileri biçimsel ve anlamsal bakımdan sorgulayarak, oluşan farklı anlam örüntülerini analiz eder. Bu ilişkilerin analiz ve anlamlandırılması alıntı, anırtırma, pastiş, genişletme, edimsel dönüşüm, montaj vb. farklı yöntemlerle yapılmaktadır.

Bu kapsamda tez çalışmasının varsayımları şu şekilde belirlenmiştir:

- Mimarlık bir metin ise metinlerarasıdır.
- Metinlerarası okuma mimari yapıların analizinde bir yöntem olarak kullanılabilir.
- Mimarlık metinlerarası bir üretim ise metinlerarası yöntemleri barındırır.
- Mimarlık üretimi metinlerarası ve metinlerarası yöntemlerle yeniden okunabilir.
- Mimarlıkta metinlerarası okumalarla öncel ve ardıl 'ilişkiler' deşifre edilebilir.

Bu bağlamda çalışmanın temel amacı; alternatif bir okumaya imkân tanıyan metinlerarası yönteminin mimari yapıların okunmasında bir araç olabileceğini göstermektir. Bu çalışmanın bir diğer amacı ise, yeniden işlevlendirilen tarihi yapılardaki metinlerarası izleri sürerek; öncel ve ardıl yapılar arasında kurulan ilişkilerin metinlerarası yöntemler dahilinde anlamlandırmaktır. Bu amaçlar doğrultusunda sırasıyla;

- Metinlerarası yöntemine ilişkin oluşturulan kavramsal alt yapı ile mimarlıkta kullanılabilir metinlerarası yöntemlerin belirlenmesi ve belirlenen yöntemlerin mimarlık kuram ve pratiğinde kavramsal karşılıklarına ilişkin kılavuz hazırlanması,
- Mimarlık kuram ve pratiğinde kavramsal karşılıkları tanımlanan metinlerarası yöntemlerin, restore edilen tarihi yapılar örnekleminde, görsellerle desteklenen kavramsal kılavuz tablolarının hazırlanması,
- Oluşturulan kavramsal kılavuz eşliğinde, çalışma kapsamında belirlenen yapıda öncel ve ardıl yapı ve yapı parçaları arasındaki ilişkiler ağının okunması ve anlamlandırılarak örneklenmesi hedeflenmiştir.

Mimarlık pratiği için alternatif bir okuma sunmayı amaçlayan bu çalışmanın kapsamını öncel ve ardıl yapı ilişkilerinin tartışmasız olduğu, yeniden işlevlendirilen tarihi yapılar oluşturmaktadır. Kendi içlerinde bir metin olan tarihi yapılar; yeniden işlevlendirilme sürecine girdiklerinde aynı zamanda bir yeniden inşa sürecine dahil olmaktadır. Bu süreçte ‘önceden’ var olan/inşa edilmiş bir yapı ‘yeni’ işlev, malzeme, teknik vb. çeşitli unsurlarla ‘zenginleştirilmektedir’. Yeniden inşa/işlev sürecinin sonunda söz konusu yapı/yapılar; ilk inşa edildikleri dönem ve öncesine ait izlerin yanı sıra yeniden inşa edildikleri döneme ait izleri de taşımaya başlarlar. Bu noktada yeniden inşa edilen/işlevlendirilen yapılar; iç dinamikleri ve çevresel etkenler neticesinde metinlerarası bir oluş barındırırlar. Yeniden işlevlendirilen her yapı artık ‘yeni’ bir yapıdır. Ne ilk inşa edilendir ne de sonradan müdahalelerdir. Söz konusu yapı ilk inşa ve sonradan yapılmış tüm müdahaleleri barındıran yeni bir tümdür.

Restore edilmiş/yeniden işlevlendirilmiş tarihi bir yapının metinlerarası olma halinin tartışmaya açıldığı bu tez çalışması kapsamında; yapının ilk inşasından yeniden inşa süreci arasında etkili olan yapısal, işlevsel vb. ilişkiler üzerinden bir değerlendirme söz konusudur. İlk inşa aşamasında etkili olan unsurlara yönelik ilişkiler çalışma kapsamında değildir.

Bu çalışma kapsamında literatürde yer alan restore edilmiş tarihi yapılar üzerinden bir seçkinin analiziyle metinlerarasının mimarlık kuram ve pratiğindeki karşılıklarına ilişkin kavramsal bir kılavuz oluşturulmuştur. Oluşturulan bu kılavuz restore edilen veya yeniden işlevlendirilen tarihi yapılar üzerinden metinlerarası okumaların yapılabilmesi için kullanılmıştır. Tarihi yapıların okuma ve anlamlandırılmasına ilişkin olarak hazırlanan kılavuzun kullanımı çalışma kapsamında ele alınan yeniden işlev verilerek restore edilmiş tarihi bir endüstri yapısı (Kasımpaşa Tuz Ambarı) üzerinde örneklenmektedir.

1.5. Araştırma Yaklaşımı ve Yöntem

Edebi metinlerin çözümlenmesinde kullanılan bir yöntem olarak metinlerarası öncel metinleri dönüştürerek yeni bağlamlarda yeniden üretir. İki veya daha fazla metin arasındaki alışverişi belirtmek için kullanılan bu yöntemin; metinsel bir temsil olarak değerlendirilen mimarlık pratiğinin de anlamlandırılmasında bir araç olarak kullanılabilirliği mümkündür. Bu bağlamda tez çalışması, restore edilen veya yeniden işlevlendirilen tarihi yapılar örneğinde mimarlık disiplini ile ilişkilendirilen metinlerarası ve metinlerarası yöntemler dahilinde, söz konusu bir yapı/yapı grubunun yeniden inşasında, plan ve cephe kurgusu, malzeme kullanımı gibi yapısal, işlevsel ve anlamsal değişikliklere bağlı okumalar üzerine kurgulanmıştır.

Disiplinler arası bir tutum sergileyen bu çalışmada bir nitel veri toplama yöntemi olan, temel veri toplama yöntemlerinden belge incelemesi (Hodder, 2002) ve destekleyici veri toplama yöntemlerinden video ve fotoğraf kayıtları kullanılmıştır (Marshall ve Roseman, 1995). Elde edilen verilerin analizinde ise yazılı ve görsel verilerin analiz edilmesinde kullanılan bir nitel analiz yöntemi olan, içerik analizinden yararlanılmıştır (Silverman, 2001; Özdemir 2010). Tümdengelimci bir yol takip edilen içerik analizinde, mimarlıkta metinlerarasına ilişkin belirlenen yöntem başlıkları örneklem üzerinden değerlendirilmiştir.

Çalışma kapsamında metinlerarası yöntemler içinden mimari yapıların metinlerarası olarak değerlendirilmesinde uygun olan yöntemler (alıntı, örtük alıntı, tamamlama, parodi/yansılama, öykünme/pastiş, alaycı dönüştürüm, indirgeme, genişletme, öyküsel dönüşüm, edimsel dönüşüm, montaj, kolaj, palempsest, yeniden yazım) seçilerek çalışmaya dahil edilmiştir. Zaten amaç nicel veriler ile kesin sonuçlara ulaşmak değil, mimarlık kuramında metinlerarası ilişkiler varlığının sorgulanabilmesine zemin hazırlamaktır.

Tez çalışması iki temel aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşama, kavramsal alt yapının oluşturulması ve belirlenen metinlerarası yöntemlerin mimarlık kuram ve pratiğindeki karşılıklarına ilişkin kavramsal kılavuzun hazırlanmasını kapsamaktadır. İkinci aşama ise; araştırma alanı kapsamında belirlenen örneklemin, birinci aşama sonucunda hazırlanan kavramsal kılavuz eşliğinde, öncel ve ardıl yapı/yapı parçaları arasındaki ilişkiler ağının tespiti ve anlamlandırması örneklenmektedir (Tablo 1). Bir yöntem denemesi niteliğinde olan bu çalışmanın özetlenmiş adımları aşağıdaki gibidir.

- Birinci Aşama

Çalışmanın birinci aşaması birbirini izleyen iki adımdan oluşmaktadır. İlk adımda, metinlerarasına ilişkin oluşturulan kavramsal alt yapı ile, metinlerarası yöntemlerden (alıntı, gizli alıntı, anıştırma, pastiş, yansılama, alaycı dönüştürüm, çeviri, koşuklaştırma, düzyazılaştırma, indirgeme, genişletme, edimsel dönüşüm, öyküsel dönüşüm montaj, palempsest, yeniden yazmak vb.), mimarlık üretimi ile ilişkilendirilebilenler belirlenerek söz konusu yöntemlerin mimarlık kuram ve pratiğinde ‘kavramsal’ karşılıkları tanımlanmıştır.

İkinci adımda ise mimarlık disipliniyle ilişkilendirilen metinlerarası yöntemlerin kavramsal karşılıkları tanımlanmıştır. Ayrıca bu yöntemlerin; restore edilmiş tarihi yapılar örneklemindeki karşılıklarının görsellerle desteklendiği tablolar hazırlanmıştır.

- İkinci Aşama

Çalışmanın ikinci aşaması da iki adımdan oluşmaktadır. İlk adımda öncelikle çalışma kapsamında ele alınacak örneklem yapı belirlenmiştir. Örneklemin seçiminde; çağdaş restorasyon teknikleri uygulanarak yeniden işlevlendirilmiş bir endüstri yapısı olması, ödül¹ almış ve literatüre girmiş olması, analiz için yeterli veri (rölöve, restitüsyon, restorasyon projeleri ve proje raporları, yapı ile ilgili olarak literatürde yer alan makale, tez, röportaj, vb.) sağlayabilecek olması ve yapılan müdahalelerin detaylı olarak yerinde tespit ve incelemenin mümkün olabilmesi gibi kriterler göz önünde bulundurulmuştur. Bu kriterler bağlamında tez çalışmasının örneklemini, depolama yapısından ofis yapısına dönüştürülen Kasımpaşa Tuz Ambarı (Medina Turgul DDB) olarak belirlenmiştir.

Örnekleme yapı için metinlerarası okumalara altlık oluşturacak veriler literatür, yerinde tespit ve arşiv araştırması çalışmalarıyla elde edilmiştir. Literatür bilgileri örneklem yapılar ile ilgili tez, makale, proje, fotoğraf vb. kaynaklardır. Yerinde tespit çalışması ise örneklem yapıda yapılan inceleme ve gözlemlerdir. Yerinde tespit çalışması kapsamında yapılan çalışmalara ilişkin inceleme ve gözlemler fotoğraf ve videolarla kayıt altına alınmıştır. Arşiv araştırması ise söz konusu yapının İstanbul 2 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu arşiv dosyaları üzerinden yapılmıştır.

Tez çalışmasının son adımını kapsayan ikinci adımda ise çalışmanın örneklemini oluşturan Kasımpaşa Tuz Ambarı yapısına ilişkin elde edilen tüm bilgiler (literatür, yerinde tespit ve arşiv araştırmasıyla elde edilen) birlikte değerlendirilerek hazırlanan kavramsal kılavuz eşliğinde metinlerarası bir okuma yapılmıştır (Tablo 1).

¹ Tuz Ambarı Medina Turgul DDB: Dünya Mimarlık Festivali (WAF) “Yeni ve Eski” kategorisi, Birincilik Ödülü, 2010. 12. Ulusal Mimarlık Sergisi ve Ödülleri “Yapı Dalı, Koruma-Yaşatma” Başarı Ödülü, 2010

Örnekleme üzerinden yapılan metinlerarası okumada tespit edilen ve metinlerarası iz olarak okunan ardıl yapıdaki çeşitli müdahalelerin, yapıdaki biçim, işlev, dizim ve anlam üzerine etkileri oluşturulan analiz tabloları üzerinden tartışılmıştır. Kullanılış veya işleyiş bakımından amaca uygunluk olan işlev bu analizlerde yapı veya yapı elemanının kullanım amacının değişimi bağlamında ele alınmıştır. Örneğin öncel yapıdaki pencerenin kapı olarak kullanılması ardıl yapıyı işlevsel bakımdan etkilemiştir. Bir bütünü oluşturan unsurların bir araya gelişleriyle ilişkili olan sentaks/dizim bu çalışma kapsamında mekanlar arasındaki, cephe karakteristiğindeki ve malzeme kullanımlarındaki dizim olmak üzere üç ayrı grupta ele alınmıştır. Metinlerarası okumadaki anlamsal değişiklikler ise öncel yapıdan ardıl yapıya taşınan ya da taşın/a/mayan herhangi bir unsurun simgesel veya algısal düzeydeki etkileri olarak ele alınmıştır. Bir unsurun algılanan dış ve mekansal niteliklerindeki değişimler ise biçim üzerinde etkilidir. Bu kapsamda yapıdan yapı elemanı ölçeğine kadar görsel algıyı etkileyen tüm biçimsel ve formal değişiklikler ise biçimsel değişiklik olarak okunmuştur. Son olarak; işlev, dizim, anlam ve biçim üzerinde etkili olan müdahaleler üzerinden, ilişkilendirildikleri metinlerarası yöntemler kapsamında, ayrı ayrı tablolar hazırlanmıştır. Böylece ardıl yapının kurulmasında etkili olan ve metinlerarası yöntemlerle ilişkilendirilerek okunan tüm unsurlar hazırlanan analiz tabloları üzerinden irdelenmiştir.

Tablo 1. Çalışma strüktürü

ÇALIŞMANIN ADIMLARI		KULLANILAN YÖNTEM	ÇALIŞMANIN ÇIKTILARI
1. AŞAMA	1. Adım Metinlerarası ilişkin kavramsal alt yapı oluşturularak mimarlıkta kullanılabilecek metinlerarası yöntemlerin belirlenmesi ve belirlenen metinlerarası yöntemlerin mimarlık kuram ve pratiğinde kavramsal karşılıklarının tanımlanması	Literatür taraması	
	2. Adım Mimarlık kuram ve pratiğinde kavramsal karşılıkları tanımlanan metinlerarası yöntemlerin, restore edilen tarihi yapılar örnekleminde kavramsal karşılıklarının tanımlanması ve görsellerle desteklenerek kavramsal kılavuzun hazırlanması	Literatür taraması İçerik analizi	Kavramsal Kılavuz
2. AŞAMA	1. Adım Örnekleminin belirlenmesi ve örnekleme ilişkin bilgi/dokümanların temin edilmesi	Literatür taraması Yerde tespit Arşiv araştırması	
	2. Adım Belirlenen örneklemin oluşturulan kavramsal ve görsel kılavuz eşliğinde okunması/analiz edilmesi	İçerik analizi	Metinlerarası okuma

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR 1

2.1. Metinlerarası Nedir

İki veya daha fazla metin arasındaki her türden paylaşımı konu edinen metinlerarası, hiçbir metnin saf olmadığı; ilk metni aramanın anlamsız olduğu ve metinlerin, öncelleri ile kurdukları biçimsel ve anlamsal ilişkiler ile var oldukları düşüncesi üzerine temellenir (Kristeva, 1980; Aktulum, 2000; Allen, 2000; Kristeva, 2002; Aktulum, 2004; Ögeyik, 2008; Aktulum, 2011; Aktulum, 2013; Eliuz, 2016). Literatürdeki bazı kaynaklarda ‘kavram’ bazılarında ise ‘yöntem’ olarak ele alınan metinlerarası, ‘anlatım yöntemi’ veya ‘okuma yöntemi’ olarak iki ayrı ulamda değerlendirilmektedir (Aktulum, 2000; Ögeyik, 2008; Eliuz, 2016).

Metinlerin birbirleri ile olan ilişkileri antik çağdan beri bilinmektedir (Belge, 1998; Aktulum, 2016). Ancak bu ilişkinin tanım ve işlerlik kazanması görece yenidir (Ekiz, 2006). Metinlerarasılık (intertextuality) kavramı 1960’lı yılların sonunda Julia Kristeva tarafından, Mikhail Bakhtin’in söyleşimcilik kuramından esinlenilerek tanımlanmıştır. Bakhtin’e göre başka söylemlerle ilişkisiz söylem yoktur. Her bir sözce ya da söylem tek bir konuşmacının eylemi değil dinleyici ve konuşucu arasındaki sözce alışverişi yani söyleşimdir. Bu kuramdan temellenen metinlerarası kavramının gelişmesi ve işlevsellik kazanmasında, Ronald Barthes, Michael Riffaterre, Laurent Jenny ve Gerard Genette gibi farklı kuramcılarının rolü büyük olmuştur (Aktulum, 2000; Ögeyik, 2008). Literatürde metinlerarasının farklı yönlerinin vurgulandığı çeşitli tanım ve görüşler bulunmaktadır:

- “Her metin bir alıntılar mozaığı olarak yapılır, her metin başka bir metnin emilimi ve dönüşümüdür” (Julia Kristeva, 1969, akt. Aktulum, 2000).
- “Her metin bir metinlerarasıdır; onda farklı düzeylerde az çok tanınabilecek biçimler altında öteki metinler yer alır. Her metin eski alıntılarının yeni bir örgüsüdür” (Roland Barthes, 1968, akt. Aktulum, 2000).
- “İki ya da daha fazla metin arasındaki ortakbirliktelik ilişkisi, yani temel olarak ve çoğu zaman bir metnin başka bir metindeki somut varlığı” (Gerard Genette, 1982, akt. Aktulum, 2000).
- “Çok sayıda metnin, anlamın başını çeken bir ana metin ile dönüştürülmesi ve benzeştirilmesi işi” (Laurent Jenny, akt. Aktulum, 2000).

- “Yazınsal çözümlemenin zorunlu bir aşaması olarak görülen metinlerarasılık, kabaca iki ya da daha çok metin arasında bir alışveriş, bir tür konuşma ya da söyleşim biçimi olarak anlaşılmalıdır. Metinlerarasılıkta, bir yazar başka bir yazarın metninden parçaları kendi metninin bağlamında kaynaştırarak yeniden-yazar” (Kubilay Aktulum, 2000).
- “Edebi özgünlük, ilk metin diye bir şey yoktur. Bütün edebiyat metinlerarasıdır” (Terry Eagleton, 2014)

Fairclough (2003), tüm bu tanım ve görüşleri özetler nitelikte metinlerarasını ‘metinlerin işbirliği’ olarak değerlendirmektedir. Mikhail Bakhtin’in ‘saf metin yoktur’ düşüncesi ve Ronald Barthes’in metnin ‘kendilik’ olmadığı, üretim sürecinde kapalı bir tutum sergilemeyip öteki metinlerle etkileşimi doğrultusunda var olduğu düşüncesi metinlerarasılık kavramına koşuttur (Aktulum, 1998; Gökalp Alparslan, 2006; Azap, 2014; Barthes, 2005; Barthes, 2015). Kapalı metin yerine ‘açık’ metin kavramından bahseden Barthes; metni, kendinden önceki parçalardan, izlerden oluşan, başka yapıtların kesişim alanı olarak görür (Barthes, 1996). Metinler arasındaki bu etkileşim bir yeniden yazım işlemidir. Bu işlem önce metnin yıkılması ardından anlatı parçalarının biçimsel ve anlamsal bakımdan dönüştürülerek yeniden kurulması olarak değerlendirilebilir (Aktulum, 2004; Aktulum, 2008). Yeniden yazma, geçmişi bugün ve gelecek ile ilişkilendirerek farklı yorumlama ve bakış açısı sunan bir yeniden üretime olanak sağlar. Bu noktada metinlerarasılık başka metinlere ait unsurları taklit etmek ya da onları olduğu gibi yeni bir metne sokmak işlemi değil; bir yer ve bağlam değiştirme işlemidir. Bu doğrultuda farklı bağlamda farklı anlamlarla donatılarak yeniden yazılan ‘eski’ metin ‘yeni’ ve ‘özgün’ olarak değerlendirilir (Kristeva, 1980; Batur, 1995; Aktulum, 2000; Kristeva, 2002; Aktulum, 2004; Aktulum, 2007; Haberer, 2007; Uyanık 2009; Aktulum, 2010; Aktulum, 2011; Aktulum, 2013; Aytaç, 2013; Sivri ve Özkan, 2013; Aktulum, 2015a; Aktulum, 2016).

Metnin diğer metinlerle olan ilişkisi, metne metinsellik özelliği kazandıran en önemli olgulardan biridir. Çünkü hiçbir metin bütünüyle özgün, tam anlamıyla yalıtılmış değildir ve diğer metinlerden bağımsız okunamaz (Ögeyik, 2008; Manguel, 2012; Demirtaş 2016). Metinler arasındaki bu örüntüyü açığa çıkarmaya çalışmak, metinlerin anlamlandırılma ve yorumlanmasının temelini oluşturmaktadır (Ekiz, 2007; Aktulum, 2013). Bu ilişkilerin keşfi için; dönemin toplumsal ve tarihsel koşulları ve yazarın yazın anlayışı gibi önemli parametreler etkin rol oynar (Aktulum 2011; Şerefoğlu, 2013; Aktulum 2015b).

Metinlerarasını bir okuma etkisi olarak gören ve okuru ön plana çıkaran Riffaterre (1979)'a göre anlama dayalı çizgisel okumadan anlamlamaya dayalı metinlerarası okumaya geçilir. Metinlerarasını bir yazı etkisi olarak gören Kristeva ve Barthes bir metindeki izlerin bilinmez ve çoğu kez saptanamaz olduklarını savunurken, Riffaterre bu izlerin iyi bir bilgi birikimine sahip okur tarafından tanınıp saptanabileceğini ileri sürmektedir. Metinler arasındaki ilişkiyi yazar kurar, ancak bu ilişkinin keşfedilmesinde başat unsur okurdur. Okur metin içinde yer alan bir izden veya aykırılıktan yola çıkarak metnin anlamını çözer. Riffaterre (1980)'e göre metinlerarası okurun kendinden önce ya da sonra gelen bir yapıta başka yapıtlar arasındaki ilişkileri algılamasıdır (Michael Riffaterre, 1980, akt. Aktulum, 2000). Bir metni, metinler arasındaki karmaşık ilişkileri deşifre ederek okumak; yalnız 'o' metnin okunmasını değil ilişkide olduğu diğer metinleri okuyup yorumlamayı da zorunlu kılar. Metnin derin anlamına ancak metnin ilişkilendirildiği diğer metinlerin yorumlanması ile ulaşılabilir (Aktulum 2000; Irwin, 2004; Culler 2007; Ünal 2007; Bars 2012; Aktulum 2016). Farklı kavramsal alt yapılara sahip okurlar tarafından okunan metin sonsuz sayıda olası okuyuşa imkân tanır ve her seferinde yeniden yeniden üretilir. Anlamın her seferinde yeniden üretildiği, farklı metinlerin farklı bir bağlamda bir araya getirildiği anlatılar 'parçalı' ve 'çoğul/çok katmanlı' bir kurgu sergiler. Bu durum anlamın araştırılmasını gerektirir. Bu noktada tüm anlamlandırmalar okurun entelektüel bilgisi, olay örüntüleri arasında ilişki kurma yetisi ile ilişkilidir. Metinlerarası görüngüde okuma yapan okur; donanımı oranında iz sürerek, yeni yorumların/anlamlandırmaların kapısını aralar (Hartman, 1992; Ecevit, 2002; Haberer, 2007; Sivri ve Özkan, 2013; Aktulum, 2015b; Ekiz, 2007; Demirtaş, 2016; Eco, 2016).

Metinlerarasını sadece bir okuma yetisi olarak değerlendirmeyen Laurent Jenny ise, Kristeva, Barthes ve Riffaterre gibi diğer eleştirmenlerden temelde ayrılmayıp, sıradan bir okurun da bir metni metinlerarası bağlamda izleyebilmesine imkan tanıyacak bir zeminde ele alır. Jenny, kendinden önceki metinlerden soyutlanamayan metinde, metin-dışı göndergelerin varlığını savunur. Ve bir metnin başka metinlerle olan ilişkisinin, montaj, parodi, alıntı vb. ile kurulabileceğini öne sürer. Bu noktada bir metnin önceki metinlerle olan birlikteliklerini anlamsal ve içkin sözdizimsellik ilişkilerine göre ayırır. Bir metnin diğer metinlerle arasında kurulan anlamsal birliktelikler; bir anlatıcının okuduğu başka bir yapıta ait bir kesiti okurun aynı anda izlediği 'düz değişmeceli yerdeşlik', bir metne ait bir parçanın, yeni bir bağlama farklı anlamsal ilişkilerle yerleştirildiği 'eğretisel yerdeşlik' ve bir metinden bir parçanın yeni bir bağlama bir anlamsal ilişki kurulmadan yerleştirildiği 'yerdeş

olmayan montaj'dır. Bir metindeki kesitin uğradığı içkin sözdizimsel dönüşüm biçimleri ise sesbenzeşimi, eksilti, genişleme, abartma ve sıradışıdır olarak tanımlanmıştır (Aktulum, 2000; Aktulum, 2011; Korkmaz, 2017). Metinlerarasını yazınsalın temel yapı unsuru olarak gören Genette ise metinlerarasını; ana-metinsellik, yan-metinsellik, üst metinsellik ve yorumsal üst-metin olarak alt ulamlara ayırmıştır. Ana- metinsellik, önceki metinlerden türeyen her metnin, türetildiği 'alt' metne yalın bir dönüşüm ya da taklit ilişkisi ile bağlanması; yan-metinsellik, bir metinde yer alan ikinci dereceden unsurları oluşturan başlıklar, alt başlıklar, önsözler, uyarılar ve resimler; üst-metinsellik metnin bir ulama yazınsal tür, sözcelem biçimleri vb. kapalı, kısa ve özlü olarak bağlanması; yorumsal üstmetinsellik ise bir metni bir başka metne alıntı yapmadan bağlayan bir yorum ilişkisidir.

Yazınsallığın bir ölçütü olan ve anlatıların okunup çözümlenmesinde kullanılan bir yöntem olan metinlerarası günümüzde edebiyat disiplini sınırlarını aşmış; resim, müzik, sinema, heykel, tiyatro, medya, vb disiplinlerde geniş bir kullanım alanı bulmuştur. Bu disiplinlerin uğraş alanlarına göre, yeniden tanımlanarak kullanılan metinlerarasılığın anlam ve kapsamı genişlemiştir (Ott ve Walter, 2000; Köksal ve Ünal, 2008; Uyanık, 2009; Aktulum, 2011; Bayraktaroğlu ve Uğur, 2011; Kodal, 2012; Önal, 2013a; Önal, 2013b; Öztekin, 2013; Azap, 2014; Kodal ve Köse, 2016; Siamak, Forough ve Shima, 2016). Bu kapsamda Allen (2000), bir resmi ya da binayı yorumlamanın öncelleri ile kurdukları ilişkilerden ayrı düşünülmeceğini; filmlerin, müziklerin, binaların, resimlerin, tıpkı edebi metinler gibi, birbirleriyle ve başka sanatlarla etkileşimde olduklarını ifade etmektedir.

Metinlerarası, metnin anlamsal, yapısal ve biçimsel yönlerden; ana metin ile yan metin/ler arasındaki ilişkilerini alıntı, anırtırma, öykünme, parodi, alaycı dönüştürüm, genişletme, öyküsel dönüşüm, edimsel dönüşüm, içanlatı, montaj, kolaj, palempsest vb. çeşitli metinlerarası yöntemlerini kullanarak inceler (Aktulum, 2000; Aktulum 2011; Eliuz, 2016; Aktulum, 2016). Bu yöntemler yapıtı besler ve çoğullaşmalarını sağlar (Aktulum, 2016). Bir metnin metinlerarası görüngüde tanımlanmasında etkili olan pek çok yöntem/işlem bulunmaktadır. İki veya daha fazla metin arasında ilişki kurulmasında rol oynayan metinlerarası kavram, işlem vb. olarak tanımlanan bu olguların hepsi birer metinlerarası yöntem olarak değerlendirilmiştir. Literatürde bu yöntemlere ilişkin çeşitli sınıflamalar mevcuttur. Ancak literatürde yer alan metinlerarası yöntemlerin tümünü kapsayan bir sınıflamaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda çalışma kapsamında, herhangi bir sınıflamaya bağlı kalmadan literatürde yöntem olarak adlandırılanların tümüne yer verilmiştir.

2.1.1. Metinlerarası Yöntemler

Çalışmanın bu bölümünde metinlerarası yöntemlerin (alıntı, gizli alıntı, örtük alıntı/anıştırma, gönderge, epigraf/tanımlık, içanlatı, basmakalıp, klişe, tamamlama, montaj, kolaj, dermece/derlenti, parodi/yansılama, alaycı dönüştürüm, öykünme/pastiş, sesbenzeşimi, sıra değiştirme, çevrikleme, söz öbeği, genleştirme, indirgeme, kısaltma, özet, eksilti, genişletme, harf düşümü, vezin dönüşümü, öyküsel dönüşüm, edimsel/pragmatik dönüşüm, yeniden yazım, palempsest, uyarlama, kipsel dönüşüm, düzyazılaştırma, koşuklaştırma, çeviri, sürdürüm) edebiyat alanındaki tanımlamaları açıklanmaktadır. Söz konusu yöntemlerin metindeki sırası, birbirleriyle ilişkili ve/veya benzer olma durumlarına göre düzenlenmiştir.

- Alıntı

Metinlerin öncel metinler ile oluşturdukları ilişkinin en yaygın biçimi olarak ‘alıntı’, bir metnin başka bir metinde açıkça ve sözcüğü sözcüğüne yinelenmesi işlemidir (Aktulum, 2000; Aytaç, 2003; Ekiz, 2007; Gökalp Alparıslan, 2007; Öztekin, 2008; Aktulum, 2011; Özer, 2013). Alıntı, Jacobson (1967) tarafından ‘bir sözce içinde sözce, bir ileti içinde ileti’ olarak tanımlanmıştır (akt. Aktulum, 2000). Compagnon (1979)’a göre ise alıntı yalnızca bir yineleme işlemi değil, bir yeniden sözcelem’ dir. Yazma edimi ile alıntıyı eşdeğer tutan Compagnon yazma edimini bir yapııştırma, yorum ve alıntı olarak değerlendirir (akt. Aktulum, 2000). Alıntılanan metin dahil edildiği her yeni metinde yeni bir bağlamda yeni bir anlama bürünür. Anlam, ilişkilendirilen her iki metinde de farklıdır (Aktulum, 2000; Aktulum, 2011; Kodal, 2012; Şerefoğlu, 2013; Eliuz, 2016; Kodal ve Köse, 2016).

Alıntı ile öncel ve ardıl metinler arasında açık ve somut bir ilişki kurulur. Metinler arasında bilinçli ve istemli olarak kurulan bu birliktelik tipografik veya anlamsal olarak belirtilir. Alıntıyı belirten bu unsurlar ‘ayraç’, ‘italik yazı’, ‘iki nokta’, alıntının yapılacağıın anlamsal olarak belirtilmesi veya alıntılanan metnin ana metinden belirgin bir biçimde ayrı yazılması gibi farklı şekillerde olabilir. Alıntı, Riffaterre (1980)’e göre bir ‘iz’ bırakmalıdır. Bu iz yapıttaki ayrışıklığı somutlaştırır. Böylece alıntının kime ait olduğu açıkça belirtilir. İki veya daha fazla metin arasında bağ kuran alıntının özgüllüğü belirtilmiş olmasıdır (Aktulum, 2000; Aktulum, 2011; Eliuz, 2016). Alıntılarının sıkça yer aldığı metinler, ‘ayrışık’, ‘çok sesli’ ve ‘katmanlaşmış’ bir yapı sergilerler. Metinler arasında yapılan alışveriş ile anlam katmanları çoğaltılır. Yaratıcı bir süreç ile yeni dahil edildiği

metinde yeniden anlamlandırılan alıntı, yeni metnin bir parçası durumuna getirildiği zaman benzeşik bir görünüme bürünür (Aktulum, 2010; Aktulum, 2011).

Alıntı, dahil edildiği ‘yeni’ metinde ileri sürülen görüşü destekleme, açıklama ve kanıtlama amacı taşır. Bunun için okurdan özel bir bilgi birikimi istenmez çünkü alıntı açıkça belirgindir. Anlamı vurgulayarak ileri sürülen görüşü destekleyen alıntının temel ve değişmez işlevi ‘yeni’ metne ‘yetke’ kazandırmaktır. Alıntı kaynak metni yaşatmak ve anımsatmak için kullanılırken; dahil olduğu ‘yeni’ metni konu, dil, üslup, tür gibi anlam ve biçim olarak destekler ve açıklar. Göstergibilimsel, tarihsel ve anlambilimsel işleve sahip olan alıntı ile ‘açık’ metinlerarası bir ilişki kurulur (Aktulum 2000; Öztekin, 2008; Aktulum, 2011; Aykanat, 2012; Eliuz, 2016).

- Gizli Alıntı

Gizli alıntı, iki ya da daha fazla metin arasında kurulan ilişki tipografik ya da anlamsal olarak ayrıştırılmadan, kaynak metnin ya da yazarın adı belirtilmeden yapılan alıntıdır. Başkasına ait metnin veya düşüncenin bir bölümünün ya da hepsinin hiçbir ipucu verilmeden yeni metnin bağlamına ilişkilendirilerek kopyalanması olarak da tanımlanır (Aktulum, 2000; Kıran ve Kıran, 2003; Aktulum 2011; Eliuz, 2016). Gizli alıntıyı Compagnon (1979)’un alıntı için benzetmesini dönüştürerek tanımlarsak, bir metinden kesilen bir parçayı, nereden kesilip alındığını belirtmeden, yeni bir metne yapıştırmak olarak tanımlanabilir (akt. Aktulum 2000). Gizli alıntı, başkasına ait her türlü yazılı veya sözlü metnin bir başkası tarafından sahiplenilerek yeni bir metin oluşumunda kullanılması olarak tanımlanmış olsa da; Lautreamont (1989)’a göre gizli alıntı, başkalarının yapıtlarını sahiplenmek değil, yapıtın yanlış anlamının yerine doğrusunu koyarak onu düzeltmektir. Bir düşüncüyü tekrar ele alıp yeniden yazmaktır. Böylece bir yazınsal geleneğe bağlı kalmamak, onun benimsetmeye çalıştığı ilkeleri yadsımak ya da geliştirmektir (akt. Aktulum, 2000). XVIII. yüzyıla kadar metinler, toplumun ortak malı olarak değerlendirildiği için pek çok yapıtta gizli alıntı sıklıkla yer almıştır (Aktulum, 2000; Eliuz, 2016). Özgün olma, ‘ilk kez’ izlenimi verme isteği bir yanılsama, ‘bir görüngü yanılgısı’ olarak niteleyen Michel Schneider (1985)’e göre başkasına ait tümceleri, parçaları kendi yapıtına sokmayan yazar yok gibidir (akt. Aktulum, 2000). Gizli alıntı, bir yazara ait biçemi detaylandırır ve ilerletir. Gizli alıntı ile ‘kapalı’ metinlerarası ilişkiler kurulur. Alıntının aksine gizli alıntı belirtilmez. Yazar alıntı yapıldığı ya da metnin nereden geldiği konusunda hiçbir ipucu vermez. Yeni metne belli bir söz dizim kuralına uygun olarak eklenen gizli alıntı anlamsal olarak da herhangi bir ayrışıklık

yaratmaz. Okur özel bilgi birikimi ile gizli alıntıyı fark eder (Aktulum, 2000; Aktulum, 2014).

- Örtük Alıntı/Anıştırma

Anıştırma, bir metne, bir düşünceye, bir şeye sezdirim yoluyla gönderme yapılmasıdır (Aktulum, 2000; Aytaç, 2003; Çetin, 2003; Aktulum, 2011). Bernard Dupriez (1984)'e göre anıştırma; bir şeyin, onu düşündüren başka bir şey aracılığıyla açıkça söylenmeden çağrışım yaptırılmasıdır (akt. Aktulum, 2000). Charles Nodier (1996)'e göre ise, bir düşüncenin metne olağanüstü incelikle katılması olan anıştırma, okurun belleğine seslenir. Bu noktada önemli olan anıştırılan metnin hatırlanmasıdır. Alıntının dolaylı biçimi olan anıştırma, başka bir yazınsal yapıt, sanat, tarih, kişiler vb. konusunda 'yarım bilgi' verdiği için örtük bir söylemdir. Okur, örtük gönderme yapılarak dolaylı yönden çağrışıma davet edilir. Varlığını belirtecek dışsal bir unsur olamadığı için anıştırmayı bulmak zordur. Okur kişisel birikim ve çabası ile ipuçlarından yola çıkarak anıştırmayı tespit ederek bütünü tamamlar (Aktulum, 2000; Öztekin, 2008; Eliuz, 2016).

Yer aldıkları metinde ayrışıklık oluşturmaları bakımından alıntı ile benzer özellik taşıyan anıştırma, dolaylı anlatım ve biçimsel düzeyi ile alıntıdan ayrılmaktadır. Alıntıya göre kapalı bir özelliği olan anıştırma bu yönüyle 'gizli alıntı' ile benzer özellik sergiler. Bu bağlamda anıştırma, gizlilik ile açıklık arasında bir yerde tanımlanır. Ancak ne alıntı gibi sözcüğü sözcüğüne bir aktarım söz konusudur ne de gizli alıntı gibi başkasının metnini sahiplenme söz konusudur. Bir metinde resim, müzik parçası, tarih, kişi, bilim siyaset, din, ortak duygu ve düşünceye kadar her alana anıştırma yapmak mümkündür. Genellikle tek sözcükle yapılan anıştırma, belli bir metni kısmen, kısıtlı olarak, tam belirtmeden alıntılar. Bu bağlamda anıştırma, 'düşüncenin' alıntılanmasıdır denebilir. Bu noktada yeniden yazılan metin yeni bağlamda yeni bir işlev ve farklı bir anlam kazanmış olur (Aktulum, 2000; Vardar, 2002; Aytaç 2013; Aktulum, 2011; Eliuz 2016).

- Gönderge

Gönderge, bir yapıtın sadece başlığına, yazarın adına, edebi bir türe, devire veya geleneğe atıfta bulunulmasıdır. Alıntı yapılmadan, okuru doğrudan metne gönderme işlemidir (Aktulum, 2000; Gölalp Alpaslan, 2006; Aktulum, 2011; Özer, 2013; Şerefoğlu, 2013). Göndergede amaç ilk metnin anlamından yararlanmak ya da tekrarlamak olabilir (Aktulum, 2000).

- Epigraf/Tanımlık

Epigraf, bir eserin ya da eserden bir bölümün başında yer alan alıntıdır. Bir metni başka bir metinle ilişkilendirerek benzeşiklik ilişkisi kurar. Bir sayfa başında yalnız başına yer alarak ‘kitabı temsil eder’, kitabı ve anlamını indirgeyip özetler (Aktulum, 2000; Aktulum, 2011).

- İčanlatı

Ana metin içerisinde bir başka anlatıya yer verilmesi olan içanlatı yapının konusunu yinelediği gibi onun anlamına açıklık getirir. İčanlatı, ilk anda ‘ayrışık’ ancak içerisine sokulduğu metinle ‘benzeşiklik’ ilişkisi kurarak anlam üretir. Andre Gide (1948)’ e göre bir anlatıyı daha iyi aydınlatan onun içanlatısıdır (akt. Aktulum, 2011). İčanlatı ile özgün metin yalınlaştırılarak anlamı güçlendirilir. Böylece yeni metnin kurgusu ön plana çıkarılır (Aktulum, 2000; Aktulum, 2011).

- Basmakalıp

Bir kişi ya da durum hakkında hazır bilgi sağlayan basmakalıp, yalınlaştırılmış ve genellikle yanlış bilgi verir. Okurun önceden var olan birikime başvurarak sunduğu özellikler toplamıdır. Klişeye benzerdir. Kapalı bir alıntı olan basmakalıp anonimdir. Bireye, toplumun öteki birey ve nesnelere hakkında önceden edindiği değişmez ve ikinci elden bilgi veren basmakalıp, gerçeği daha iyi algılayıp yorumlanmasına olanak sağlar (Aktulum, 2000; Aktulum, 2011).

- Klişe

Sık sık yinelenen yinelenildiği için de sıradanlaşan düşünce, sözcük ya da izlek olarak tanımlanan, herkesin ortak kullanım alanına giren klişeler, aynı betinin, aynı örgenin, aynı niteliğin, aynı düşüncenin durmadan bir yapıttan ötekine yinelenmesidir. Klişe ‘daha önce söylenmiş’ e bağlı olduğu için bir alıntıdır. Ancak belli tipografik izler ya da çeşitli ipuçlarıyla saptanması söz konusu değildir. Klişe içindeki alıntı düşüncesi, somut bir metinden çok toplumsal bir düşünceye, bilgiye, kabule gönderme yapar (Aktulum, 2000; Özay, 2009; Aktulum, 2011; Şerefoğlu, 2013).

- Tamamlama

Değişik nedenlerle bir başkasının yarım kalan yapıtının, başkası tarafından, yapısını değiştirmeden bir takım unsurlar ekleyerek, sonlandırma işlemidir. Önceden belirlenmiş sonuca ulaşmak için belli verilere bağlı kalınmalıdır. Bu nedenle metni tamamlayan yazar, yarım kalan yapıtın biçimini olabildiğince göz önünde bulundurur, onu taklit ederek tamamlar (Aktulum, 2011).

- Montaj

Montaj, bir metnin içine başka bir metne ait unsurları alıp yapıştırmaktır. Montajlanan unsurlar ile alt metin kesintiye uğratarken, belli bir anlamsal bütünlüğün oluşturulmasına katkı sağlarlar. (Aktulum, 2000; Tekin, 2004; Gökalp Alpaslan, 2006; Aktulum, 2010; Aktulum, 2011; Aykanat, 2012; Eliuz, 2016). Montaj, metne düşünsel destek sağlamak veya metnin gerçeklik etkisini artırmak gibi amaçlarla yapılabilir (Emre, 2006).

- Kolaj

Resim alanında XX. Yüzyıl başlarında kullanılmaya başlanan kolaj, hazır ünitelerin bir araya getirilmesiyle yeni bir kompozisyon oluşturma işlemidir. Zamanla yazınsal metinlerde geniş bir uygulanma alanı bulan kolajda, ayrışık unsurlar bir bütün içerisinde yer alır. Bir araya getirilen bu unsurlar yeni metnin düzenleyicisi olup sözdizimini belirler. Bir metnin veya metne ait çeşitli unsurları yeni bir bütünde bir araya getiren kolaj, içerisinde yer aldığı metinde kopukluk ve ayrışıklık yaratır. Marc Angenot (1978) kolajı, ayrışık parçaların bir bütün içerisindeki birlikteliği ile belirlenen özel bir etkileşim olarak tanımlar. Bu etkileşim, metinler arası bir ilişki yaratır. Kolaj, bir bütünden bir parçanın 'kesilmesi' ve yeni metne 'yapıştırılması' işlemleri sonucu iki aşamada gerçekleşir. Aragon (1936), kolajı alıntı ile özdeşleştirir (akt. Aktulum, 2000). Kolajı oluşturan 'parçalar' hem koparıldıkları metinden izler taşırlar hem de parçası haline getirildikleri yeni metnin anlamını kurarlar (Aktulum, 2008; Öztekin, 2008; Gökalp Alpaslan, 2006; Aktulum, 2010; Aktulum, 2011; Aktulum, 2016).

- Dermece/Derlenti

Dermece, bir ya da birden fazla yazarın yapıtlarından alıntılanan unsurlardan yola çıkılarak yeni bir yapıt yazma işlemidir. Bir tür kolajdır. Başka metinlerden alınıp yeni metne eklenen parçalar türsel ve anlamsal dönüşüme uğrarlar. Yeni metin anlamsal ve yapısal olarak kaynak metinden kopar. (Aktulum, 2011).

- Parodi/Yansılama

Parodi, metnin biçiminin konusundan ayrılarak, aykırı bir konu ile yeniden yazılmasıdır. Bir metni başka bir amaçla kullanmak, ona yeni bir anlam yüklemek olarak tanımlanan parodide, alt metnin biçimi aynı kalır, ancak; konusu değiştirilir. Anlamsal bir dönüşüm söz konusudur. Bu dönüşüm, konusu soylu bir metnin, alay etmek ve eğlendirmek amacıyla, sıradan bir içerikle yeniden yazılması şeklinde gerçekleşir. Yeniden yazılan metnin, öncel metne biçimce en yakın ama anlamca en uzak olmasına dikkat edilir. Konu tersine çevrilerek deformasyona uğrattılır. Bir metni yeni bir metin yaratmak için örnekçe

olarak alan parodi, istenen etki kolaylıkla algılanabilmesi için çoğu zaman tek bir dize ya da sözcük ile sınırlıdır (Aktulum, 2000; Sazyek, 2002; Çetin, 2003; Aktulum, 2004; Melikoğlu, 2004; Aktulum, 2011; Gökalp Alpaslan, 2007; Somuncuoğlu Özet, 2014; Eliuz 2016).

- Alaycı Dönüştürüm

Alaycı dönüştürüm, konusu aynı kalan metnin biçiminde değişiklik yapılmasıdır. Örneğin destan ya da trajedi gibi soylu bir metnin sıradan bir üslupta yeniden yazılmasıdır. Biçimsel bir dönüşüm söz konusudur. Yergisel ve alt metne saldırgandır (Aktulum, 2000; Sazyek, 2002; Aktulum, 2011; Aktulum, 2013; Aktulum, 2015b; Eliuz, 2016).

- Öykünme/Pastiş

Öykünme, sanatçının eserini, başka eserleri taklit yoluyla yazmasıdır (Moran, 1991). İki metin arasında kurulan taklit ilişkisi olan öykünme, bir yazarın dil ve anlatım özellikleri ile sözleri taklit edilerek gerçekleştirilir. Bu ilişkiye göre, bir yazar başka bir yazarın biçim veya içeriğini kendisininmiş gibi benimser ve kendi metnine uyarlayarak yeni bir metin ortaya çıkarır (Artun, 1998; Rosenau, 1998; Aktulum, 2000; Aytac, 2003; Gökalp Alpaslan, 2006; Aktulum, 2011; Eliuz 2016; Kodal ve Köse, 2016). Jameson (1991)'a göre pastiş, mizahını yitirmiş, boş parodidir (akt. Artun, 1998).

- Ses Benzeşimi

Ses benzeşimi, benzer sesler içeren ancak farklı anlamlarda kullanılan sözcükleri yaklaştırma işlemidir. Başka bir metin yeni metne yazılış biçimi değiştirilerek ve yeni bir anlam yüklenerek sokulur. Konuşma dilinde ve gülünç vurgulamalarla yeniden yazılan metin bozulup çirkinleştirilerek alay edilir (Aktulum, 2000; Aktulum, 2011).

- Sıra Değiştirme

Metinler arasında alaycı bir ilişki kuran sıra değiştirme, farklı şekillerde yapılmaktadır. ‘Sözcelem durumunun değişmesi’ olarak adlandırılan değiştirme biçiminde, söyleyen aynı kalır, dinleyen değişir ya da tersine bir durum söz konusudur. ‘Nitelemenin değiştirilmesi’nde ise, başka metne ait anlatının eylemlerinin karşı düşüncede nitelenerek yinelenmesidir. ‘Dramatik durumun değiştirilmesi’ ise, alıntılanan anlatının eylemleri olumsuz veya edilgen bir dönüşüme tabi tutulmasıdır. ‘Simgesel değerlerin değiştirilmesi’, bir metindeki simgelerin yeni bir bağlamda karşıt anlamlarla yinelenmesi iken, ‘anlam düzeyinin değişmesi’ ise, bir bağlamda belli bir anlamda bulunan bir metnin, yeni metne yeni bir anlamla donatılarak sokulmasıdır (Aktulum, 2000; Aktulum, 2011).

- Çevrikleme

Bir sözcükte yer alan harflerin yerinin değiştirilmesiyle elde edilen her bir sözcüktür. Bir sözcük ya da tümcenin başka bir sözcük ya da tümceden yola çıkılarak oluşturulmasıdır (Aktulum, 2011).

- Söz Öbeği

Söz öbeği, 'sözcük altında sözcük' kavramından esinlenir. Buna göre söz öbeği metinden alınan kimi seslerden yola çıkılarak yeni bir sözcük oluşturma işlemidir. Sözcüğün kimi hecelerinin yinelenmesi ve vurgulanması ile oluşturulan ikinci bir sözcük, düşünce, tümce vb. olabilir (Aktulum, 2011).

- Genleştirme

Bir metnin anlamsal etkilerini genişleterek dönüştürme işlemidir. Örneğin, bir metinde bahsi geçen iki konu daha sonra başka bir metinde, genişletilmiş anlamsal dönüşümlerle kaleme alınır (Aktulum, 2011).

- İndirgeme

Bir metinden bir parçayı kesip çıkararak yeni bir metin üretmektir. Metnin daha kısa ve özlü biçimde yeniden yazılmasıdır. Metni 'iyileştirmek' için gereksiz görülen parçaları atmaktır. Metinde anlamsal ve yapısal düzeyde değişikliklere neden olur (Aktulum, 2000; Özay, 2009; Aktulum, 2011; Aykanat, 2012; Eliuz, 2016).

- Kısaltma

Kısaltma bir yapıtın indirgenmiş versiyonudur. Yazınsallık kaygısı taşımayan kısaltma daha çok tüketime dönük olarak üretilir. İndirgemedem, yazınsal değere sahip olma uğraşında olmaması yönüyle ayrılır (Aktulum, 2011).

- Özet

Özet, bir yapıtın düşünsel olarak özünün aktarılmasıdır (Aktulum, 2011).

- Eksilti

Eksilti, bir metinden bir parçanın çıkartılarak, eksiltili olarak yeni bir metne sokulması işlemidir. Bir tür alıntıdır. Alıntılanan metin yeni bağlama biçimsel ve yapısal olarak değiştirilerek sokulmaktadır (Aktulum, 2000).

- Genişletme

Bir yapıta yeni unsurlar ekleyerek yeniden yazmaktır. Alt metnin yetersiz görülmesi üzerine yazarın başvurduğu bir yöntemdir. Bu yöntemde yazar, önceki yazar veya yazarlardan aldığı konu veya konuları değişik biçimlerde genişleterek yeni metin üretiminde bulunur (Aktulum, 2000; Özay 2009; Aktulum, 2011; Eliuz, 2016).

- Harf Düşümü

Harf dönüşümü, bir sözcüğün ya da metnin, bir harfinin kaldırılarak yeniden yazılması işlemidir. Önceki bir metin alfabedeki bir ya da birkaç harf kaldırılarak yeniden kaleme alınır (Aktulum, 2011).

- Vezin Dönüşümü

Vezin dönüşümü, bir vezinden başka bir vezine dönüştürme yöntemidir. Dizelerdeki hece sayılarının azaltılması veya artırılmasıdır. Nicel bir biçimsel yeniden yazma yöntemidir (Aktulum, 2000).

- Öyküsel Dönüşüm

Öyküsel dönüşüm, alt metnin anlamında meydana gelen dönüşümdür. İçeriksel bir değişikliği öne çıkaran öyküsel dönüşüm, bir zamandan bir başka zamana, bir yerden bir başka yere aktarılan metnin eyleminde meydana gelen değişikliklerdir. Öyküsel dönüşüm, bir metnin eylemi ile onun alt metninin eylemi arasındaki benzeşimler ya da farklar olarak tanımlanabilir (Aktulum, 2000; Özay, 2009; Aktulum, 2011; Bars, 2012; Eliuz, 2016).

- Edimsel/ Pragmatik Dönüşüm

Öyküsel dönüşüm sonucunda ortaya çıkan edimsel dönüşüm, eylemde olduğu kadar ona desteklik yapan nesnelere, araçların değiştirilmesi olan dönüşüm biçimidir. Örneğin, antik dönemde yazılmış bir yapıt, içerisinde yaşanan dönemde yeniden yazılırken eylemde meydana gelen değişikliklere bağlı olarak kurulan ilişkilerin değiştirilmesi edimsel dönüşüm kapsamında ele alınmaktadır (Aktulum, 2000; Özay, 2009; Aktulum, 2011; Eliuz, 2016).

- Yeniden Yazım

Yeniden yazmak, bir yazarın başka bir yazara ait bir metni, altmetinleştirerek, yeni bir bağlamda, yeni bir okur kitlesi için, yeni işlevlerle, yeni amaçlarla dönüştürerek yeniden yazması işlemidir. Bir yazar düzeltmek, derinleştirmek vb. amaçlarla kendi metinlerini de yeniden yazabilir. Yeniden yazma önceki bir metni yeni bir düzen içerisine sokmaktır (Aktulum, 2000; Kıran ve Kıran 2000; Aktulum, 2007; Aktulum, 2011). Eski bir metnin, açık ya da kapalı göndergelerle yeni metin içinde yinelenmesi işlemi olan yeniden yazmak; Compagnon (1979)'a göre alıntı veya kolajla eşdeğerdir (akt. Aktulum, 2000). İçeriksel olduğu kadar biçimsel dönüşümlerle yeniden yazılan eski bir yapıt, çoğunlukla güncel anlamlarla donatılarak yinelenir. Bu dönüşümler, bir metnin farklı bir versiyonunu meydana getirme şeklinde olabileceği gibi, ayrışık unsurları başka bir bağlamda birleştirerek yeni bir yapıt ortaya koyma biçiminde de olabilir. Yeniden yazma işlemi, metnin yeni bir gözle değerlendirilmesinin önünü açarken, bir dönemden ötekine, bir yüzyıldan başka bir yüzyıla,

bir okurdan başka bir okura, bir ‘yapıtın yaşamını sürdürmesi’ne de olanak sağlar (Aktulum, 2000; Gökalp Alpaslan, 2006; Aktulum, 2007; Köksal ve Ünal, 2008; Öztekin, 2008; Aktulum, 2011; Aktulum, 2015b).

- Palempsest

Palempsest, yüzeyi kazınarak üzeri tekrar yazılan parşömen olarak tanımlanır. Gerard Genette (1982)’ye göre palempsest, aynı yaprak üzerinde, bir metnin, başka bir metnin üstüne eklendiği, ancak eski metni tümüyle gizlemeyen bir metinlerarası betidir (akt. Aktulum, 2000). Palempsest, üzerine yeni metinler yazılmakla beraber, altında eski metinlerden izler kaldığından, bir tür sürekli çökelti işlemi gerçekleşerek oluşur. Kalıtımsal bir şekilde oluşan palempsest, eski ve yeni metinler arasında, zamanın yok edemediği bir ‘sürerlilik’, bir ‘bütünlük’ sağlar. Palempsest metnin yüzeyi ilk anda bir birlik, bütünlük düşüncesi verse de altından, gizlenmiş ‘çokluk’ düşüncesi çıkar. Ancak, bu çokluk, yüzeyi kazındıkça tek bir kökene ulaşır. Metinleri üst üste yığmak özelliğiyle beliren palempsest, aralarında doğal bağlar kurulamayan konuları, anlatıları bir araya getirir (Aktulum, 2000; Gökalp Alpaslan, 2006; Sazyek, 2006; Özay, 2009; Üner, 2010; Aktulum, 2010; Aktulum, 2011; Eliuz ve Gökcan Türkdöğün, 2012; Aktulum, 2015b; Kodal ve Köse, 2016). Palempsest eski bir metnin yeni metne yeni bir işlevde dahil edilmesi, ana metin üzerine yeni metnin inşasıdır (Eliuz, 2016). De Quincey (1990), çeşitli anı ve düşüncelerin katmanlaşarak beyinde birikmesi gibi, insan beynini palempsest bir yapı olarak görür (akt. Aktulum, 2000).

- Uyarlama

Uyarlama, bir türe ait kaynak bir metni yeni bir türde yeniden yazmak işlemidir. Yazınsal bir metnin sinemaya uyarlanması ya da müziksel yorumlarının yapılmasıdır. Uyarlama işlemi sonunda, uyarlanan yapıt ile uyarlayan yapıt arasında, anlamsal ve biçimsel dönüşümler söz konusu olur. (Aktulum, 2011).

- Kipsel Dönüşüm

Kipsel dönüşüm, alt metnin belirgin gösterim kipinde yapılan değişikliklerdir. Örneğin bir romanın sinemaya veya tiyatroya uyarlanmasında ortaya çıkan biçimsel, uzamsal, söylemler vb. değişikliklerin araştırılmasıdır (Aktulum, 2000; Aktulum, 2011).

- Düzyazılaştırma

Dizeler halinde yazılmış bir metni düzyazıya dönüştürme işlemidir. Yapıtın daha kolay okunmasına ve anlaşılmasına olanak sağlanır. Dizeler halindeki bir metnin düzyazıya dönüştürülmesinde şiirsel betilerin değerlerinde azalma oluşmaktadır (Aktulum, 2000; Aktulum, 2011; Eliuz, 2016).

- Koşuklaştırma

Düzyazı biçiminde yazılmış bir metni dizeler halinde yeniden yazma işlemidir. Söz konusu metinde biçimsel ve anlamsal dönüşümlere neden olur (Aktulum, 2000; Özay, 2009; Aktulum, 2011; Eliuz, 2016).

- Çeviri

Bir metni bir dilden başka bir dile aktarma işlemi olan çeviri biçimsel bir dönüşümdür. Çeviri yapıldıktan sonra iki dil arasında anlamsal dönüşümler de ortaya çıkabilir (Aktulum, 2000; Öztekin, 2008; Özay, 2009; Aktulum, 2011).

- Sürdürüm

Sürdürüm, bir yazarın, genelde yazıldığı dönemde bittiğini düşündüğü bir yapıtını, yakaladığı başarıdan yararlanmak için yeni unsurlar ekleyerek devam ettirmesi, yeniden yazmasıdır. İçmetinsel etkiler taşır (Aktulum, 2011).

2.2. Mimarlık ve Eleştirel Bir Yöntem Olarak Metinlerarası

Mimarlık ve metinlerarası ilişkisi, mimarlığın da bir metin olduğu ve metin olarak okunabileceği düşüncesine koşut disiplinler arası bir zeminde ele alınabilir. Metin ve metinlerarası ilişkisi ne ise mimarlık ve metinlerarası ilişkisi de aynı ölçüde benzerdir. Metinlerarası; 'ötekinden' yola çıkarak yeniyi üretirken, mimarlık da; gereksinmeler, sosyal hayat, iklim vb. unsurların yanı sıra kendinden önceki referanslar ile biçimlenmektedir. Her defasında yeni bilgi birikiminin üstünde katmanlaşarak üretilen mimarlık bu haliyle metinlerarasıdır.

Harvey (2003), geçmiş biçimleri bir palimpseste, günümüz kullanımlarını ise geçmiş üzerinde yer alan bir kolaja benzetmektedir. Mimarlık üretimini geçmişle kurulan ilişkilerle kabul etmek; mimarlık ve metinlerarası ilişkisini kabul etmektir. Bu noktada metinlerarası, mimarlık okumalarında bir araç haline gelir. Böylece mimarlık üretiminin, tarihsel bir zeminde (öncel-ardıl ilişkisi) yeniden okunmasına imkan tanınır.

Metinlerarası, anlatıların kurgusunu oluştururken, metinlerarası okuma ise anlatıların kurgusunu deşifre ederek farklı anlamlara kapı aralar. Metinlerarası okuma herhangi bir 'iz'-den yola çıkarak; örtük olanın köken ve anlamını bulmaya yarayan bir dizi yorumlama ve anlamlandırma eylemlerini kapsar. Mimari yapılarda yapılacak metinlerarası bir okuma, mimarlık tarih yazımına bir alternatif sunma yetkinliğindedir. Çünkü mimarlık üretimini 'metinlerarası' ile okumak; MÖ 5. yüzyılda inşa edilmiş eski bir Yunan tapınağı ile MS 2.

yüzyılda inşa edilmiş Antik Roma tapınağının ya da Gotik dönem dini yapısı ile Rönesans dönem dini yapısı arasında var olan düşünsel, teknik ve yapısal birliktelik/farklılık ilişkiler ağının çözümlenerek anlamlandırılmasına olanak tanıyabilir.

Metinlerarası, ardıl metnin öncel metin ile hangi bağlamda örtüştüğünü veya farklılaştığını ortaya koymaktadır. Metinlerarası ilişkilerin neden ve nasıl kurulduğunun analizi; anlatıların kendi iç dinamikleri ve ‘öteki’ ile kurdukları ilişkiyi gözler önüne sermekte önemli bir yoldur. Yer aldığı dönemin, kültürün, kodların izlerini taşıyan mimarlık üretimi; her defasında yeni bir bağlamda yeni dönemin koşullarına göre yeniden üretilir. Tam da bu noktada metinlerarasılığın devreye girdiği savlanmaktadır. Çünkü yeni yapı ‘ötekine’ göre ve çeşitli olanaklar açısından yenilenerek üretilir. Bu bağlamda öncel ve ardıl yapılar arasında farklı anlam etkileri yaratarak ‘yeni’ olanın üretimine katkı koyan ‘metinlerarasılık’, metinsel bir temsil olarak, mimari yapıların okunmasında alternatif bir yoldur.

Mimarlık ve metinlerarasılık ilişkisi; geçmişle ilişki içinde olan postmodern ve yer aldığı bölge ile güçlü bağlamsal ilişkiler içinde bulunarak, tarihe, insana vb. çeşitli atıflarda bulunan neomodern yapılarda değerlendirilmektedir (Atani vd., 2015). Ancak mimarlık ve metinlerarasılık ilişkisini bu iki dönem yapısı ile sınırlamak tarihsel zeminde mimarlık üretimine, anlamsal zeminde ise metinlerarasısına dar bir açıdan bakmaktır. Farklı ülkelerdeki mimarlık üretimini karşılaştırmalı olarak (Al-Sultany, 2012; Ghasemina ve Soltanzadeh, 2016; Civelek, 2017) veya tekil yapı ölçeğinde metinlerarası bağlamda ele alan (Zivanovic ve Malesevic, 2015), mimari yapım sürecini; duvar işçisi, müteahhit, müşteri vb. pek çok kişinin sonucu olarak gören ve bu süreci metinlerarası ile ilişkilendiren (Macy ve Bonnemaision; 2003) çeşitli çalışmalar mevcuttur. Antik çağdan günümüze kentler ve yapılardaki yaşam katmanlarını bir metinlerarası yöntem olan palempsest ile değerlendiren (Soğancı, 2001; Gür, 2002a; Gür, 2002b; Verheij, 2015) veya mimari yapıları kentin oluşumuna katkı koyan birer metinlerarası bileşen olarak ele alan (Atkinson ve Rosati, 2010; Kömez Dağlıoğlu, 2016) çalışmalar da bulunmaktadır. Ayrıca mimarlık eğitiminde öğrenci proje ve söylemlerinin analizini metinlerarası bir zeminde ele alan çalışmalar da bulunmaktadır (Lymer, Lindwall ve Ivarsson, 2011). Söz konusu çalışmalarda mimarlığın metinlerarası olma hali sorgulanmakla birlikte, yapılar arasındaki ‘benzerlikler’ metinlerarası ile ilişkilendirilmiş; ‘ötekini’ bozan, değiştiren, dönüştüren vb. etkiler vererek yeni bağlama dahil eden metinlerarası yöntemler ele alınmamıştır.

Mimarlık ve metinlerarasılık ilişkisi; öncel ve ardıl yapılar arasındaki ilişkiler, metinlerarası yöntemler dahilinde saptandığı ölçüde kurulabilir. Bu noktada her okuma deneyimi ile farklı ilişkileri çözümleyerek farklı anlamlara kapı aralayan bir yöntem olarak metinlerarasılık, tarihsel süreçte mimarlık üretiminin bir unsuru olarak yer almalıdır. Yazınsal/dilsel olana özgü olan metinlerarasının, mimarlık disiplini içinde tanımlanarak örneklendirilmesi üzerine olan bu çalışmada bir takım boşlukların oluşması kaçınılmaz olacaktır. Ancak bu durum farklı yorumlara kapı aralayacağı için çalışmanın zengin yönü olarak görülebilir. Zira metinlerarası okuma ile mimarlık üretimleri arasında kurulacak olan ilişkilerde okur önemlidir. Saptanacak ilişkilerin nitelik ve niceliği tamamen okurun art bilgi birikimi ile doğrudan ilişkilidir.

2.2.1. Mimarlıkta Metinlerarası Yöntemler Üzerine

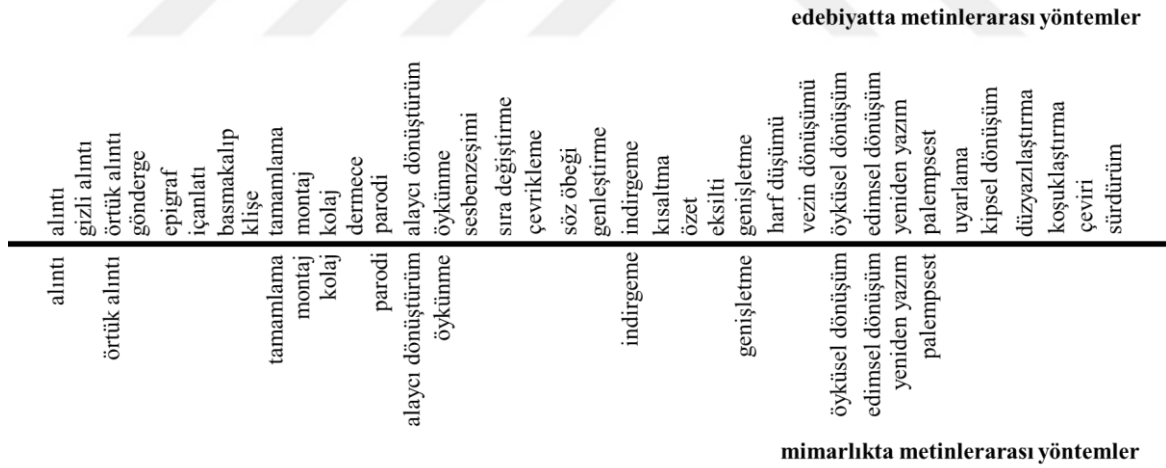
Mimarlık ve metinlerarası ilişkisi; öncel ve ardıl yapılar arasındaki ilişkiler, metinlerarası görüngüde ve metinlerarası yöntemler dahilinde tanımlandığı ölçüde kurulabilir. Bu bağlamda metinlerarası yöntemlerin mimarlık disiplinindeki karşılıklarının tanımlanarak yapıda tanınır kılınması mimarlıkta metinlerarası okumalar yapılabilmesi için önemlidir (Faiz Büyükçam ve Zorlu; 2018). Ancak mimarlık ve edebiyat gibi farklı disiplinlere ait metinlerin benzer verilerle okunmasında bir takım boşluklar oluşması kaçınılmazdır. Bu noktada edebiyat disiplininde tanımlı metinlerarası yöntemlerin tümünün mimarlık disiplini ile ilişkisi kurul/a/mamıştır. Söz konusu yöntemler, tamamen edebi metinlere özgü özellikler taşıyan; cümle, sözcük veya harf düzeyindeki değişim ve dönüşümleri konu edinen ve/veya dilbilgisi kurallarındaki değişiklikler ve bazı edebi anlam örüntüleri kapsamında tanımlı olanlardır. Ayrıca edebiyat disiplininde benzer tanım ve uygulama alanlarına sahip bazı yöntemler ise çalışma kapsamında kullanım alanı yaygın olan yöntemle temsil edilmiştir.

Metnin anlamsal ve sessel özellikleriyle ilişki olan sıra değiştirme, sesbenzeşimi, genleştirme, söz öbeği ve çevrikleme; kelime, hece ve/veya harf düzeyindeki değişiklikler ile bazı kapsamlı anlamsal değişiklikleri tanımlayan kısaltma, özet, harf düşümü, vezin dönüşümü, eksilti; özünde yeniden yazım olarak değerlendirilebilecek ancak biçimsel, türsel ve dilsel bir takım değişimleri söz konusu edinen düzyazılaştırma, koşuklaştırma, uyarlama, kipsel dönüşüm, sürdürüm ve çeviri edebi metinlerden bağımsız düşünül/e/mediği için

mimarlık disiplini ile ilişkilendiril/e/memişlerdir. Söz konusu bu yöntemler tez çalışması kapsamına dahil edilmemiştir.

Birer alıntı gibi işleyen ve bazıları metinsel bir takım anlamlarla ilişkili olan gönderge, epigraf, içanlatı, basmakalıp, klişe alıntı ile; genel anlamda kolajla benzer kullanımda olan, dermece ise kolaj ile temsil edilmiştir. Ancak çalışma kapsamı dışında bırakılan bu yöntemlerin (sıra değiştirme, sesbenzeşimi, genişletme, söz öbeği, çevrikleme, kısaltma, özet, harf düşümü, vezin dönüşümü, eksilti, düzyazılaştırma, koşuklaştırma, uyarlama, kipsel dönüşüm, sürdürüm, çeviri, gönderge, epigraf, içanlatı, basmakalıp, klişe, dermece) farklı okuma ve bakış açılarıyla mimarlık disiplinine kazandırılması mümkün olabilir. Esasında mimarlık üretimiyle ilişkilendirile/bile/n metinlerarası yöntemler her çalışmanın konu ve kapsamına göre değişiklik gösterebilir.

Metinlerarası mimarlık okumaları kapsamında, metinlerarası yöntemlerin mimarlık disiplini içinde tanımlı ve tanınır kılınmasına yönelik oluşturulan kavramsal alt yapı sonucunda, restore edilen/yeniden işlevlendirilen tarihi yapılar örnekleminde bazı metinlerarası yöntemler mimarlık kuram ve pratiğine entegre edilmiştir (Şekil 1).

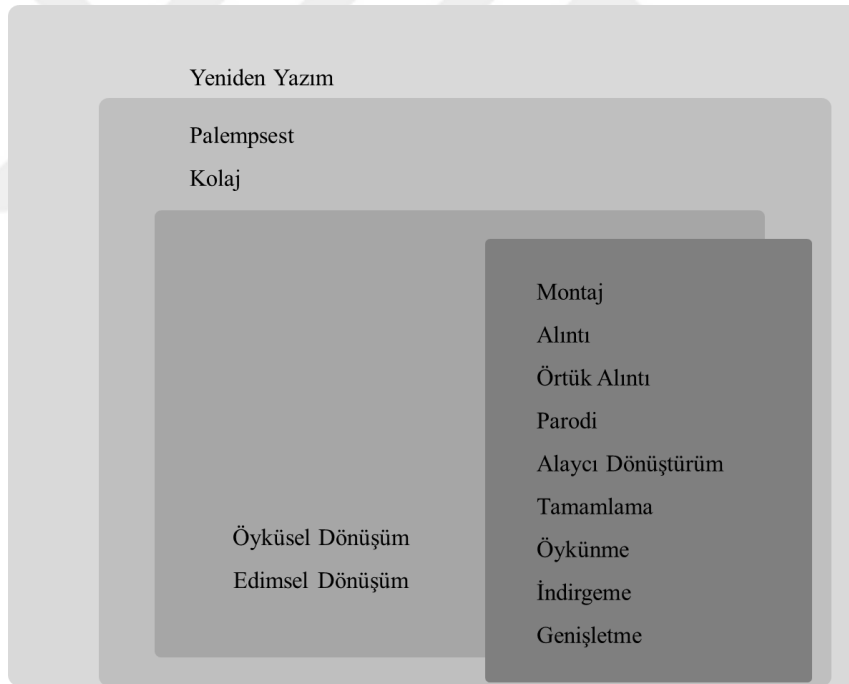

Şekil 1. Restorasyon ve/veya yeniden işlevlendirme çalışmaları kapsamında mimarlık üretiminde karşılıklı tanımlan/a/mayan ve tanımlanan metinlerarası yöntemler

Bu yöntemler mimarlık üretiminde yeniden işlevlendirilerek restore edilen tarihi yapıların metinlerarası okuma/anlamlandırılması dahilinde belirlenmiştir. Mimarlık disiplini ile ilişkisi kurulan metinlerarası yöntemler hem özgün disiplini hem de mimarlık disiplini içinde biçim, kapsam, işlev, anlam, yapı vb. değişiklikleri yansıtmaktadır. Mimarlık

üretimi kapsamında her biri ‘metinlerarası yöntem’ olarak değerlendirilen bu unsurlar, çoğu kez birbirini tamamlayan karmaşık ve sürekli ilişkiler ağının birer parçasıdır.

Metinlerarası yöntem/unsurlar kapsayıcı olanlardan daha az kapsayıcı olanlara ve tekil bir takım ilişkiler kuran yöntemlere doğru sıralanabilir. Bu bağlamda yeniden yazım, palempsest ve kolaj en büyük kümeyi; öyküsel dönüşüm ve edimsel dönüşüm bir alt kümeyi; alıntı, örtük alıntı, tamamlama, montaj, parodi, alaycı dönüştürüm, öykünme, indirgeme ve genişletme ise üçüncü ve son alt kümeyi oluşturmaktadır (Şekil 2). Söz konusu bu yöntemlerden yeniden yazım, palempsest ve kolaj restore edilmiş/yeniden işlevlendirilmiş yapıların tümünde okunabilirken, diğer yöntemlerin (öyküsel dönüşüm, edimsel dönüşüm, montaj, alıntı, örtük alıntı, parodi, alaycı dönüştürüm, tamamlama, öykünme, indirgeme, genişletme) yapıda okunabilmesi değişkenlik gösterirler. Bu değişkenlik yapıdaki müdahale/müdahalelerin kapsam ve niteliğine bağlıdır.

Şekil 2. Metinlerarası yöntemlerde kapsama ilişkisi

Restore edilen/yeniden işlevlendirilen tarihi yapılar kapsamında mimarlık üretimine entegre edilerek yeniden tanımlanan metinlerarası yöntemler, yapıdaki etkileri göz önüne alınarak içerikleri kapsamında ilişkilendirilmişlerdir. Mimarlık üretiminde tanımlı bu

yöntemler; pek çok kez yapısal ve anlamsal olarak birbirini kapsayıp tanımlasa da mimarlıkta metinlerarasını örnekler niteliktedir.

Yeni bir işlev verilerek restore edilen bir yapı; bir takım unsurları, bunlar hacimsel, mekansal veya yapısal düzeyde, korunarak 'yeniden' inşa sürecine girdiği için bir yeniden yazım; eski işlev, yapı elemanları vb. ile zamanının teknolojisine ait izleri barındırarak katmanlaştığı için palempsest; eski ve yeni unsurlar (mekanlar, işlevler, yapı eleman ve malzemeleri vb.) birlikte yeni bir bütün oluşturduğu için de kolajdır. Bu üç metinlerarası kavram/yöntem hem birbirleri ile hem de diğer metinlerarası yöntemlerle ilişki içindedir. Yapının ilk inşadan günümüz kullanımına kadar geçirdiği her bir aşamayı tanımlayan öyküsel dönüşüm yeniden yazımla doğrudan, palempsest ve kolajla dolaylı yollardan ilintilidir. Öyküsel dönüşümün sonucu olan edimsel dönüşüm ise yeni işlevle ilişkili olarak bir yeniden yazım; öncel yapıda bir takım 'yeni' etkiler yarattığı için palempsest ve ancak öncel bazı izlerle anlam kazandığı için de kolajla doğrudan ilişkilidir. Diğer metinlerarası yöntemler (alıntı, örtük alıntı, tamamlama, montaj, parodi, alaycı dönüştürüm, öykünme, indirgeme ve genişletme) ise tamamen restorasyon/yeni işlev gereği yeniden inşa sürecine giren 'eski' bir yapının; bu süreçte yeniden yazım, palempsest ve kolajla tanımlanabilmesi için gerçekleşen tüm yapısal değişikliklerdir. Örneğin, özgün işlevi pencere olan yapı elemanının yeni işlev gereği kapıya dönüştürülerek kullanılması olarak tanımlı parodi; öncel yapı elemanında bir takım değişiklikler yapılarak yeniden kullanılması olarak bir yeniden yazım, eski işleve ait bir takım izlerin okunur olması palempsest, yapının 'yeni' tüme ulaşmasında bir unsur olarak yer alması ise kolaj kapsamında ele alınmaktadır. Bu anlamda en alt kümeyi oluşturan metinlerarası yöntemlerin tümü yeniden yazım, palempsest ve kolajla ilişkilidir. Öte yandan bu küme, öyküsel ve edimsel dönüşüm alt kümesiyle de dolaylı ilişki kurmaktadır.

Bir yapının veya yapısal bir unsurun metinlerarası olma hali söz konusu unsura nasıl baktığımızla ilişkilidir. Mimarlıkta metinlerarası yöntemler yapı bütününden, malzeme kullanım ve birleşim detayına kadar küçük ölçekten büyük ölçeğe kadar pek çok şey hakkında bilgi verebilir. Örneğin; restore edilen ve/veya yeniden işlevlendirilen bir yapının, özgün çatı formunun değiştirilmesi alaycı dönüştürüm, yeni çatı ile özgün çatı arasındaki bazı biçimsel benzerlikler ise öykünmedir. Benzer yaklaşımla, pencere/kapı boşluğunun kapatılması indirgeme, kapatılıp dolap, niş vb. amaçla kullanılması ise yansılama/parodi kapsamında değerlendirilebilir.

Metni metinlerarası yapan tüm olgu ve yöntemler metinde bir takım anlamsal, yapısal, biçimsel değişim ve etkileşimlere imkan vermektedir. Metindeki bu durum mimarlık üretimi için de geçerlidir. Yapıda tanınmış tüm metinlerarası unsurlar, öncel-ardıl yapı/yapı elemanları, işlev, dizim, anlam ve biçim üzerinde etkili bir takım ilişkiler ağını tanımlamaktadır. Bu çalışma kapsamında yapıdaki metinlerarasının dizime etkisi, üç farklı bağlamda ele alınmıştır. İlki öncel-ardıl plan kurgusundaki değişiklikler, ikincisi cephe kurgusundaki değişiklikler, üçüncüsü ise yüzeylerde malzeme kullanımı (öncel-ardıl) kapsamındaki değişiklikler olarak kabul edilmiştir. Bir 'şey'in kullanım amacı olarak ele alınan işlev ise değişen veya yenilenen kullanımla birlikte tüm mekan ve yapı elemanlarında görülebilen fonksiyonel değişiklikler ile ilişkilendirilmiştir. Metinlerarasının anlama etkisi ise değişen/yenilenen kullanımla ardıl ve öncel yapılar arasında simgesel ve algısal düzeyde gerçekleşen ilişkiler olarak kabul edilmiştir. Yapının ve/veya yapı elemanının algılanan dış ve mekansal niteliklerindeki değişimler ise biçimsel etki kapsamında değerlendirilmiştir.

Mimarlık üretimi ile ilişkilendirilen ve ilişkilendiril/e/meyen metinlerarası yöntem ve yorumlamalar farklı sorgulamalara ve eleştirel bakışa açıktır. Kurulan ilişkiler her okurun olay örüntülerini ilişkilendirme bilgi ve birikimi dahilinde yeniden anlamlandırılıp tanımlanabilir.

3. YAPILAN ÇALIŞMALAR 2

3.1. Tarihi Yapılarda Koruma/Yeniden İşlevlendirme ve Metinlerarası

Değişen yaşam biçimleri, istek ve ihtiyaçlar, ekonomik, toplumsal ve teknolojik yenilikler gibi birçok etken, yapıyı çevrelerin değişimini zorunlu kılmaktadır. Belli bir kullanım sürecinin sonunda her yapı için işlevsel ve yapısal anlamda bir eskime söz konusu olmaktadır. Özellikle korunması gerekli kültür varlığı kapsamında yer alan tarihi yapıların gelecek kuşaklara aktarılabilmesi yeniden kullanım ve restorasyonu zorunlu kılmaktadır. Özgün işlevini sürdürme şansı olan tarihi yapılarda da günümüzün mekansal gereksinmelerini karşılamaya yönelik uygulamalar veya çağın gerektirdiği fiziksel konfor koşullarının karşılamasına yönelik tesisat uygulamalarına ilişkin bazı müdahaleler söz konusu olmaktadır.

İşlevsel anlamda eskiyen yani özgün işlevini sürdüremeyen tarihi yapılarda yapının yaşatılarak korunması yeniden işlevlendirmeyi zorunlu kılmaktadır. Otele dönüştürülen medreseler, kervansaraylar, hanlar; müze olan saraylar, kaleler; konuta dönüştürülen kiliseler, depolar; üniversite olarak kullanılan endüstri yapıları vb. bu uygulamalara örnektir. Yapının yeni işleve adaptasyonunda; plan şemasında mekansal değişiklikler, tesisat ekleri, yapısal ekler, farklı malzeme kullanımı ve uygulama detayları, teknolojik yeniliklere ilişkin müdahaleler, gündeme gelmektedir. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 5.11.1999 gün ve 660 sayılı ilke kararı ile, korunması gerekli kültür varlıkları kapsamında yer alan yapılara yapılacak müdahaleleri; bakım, basit onarım, esaslı onarım (restorasyon) ve yeniden yapma olarak dört ana grupta ele almaktadır. En az müdahalenin söz konusu olduğu bakım kapsamından yeniden yapmaya doğru giden süreçte yapılan müdahaleler restorasyon teknikleri olarak; sağlamlaştırma, bütünleme, yenileme (renovasyon), yeniden yapma, temizleme, taşıma ve çağdaş ek olarak adlandırılmaktadır.

Sosyal, toplumsal, kültürel ve ekonomik bağlamda, koruma/yeniden işlevlendirme; geçmiş biçimlerin, formların, düşün, mekansal ilişki ve işlevlerin, malzemelerin, teknolojilerin vb. 'şimdinin' yapısal ve sosyal ilişkileri ile yeniden inşasıdır. İlk inşasında dahi metinlerarası olan yapı, restore edilip yeniden işlevlendirilerek bir kez daha metinlerarası bir sürece dahil edilir.

Yeniden işlevlendirilerek restore edilen yapılar özgün işlevinden (öncel) günümüz işlevine (ardıl) bir takım mekansal, biçimsel ve yapısal değişiklik ve eklemeler geçirerek ulaşmaktadırlar. Söz konusu yapılarda metinlerarası okumalar; tarihsel, bağlamsal, mekansal, yapısal vb. bir takım mimari, sosyal ve toplumsal etkenler altında üretilen ve dönüştürülen yapıların üretildikleri andan günümüze kadar geçirmiş oldukları müdahaleler üzerinden yapılır. Yapının geçmişten günümüze uğradığı müdahalelerin ayrıntılı tespiti ancak yapının tarihsel süreçte yaşadığı değişimleri anlatan verilere ulaşılmasıyla mümkün olabilir. Bu veriler; rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri, çeşitli yayınlar, görsel dokümanlar, gözlemler, yapıyı deneyimleme vb. yoluyla elde edilebilir. Bu bağlamda kapsamlı bir metinlerarası okuma için temin edilebilen verilerin zenginliği önemlidir. Yapıya ait ulaşılabilen her türlü doküman yapıdaki metinlerarasılığın keşfinde bir araçtır. Tüm bu ayrışık dokümanların detaylı ve birlikte analizi ile öncel yapıdan ardıl yapıya geçen süreçte zamana ve işleve bağlı oluşan; yapısal, anlamsal ve biçimsel değişiklikler metinlerarası ile ilişkilendirilip metinlerarası yöntemler ile tanımlanabilir.

3.1.1. Mimarlıkta Metinlerarası: Kavramsal Kılavuz

Tez çalışmasının bu bölümünde mimari yapıların okunmasında farklı bir yaklaşım imkanı sağlayacağı düşünülen metinlerarası yöntemler; yeni işlev verilerek restore edilen tarihi yapılar kapsamında kavramsal karşılıkları tanımlanarak örneklendirilmektedir. Bu yöntemler, genel ve kapsayıcı tanımlamalar içeren ve çoğu kez birden çok yöntemi içeren yöntemlerden tekil bir takım değişim ve dönüşümleri yansıtan yöntemlere doğru sıralanmıştır (Tablo 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15).

- **Mimarlıkta Metinlerarası: Yeniden Yazım**

Yazınsal alanda yeniden yazmak, bir yazarın başka bir yazara ait bir metni, altmetinleştirerek, yeni bir bağlamda, yeni bir okur kitlesi için, yeni işlevlerle, yeni amaçlarla dönüştürerek yeniden yazması işlemidir. Mimarlık alanında ve bu tez kapsamında ise, yapısal ve/veya işlevsel anlamda eskiyen yapıların (öncel) çağdaş gereksinimleri karşılamaya yönelik yeni işlev ve malzemelerle (ardıl) yenilenerek güncellenmesi/dönüştürülmesi olarak tanımlanmıştır. Yeniden işlevlendirilen veya özgün işlevinde restore edilerek yeniden kullanılan tüm tarihi yapılar bir yeniden yazım'dır. Yeniden işlevlendirilmiş tarihi yapıda yeniden yazım, özgün unsurlarla birlikte

harmanlanmış ardıl unsurlardır. Özne, yeniden inşa sürecine girmiş öncel olandır. Burada söz konusu olan ‘eski’ olanın ‘yeni’ unsurlarla varlığıdır. Mimarlıkta metinlerarası bir yöntem olarak ele alınan yeniden yazım, metinlerarası diğer yöntemleri de içererek ‘yeni’ bütünü oluşturur (Tablo 2).

Tablo 2. Mimarlıkta metinlerarası yeniden yazıma ait kavramsal kılavuz

YENİDEN YAZIM	EDEBİYAT	Yazınsal	Bir yazarın başka bir yazara ait bir metni, altmetinleştirerek, yeniden yazması işlemi		
	MİMARLIK	Kavramsal	Yapısal eskimelere uğrayan veya işlevi eskiyen yapıların çağdaş gereksinmelere uygun yeni işlev ve malzemelerle yenilenerek güncellenmesi/dönüştürülmesi.		
		Görsel			

- Mimarlıkta Metinlerarası: Palempsest

Yazınsal alanda, palempsest, geçmişte kalmış bir metin üzerine yeni metnin inşasıdır. Eski metin, yeni metne yeni işlev ve bağlamda dahil edilir. Palempsest mimarlık üretiminin kendisidir. Mimarlık alanında öncel mimariler üzerinden yenilenerek üretilen yapılar, tüm yapıyı çevre palempsestir. Bu tez kapsamında; yeniden işlevlendirilen veya özgün işlevinde restore edilerek yeniden kullanılan tüm tarihi yapılar palempsest olarak tanımlanmıştır. Palempsest öncel olana referans veren tüm unsurlardır. Özgünden ‘alıntılanarak’ yeni işleve kazandırılan yapı parça ve elemanlarını kapsar. Bu noktada bir tarihi yapıyı ‘palempsest yapı’ olarak nitelendirmemize olanak sağlayan özgün (öncel) tüm unsurlar listelenebilir.

Restore edilmiş veya yeniden işlevlendirilmiş tarihi yapı ‘yeni’ olandır. Ancak içinde barındırdığı ve son işlevine kadar koruduğu özgün unsurlar, bunlar mekan, malzeme, işlev vb. olabilir, yapıyı palempsest yapar. Palempseste özne, yeniden inşa sürecinden geçerek ardıl olan ‘yeni’ yapıdır. Burada söz konusu olan ‘yeni’ içinde ‘eski’leri aramaktır. Palempsest, yeni işlev verilerek restore edilen tarihi yapılar kapsamında yeniden yazım ve alıntı ile ilişkilidir (Tablo 3).

Tablo 3. Mimarlıkta metinlerarası palempseste ait kavramsal kılavuz

PALEMPSEST	EDEBİYAT	Yazınsal	Aynı sayfa üzerinde yer alan öncel ve ardıl en az iki metnin varlığı
	MİMARLIK	Kavramsal	Yeniden işlevlendirilen veya özgün işlevinde restore edilerek yeniden kullanılan tarihi yapılardaki tüm özgün (öncel) unsurlar
		Görsel	

- Mimarlıkta Metinlerarası: Kolaj

Yazınsal alanda kolaj, farklı metinlerin yeni bir metin oluşturmak üzere bir araya getirilmesidir. Mimarlık alanında herhangi bir yapının, bu tez kapsamında; tarihi yapının, özgün kullanımında ya da yeniden işlevlendirme ile farklı bir işlevde yeniden kullanılabilmesi için yapılan her türlü ardıl müdahaleler ve öncel yapısal unsurların toplamı kolaj olarak tanımlanmıştır. Kolaj yeniden yazım ve palempsesten bağımsız düşünülmez. Restore edilen tarihi yapıdaki öncel ve ardıl bütün mekansal/yapısal ekler, biçimsel ve eylemsel değişim ve dönüşümlerin her biri kolajın bir parçasıdır. Farklı malzemelerin, yapı elemanlarının, mekanların vb. biraradalığından oluşan yeni bütün özgün yapıdan

bağımsızdır. Kolajda söz konusu olan ‘yeni’ yapıya bütün olarak yaklaşmaktır. Kolaj tek tek analiz edildiğinde içinde alıntı, yansılama, indigeme gibi diğer metinlerarası yöntemleri barındırdığı anlaşılır (Tablo 4).

Tablo 4. Mimarlıkta metinlerarası kolaja ait kavramsal kılavuz

KOLAJ	EDEBİYAT	Yazınsal	Farklı metinlerin yeni bir metin oluşturmak üzere bir araya getirilmesi			
	MİMARLIK	Kavramsal	Tarihi yapının, özgün kullanımında ya da yeniden işlevlendirilmesinde kullanılan öncel ve ardıl bütün mekansal/yapısal ekler, biçimsel ve eylemsel değişim ve dönüşümlerin toplamı			
	Görsel				Konut, İtalya, 2014 (URL-7)	Kale, İspanya, 2013 (URL-8)
			Öncel ve ardıl duvarlar, zemin malzemesi, tavan strüktür, açıklık ve malzemesi vb. tüm ayrışık unsurların birlikteliği kolajdır.	Öncel ve ardıl duvarlar, zemin ve tavan malzemeleri, asma kat, aydınlatma vb. tüm ayrışık unsurların birarada kullanılmıştır.	Öncel duvarlar, zemin ve tavan malzemeleri, merdiven strüktür ve malzemesi vb. tüm ayrışık unsurların kolajı oluşturmaktadır.	

- Mimarlıkta Metinlerarası: Öyküsel Dönüşüm

Yazınsal alanda, içeriksel bir değişikliği öne çıkaran öyküsel dönüşüm, metnin eyleminde meydana gelen değişikliklerdir. Mimarlık alanında ve bu tez kapsamında öyküsel dönüşüm; tarihi yapının özgün ya da yeni işlevinde günümüz şartlarına ve kullanımına uygun olarak gündeme gelen yeni eylemsel ve işlevsel değişikliklerin tümünü kapsar. Bu bağlamda öyküsel dönüşüm, söz konusu yapının ilk inşa sürecinden son kullanımına kadar olan süreçte geçirmiş olduğu işlevsel değişiklikler, buna bağlı gerçekleştirilen müdahale ve uygulamaların kronolojik dökümüdür. Öyküsel dönüşüm mimari yapılarda işlevsel değişime karşılık gelir. Kullanım amacı/ işlevi değişen yapı içinde gerçekleşen eylem ve eylem alanlarının değişimi mekansal, yapısal vb. değişiklikleri gündeme getirir (Tablo 5).

Tablo 5. Mimarlıkta metinlerarası öyküsel dönüşüme ait kavramsal kılavuz

ÖYKÜSEL DÖNÜŞÜM	EDEBİYAT	Yazınsal	Bir metnin eyleminde değişikliklerin meydana gelmesi		
	MİMARLIK	Kavramsal	Tarihi yapının özgün işlevinde ya da işlev değişikliği sonucu günümüz şartlarına ve kullanımına uygun olarak ilk inşa sürecinden son kullanımına kadar olan süreçte geçirmiş olduğu işlevsel değişiklikler, çeşitli müdahaleler vb. tümünün dökümüdür		
	Görsel		Kilise, Hollanda, 2010 (URL- 10)	Kervansaray, Türkiye,2007(URL-11)	Kilise, Hollanda, 2007 (URL-12)
			Kilise olarak inşa edilen yapı bir süre sonra araba tamir veya satış mekanı olarak kullanılmış daha sonra ise konuta dönüştürülmüştür.	Kervansaray olarak inşa edilen yapı özgün işlevini kaybedince bir süre depo ve sebze-meyve ekim alanı olarak kullanıldıktan sonra kültür merkezine dönüştürülmüştür.	Kilise olarak inşa edilen yapı kitabevine dönüştürülmüştür.

- Mimarlıkta Metinlerarası: Edimsel Dönüşüm

Yazınsal alanda, öyküsel dönüşüm sonucunda ortaya çıkan edimsel dönüşüm, eylemdeki değişikliklere bağlı olarak nesnelere, araçların değiştirilmesi olan dönüşüm biçimidir. Mimarlık alanında ise zamanla değişen, güncellenen gereksinme ve talepleri karşılamak üzere yapıların ihtiyaç programının değişmesiyle gerçekleşen ve plan şemasını etkileyen mekansal değişiklikler (asma kat eklenmesi, iç avlunun kapatılması vb.) olarak ele alınabilir. Bu tez kapsamında; tarihi yapının özgün işlevinde ya da işlev değişikliği sonucu günümüz şartlarına ve kullanımına uygun olarak, tamamen yararsal bir takım ilişkiler bağlamında, özgün birimlerine yeni hacimler veya yapı elemanları eklenerek yeni mekanlar oluşturulmasıdır. Edimsel dönüşümde mekanlar yapının kendi hacmi içine eklenmektedir. Yapı dışında yatay ve düşeyde bir büyüme söz konusu değildir (Tablo 6).

Tablo 6. Mimarlıkta metinlerarası edimsel dönüşüme ait kavramsal kılavuz

EDİMSSEL DÖNÜŞÜM	EDEBİYAT	Yazınsal	Bir metnin eylemindeki değişikliklere bağlı olarak nesnelere, araçların değiştirilmesi			
	MİMARLIK	Kavramsal	Tarihi yapının özgün işlevinde ya da işlev değişikliği sonucu günümüz şartları ve kullanımına uygun olarak özgün birimlerine yeni hacimler veya yapı elemanları eklenerek yeni mekanlar oluşturulması			
	Görsel				Kilise, Hollanda, 2010 (URL- 10)	Depo, İngiltere, 2010 (URL- 13)
			Yeni işlev için ilave edilen hacim ve asma katlar ile yapının özgün hacmi içinde yeni mekanlar oluşturulmuştur.	Yeni işlev için kapatılan avlu ile yapının özgün hacmi içinde yeni mekan oluşturulmuştur.	Yeni işlev için ilave edilen hacim ve asma katlar ile özgün büyük genişlikte yeni mekanlar oluşturulmuştur.	

- Mimarlıkta Metinlerarası: Montaj

Yazınsal alanda montaj, bir metnin içine başka bir metne ait unsurları alıp yapıştırmaktır. Montaj dahil olduğu alt metni kesintiye uğratar. Mimarlık alanında ve bu tez kapsamında; restore edilmiş veya yeniden işlevlendirilmiş tarihi yapıya (öncel); eski yapı kabuğunun içinde yer almayan ancak yeni işlevin ihtiyacı olarak eklenen ve mekan oluşturmamayan tüm yapı elemanları (merdivenler, köprüler, söveler vb.) ve teknolojik yenilikler (havalandırma, aydınlatma, güvenlik sistemleri vb.) (ardıl) olarak tanımlanmıştır. Ancak özgün kabuk dışına eklenen ve iç mekanla direkt bağlantısı kurulmayan yeni birimler (ör. güvenlik büroları vb.) ise montaj kapsamındadır (Tablo 7).

Tablo 7. Mimarlıkta metinlerarası montaja ait kavramsal kılavuz

MONTAJ	EDEBİYAT	Yazınsal	Bir metnin içine başka bir metne ait unsurların alınıp yapıştırılması işlemi			
	MİMARLIK	Kavramsal	Yeniden işlevlendirilmiş tarihi yapıya; eski yapıda yer almayan ancak yeni işlevin ihtiyacı olan yapı elemanları ve teknolojik yenilikler eklenmesi			
		Görsel				Müze, Almanya, 2007 (URL-4) Yapıya gezinti aksı olarak tasarlanan köprüünün eklenmesi montajdır.

- Mimarlıkta Metinlerarası: Alıntı

Yazınsal alanda, bir metnin başka bir metinde yinelenmesi işlemi olan alıntı, öncel bir yapıttan alınan ‘parça’ metnin, yeni metinde tipografik veya anlamsal olarak belirtilerek kullanılmasıdır. Mimarlık alanında ise alıntı, farklı ya da aynı dönem yapıları ya da aynı yapı türleri arasında kurulan yapısal, düşünsel ve biçimsel ilişkilerdir. Örneğin postmodern dönem yapılarında görülen ve yapının genelinden ‘kolaylıkla’ ayırt edilen farklı bir döneme ait yapı elemanlarının (sütun, üçgen alınlık vb.) veya başka bir yapıya ait unsur(lar)ın belirtilerek kullanılması mimarlıkta alıntıyı örnekler. Bu tez çalışmasının kapsamını oluşturan; restore edilen veya yeniden işlevlendirilen tarihi yapılar örneğinde alıntı, öncel yapıya ait herhangi bir yapı malzemesi veya yapı elemanının ‘yeni’ yapıda kullanılmasıdır. Öncel ve ardıl yapı/ yapı parçaları arasında kurulan ilişkiler; malzeme, renk, doku, birleşim vb. uygulama detayları ise alıntının niteliğini belirler. Örneğin ardıl yapı elemanlarının sınırlarının öncel yapı elemanından koparılması alıntıyı belirginleştirmek için uygulanan bir detaydır (Tablo 8).

Tablo 8. Mimarlıkta metinlerarası alıntıya ait kavramsal kılavuz

ALINTI	EDEBİYAT	Yazımsal	Bir metnin başka bir metinde dizimsel veya anlamsal iz bırakılarak kullanılması işlemi			
	MİMARLIK	Kavramsal	Öncel yapıya ait herhangi bir yapı malzemesi veya yapı elemanının ‘yeni’ yapıda kullanılmasıdır. Öncel ve ardıl yapı/ yapı parçaları arasında kurulan ilişkiler; malzeme, renk, doku, birleşim vb. uygulama detayları ise alıntının niteliğini belirler			
		Görsel				Kule, İspanya, 2011 (URL-16)
		Eski/öncel yapıdan alıntılanan unsur duvarlardır. Yapının özgün duvarları ile zemin ve tavan döşemesindeki öncel/ardıl yapı ilişkileri belirgindir. Ardıl zemin ve tavan döşemesi özgü duvarlardan koparılmıştır	Eski/öncel yapıdan alıntılanan unsurlar duvar ve sütunlardır. Kilisenin özgün duvar ve sütunları ile çatı örtüsü arasındaki öncel/ ardıl yapı ilişkileri belirgindir.	Eski yapıdan alıntılanan unsurlar. Kilise duvarına ait özgün kalıntılar yeni işlevde tekrar kullanılmıştır. Öncel yapı elemanları belirgindir.		

- Mimarlıkta Metinlerarası: Örtük Alıntı

Örtük alıntı bir metne, bir düşünceye, bir şeye doğrudan belirtmeden sezdirim yoluyla gönderme yapılarak alıntılama yapılmasıdır. Örtük alıntıda, okur ‘ipuçları’ndan yola çıkarak bütünü tamamlamaktadır. Mimarlık alanında; bir dönemin özelliklerini yansıtan öncel ve ardıl yapılarda kapı veya pencere formları, kemer, tonoz vb. yapı elemanları ile malzeme kullanımı ve genel planlama özelliklerinin birbirine çağrışım yapması olarak değerlendirilebilir. Bu tez çalışması kapsamında ise restore edilen veya yeniden işlevlendirilen tarihi bir yapıda, öncel yapıya ait herhangi bir yapı malzemesi veya yapı elemanının ‘yeni’ yapıda izler/ipuçları verecek şekilde kullanılması (örneğin, yığma taş duvarın bazı bölümlerinin sıvanması) kapsamında ele alınmıştır (Tablo 9).

Tablo 9. Mimarlıkta metinlerarası örtük alıntıya ait kavramsal kılavuz

ÖRTÜK ALINTI	EDEBİYAT	Yazınsal	Bir metne, bir düşünceye, bir şeye doğrudan belirtmeden sezdirim yoluyla gönderme yapılarak alıntılanmasıdır			
	MİMARLIK	Kavramsal	Restore edilen veya yeniden işlevlendirilen tarihi bir yapıda, öncel yapıya ait herhangi bir yapı malzemesi veya yapı elemanının ‘yeni’ yapıda izler/ıpuçları verecek şekilde kullanılması			
		Görsel				Fabrika, Türkiye, 2013 (URL-19) Kapı boşluğunda tuğla duvara ait izler duvarın bütünü hakkında bilgi vermektedir.

- Mimarlıkta Metinlerarası: Tamamlama

Edebi metinlerde tamamlama, bir yazarın yarım kalan yapıtının, başka bir yazar tarafından tamamlanmasıdır. Metni tamamlayan yazar, önceden belirlenmiş sonuca ulaşmak için, altmetnin bir takım düşünsel, biçimsel vb. unsurlarına bağlı kalır. Mimarlık alanında tamamlama, yazınsal alandaki tanım ve kullanımına uygun olarak, bir mimarin yarım kalan eserinin bir başka mimar/mimarlar tarafından sonlandırılması olarak tanımlanabilir. Tez çalışması kapsamında ise, özgün mimari yapı veya yapı elemanları hasar görmüş tarihi bir yapının; biçimsel, yapısal, işlevsel vb. bir takım mimari değerlerine sadık kalınarak yeni işlev/restorasyon için tamamlanması/yeniden inşa edilmesidir. Örneğin apsis bölümü veya herhangi bir duvarı yıkılan bir kilisenin bu bölümlerinin yeniden inşa edilerek tamamlanmasıdır (Tablo 10).

Tablo 10. Mimarlıkta metinlerarası tamamlamaya ait kavramsal kılavuz

TAMAMLAMA	EDEBİYAT	Yazınsal	Bir yazarın yarım kalan yapıtının başka bir yazar tarafından tamamlanması		
	MİMARLIK	Kavramsal	Özgün mimari yapı veya yapı elemanları hasar görmüş tarihi bir yapının, bir takım mimari değerlerine sadık kalınarak yeni işlev/ restorasyon için tamamlanması/yeniden inşa edilmesi		
	Görsel				
			Kilise, İtalya, 2009 (URL-22)	Konut, İtalya, 2014 (URL-7)	Manastır, İspanya, 2012 (URL-23)
			Hasar görmüş özgün taş duvarlar, yapının özgün kitle etkisi, yapı elemanlarının biçim ve oranlarına sadık kalınarak tamamlanmıştır.	Hasar görmüş özgün taş duvar, yapının özgün kitle etkisi, yapı elemanlarının biçim ve oranlarına sadık kalınarak tamamlanmıştır.	Yapının özgün taş duvarlarında yer alan hasar görmüş boşluklar, özgün yapı elemanı oran ve boyutlarına sadık kalınarak tamamlanmıştır.

- Mimarlıkta Metinlerarası: Parodi/Yansılama

Parodi/yansılama; yazınsal alanda, bir metni başka bir amaçla kullanmak, ona yeni bir anlam yüklemektir. Alay etmek, eğlendirmek amacıyla yapılan bu yöntemde alt metnin biçemi aynı kalır konusu değiştirilir. Mimarlık alanında ve bu tez kapsamında parodi/yansılama; yeniden işlevlendirilerek restore edilen tarihi yapının mimari elemanlarının farklı bir amaçla/işlevle kullanılması olarak değerlendirilmiştir. Bu kapsamda öncel ve ardıl yapı/yapı parçaları arasında kurulan ilişkilerde pencere, kapı, duvar vb. mimari yapı elemanlarının özgün işlevleri dışında farklı işlevlerde kullanılması olarak tanımlanmıştır. Örneğin pencere boşluğunun bir geçiş alanı/kapı olarak kullanılması, kapı boşluğunun yapıda bir nişe dönüşmesi vb. parodi/yansılama olarak değerlendirilebilir (Tablo 11).

Tablo 11. Mimarlıkta metinlerarası parodi/yansımaya ait kavramsal kılavuz

PARODİ/ YANSILAMA	EDEBİYAT	Yazınsal	Bir metnin başka bir amaçla kullanılması, ona yeni bir anlam yüklenmesi			
	MİMARLIK	Kavramsal	Tarihi yapının mimari elemanlarının farklı bir amaç/işlevle kullanılması			
		Görsel				Kale, İspanya, 2010 (URL- 24) Pencere, işlevi değiştirilerek kapı işlevinde kullanılmaktadır.

- Mimarlıkta Metinlerarası: Alaycı Dönüştürüm

Yazınsal alanda, konusu aynı kalan metnin üslubunda değişiklik yapılması olan alaycı dönüştürüm, yergisel ve alt metne saldırgandır. Alaycı dönüştürüm mimarlık alanında ve bu tez kapsamında; tarihi yapının mimari elemanlarının biçimsel ve/veya üslupsal değişikliğe uğraması olarak değerlendirilmiştir. Bu kapsamda öncel ve ardıl yapı/yapı parçaları arasında kurulan ilişkilerde pencere, kapı ve çatı gibi mimari yapı elemanlarının boyutsal özelliklerinin değiştirilmesi, bozulması veya yok edilmesi olarak tanımlanmıştır (Tablo 12).

Tablo 12. Mimarlıkta metinlerarası alaycı dönüştürüme ait kavramsal kılavuz

ALAYCI DÖNÜŞTÜRÜM	EDEBİYAT	Yazınsal	Konusu aynı kalan metnin üslubunda değişiklik yapılması			
	MİMARLIK	Kavramsal	Tarihi yapının mimari elemanlarının üslupsal, boyutsal ve biçimsel vb. özelliklerinin değiştirilmesi, bozulması veya yok edilmesi			
	Görsel				Müze, Almanya, 2007 (URL-26)	Konut, İsviçre, 2005 (URL-27)
			İşlevselliği korunan geçişin kemerli formu bozularak açıklığın boyutsal özellikleri değiştirilmiştir.	İşlevselliği (kullanım amacı) korunan pencerenin özgün boyutsal özellikleri değiştirilmiştir.	İşlevselliği korunan çatının biçimi, açılan çeşitli açıklıklarla bozulmuştur.	

- Mimarlıkta Metinlerarası: Öykünme/Pastiş

Yazınsal alanda, iki metin arasında kurulan ‘taklit’ ilişkisi olan öykünme bir yazarın dil ve anlatım özellikleri ile sözleri taklit edilerek gerçekleştirilir. Mimarlık alanında ise bir dönemin özelliklerini yansıtan öncel ve ardıl yapılarıdaki her türden ortaklıklar olarak ele alınabilir. Bu tez kapsamında; tarihi yapının yeni işlevine ilişkin yapılan müdahalelerin renk, doku, üslup, biçim, malzeme seçimi, vb. bağlamlarda özgün yapıya öykünmesi olarak tanımlanmıştır (Tablo 13).

Tablo 13. Mimarlıkta metinlerarası pastiş/öykünmeye ait kavramsal kılavuz

ÖYKÜNME/PASTİŞ	EDEBİYAT	Yazınsal	İki metin arasında kurulan ‘taklit’ ilişkisi		
	MİMARLIK	Kavramsal	Tarihi yapının yeni işlevine/ restorasyonuna ilişkin yapılan müdahalelerde özgün yapıya öykünme		
		Görsel			
		Konut, İspanya, 2007 (URL-28)	Konut, İspanya, 2007 (URL-28)	Kilise, İspanya, 2015 (URL-29)	
		Restore edilen yapıda, yaşama bölümünün tavan boşlukları ile özgün yapıya öykünme söz konusudur.	Ek yapıdaki kapı ve pencere boşluklarıyla özgün yapıdaki açıklıklar arasındaki boyutsal ve formal olarak benzerlik/taklit.	Çatıdaki kademelenmenin özgün çatıya benzerliği öncel yapı-ardıl yapı arasındaki öykünmedir.	

- Mimarlıkta Metinlerarası: İndirgeme

Yazınsal alanda, bir metinden bir parçayı kesip çıkararak yeni bir metin üretmek olan indirgeme yönteminde metne anlamsal düzeyde müdahale edilmez. Mimarlık alanında ve bu tez kapsamında indirgeme; restore edilen veya yeniden işlevlendirilen tarihi yapının, yeni işlevin ihtiyacına uygun olarak tümünün değil bir kısmının değerlendirilmesi, yapı elemanlarının (kapı, pencere, duvar, döşeme) veya bazı birimlerin kullanım dışı bırakılması olarak tanımlanmıştır. Çeşitli bölücü elemanların kaldırılmasıyla mekan sayılarının azalması, kapı, pencere, merdiven gibi yapı elemanlarının ya da yapıya ait bir bölümün tümüyle kullanım dışı bırakılması indirgemeye örnek olarak verilebilir (Tablo 14).

Tablo 14. Mimarlıkta metinlerarası indirgemeye ait kavramsal kılavuz

İNDİRGEME	EDEBİYAT	Yazınsal	Bir metinden bir parçanın kesilip çıkarılarak yeni bir metin üretilmesi		
	MİMARLIK	Kavramsal	Tarihi yapının, yeni işlevin ihtiyacına uygun olarak tümünün değil bir kısmının değerlendirilmesi, yapı elemanlarının veya bazı birimlerin kullanım dışı bırakılması/birleştirilmesi		
		Görsel			
		Müze, Kanada, 2009 (URL-30)	Kule, İtalya, 2015 (URL-9)	Kule, İspanya, 2012 (URL-31)	
		Pencerenin kullanım dışı bırakılması	Açıklığın kapatılması, mekansal /işlevsel indirgemeye örnektir.	Eski yapının bir bölümünün kullanılmaması	hacimsel indirgemedir.

- Mimarlıkta Metinlerarası: Genişletme

Yazınsal alanda, bir yapıya yeni unsurlar ekleyerek yeni bir metin üretmek olan genişletme, alt metnin yetersiz görülmesi üzerine yazarın başvurduğu bir yöntemdir. Mimarlık alanında ise bir yapının özgün ya da yeni işlevi bağlamında zamanla değişen gereksinme ve talepleri karşılamak üzere değişen ihtiyaç programının bağlı olarak gündeme gelen mekansal, yapısal bir takım eklemeler bu kapsamda değerlendirilebilir. Bu tez kapsamında; tarihi yapıya yüklenen yeni işlevin ihtiyaç program dahilinde yapılan mekansal ekler, yapı elemanları vb. ile yapının/yapı kompleksinin sınırları dışında genişletilmesi veya mekanlar arası geçiş vb. sağlanarak oluşturulan hacimsel/mekansal genişletmeler olarak tanımlanmıştır. Ayrıca yeni kullanım gereği artan mekan çeşidi ve sayısı işlevsel genişletme kapsamında ele alınabilir. Genişletmede hem özgün yapı kabuğu dışında yapılacak eklemeler hem de iç mekanda mekanlar arasında geçiş/birleştirme ile mekansal genişletmeden söz etmek mümkündür (Tablo 15).

Tablo 15. Mimarlıkta metinlerarası genişletmeye ait kavramsal kılavuz

GENİŞLETME	EDEBİYAT	Yazımsal	Bir yapıta yeni unsurlar ekleyerek yeni bir metin üretilmesi		
	MİMARLIK	Kavramsal	Tarihi yapının yeni işlevin ihtiyacına uygun olarak ek yapılar, yapı elemanları vb. ile yapının/yapı kompleksinin hacimsel/mekansal genişletilmesi		
	Görsel		Akademi, Fransa, 2013 (URL- 32)	Kilise, İspanya, 2011 (URL-33)	Manastır, Belçika, 2014 (URL-34)
			Akademi yapısında oturma/dinlenme gibi çeşitli işlevleri karşılamak için eklenen yeni mekanlarla yapı genişletilmiştir.	Oditoryum ve kültür merkezine dönüştürülen kilise yapısında yapının farklı mekanlarına doğrudan bağlantı sağlamak için cepheye eklenen düşey sirkülasyon elemanı ile yapı genişletilmiştir.	Manastır yapısının cephesine yarı açık bir mekan (balkon) eklenerek yapı genişletilmiştir.

3.2. Araştırma Örnekleme: Kasımpaşa Tuz Ambarı

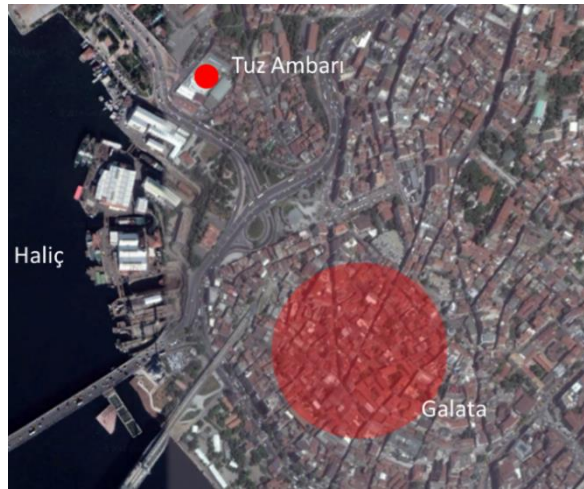
Kasımpaşa Tuz Ambarı yapısı, İstanbul 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 07.07.1993 tarih ve 4720 sayılı kararıyla belirlenen Kentsel Sit Alanı içinde İstanbul'un Beyoğlu ilçesi Kasımpaşa semti Bedrettin Mahallesi, Havuzbaşı Değirmen Sokak, 119 pafta 927 ada 5 parselde yer almaktadır. Tapu kayıtlarında 'kargir tuz anbarı' olarak kayıtlı yapı, 3057,50 m² yüzölçümüne sahiptir (Şekil 3).

Şekil 3. Tuz Ambarı'nın konumunu gösteren uydu görüntüsü (URL-35)

- Tarihsel Gelişimi

Yapı, İstanbul'un liman ve endüstri bölgesi olan Kasımpaşa'da buğday ambarı olarak inşa edilmiştir. Yapım tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte, İstanbul II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşiv dosyasında 02.04.2007 tarihinde kayıtlara geçen 2006/2481 numaralı rapora göre, Mimar Sinan'ın anılarının ve eserlerinin anlatıldığı Tezkiretü'l Bünyan'da 'Galata köşesinde buğday mahzeni' (Çelebi, 2003) olarak bahsi geçen yapının 'Tuz Ambarı' olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda yapının 16. yüzyılın ortalarında inşa edilmiş olması muhtemeldir (Şekil 4).

Şekil 4. Galata'ya göre ambar yapısının konumu (URL-35)

Pervetitch 'in 1926 tarihli haritasında 23. paftada yer alan söz konusu parsel üzerinde 'depoit de grains' (tahıl deposu) yazmaktadır (Pervetitch, 2003) Bu bilgi yapının uzun yıllar özgün işlevinde kullanıldığını göstermektedir (Şekil 5). Cumhuriyet döneminde Tekel'e devredilen yapı 1980'li yıllara kadar alkol ve tuz deposu olarak işlevini sürdürmüştür (Ezgeç, 1998; Kariptaş, 2010; Büyükarıslan ve Güney, 2013). 1980'li yıllardan itibaren yaklaşık otuz yıl atıl kalan yapı, (Kariptaş, 2010) İstanbul 2 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 18.04.2007 tarih ve 972 sayılı kararı ile korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilmiş ve koruma grubu II olarak belirlenmiştir.

Şekil 5. Pervetitch haritasında tarihi ambar yapısı (Pervititch, 2003)

Arşiv kayıtlarında yer alan rölöve raporuna göre bir süre Beyoğlu Belediyesi 'atölye garajı' olarak kullanılan yapı; Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Anonim Şirketi adına kayıtlıyken 2004 yılında özel mülkiyete satılmıştır. 2008 yılında kiralanan yapının, aynı yıl rölövesi (02.04.2008 tarih 1695 sayılı), 2009 yılında restitüsyonu (04.02.2009 tarih 2364 sayılı) ve ofis yapısı olarak kullanılmak üzere hazırlanan restorasyon (04.02.2009 tarih 2364 sayılı) projeleri onaylanmıştır. Yapı 2009 yılından itibaren bir reklam şirketinin ofis yapısı olarak kullanılmaktadır (Kariptaş, 2010; Büyükarıslan ve Güney, 2013) (Şekil 6) (Şekil 7) (Şekil 8) (Şekil 9).

Şekil 6. Sağda ambar yapısı (İstanbul II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşiv dosyasında 02.04.2007 tarihinde kayıtlara geçen 2006/2481 numaralı rapor eki)

Şekil 7. Tuğla-taş almaşık duvarı sıvanmadan önce yapının ön cephesi (URL- 36)

Şekil 8. 2009 yılındaki restorasyondan önce yapının ön cephesi (İstanbul II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşiv dosyasında 386 numara ve 05.02.2008 tarihli rölöve raporu eki)

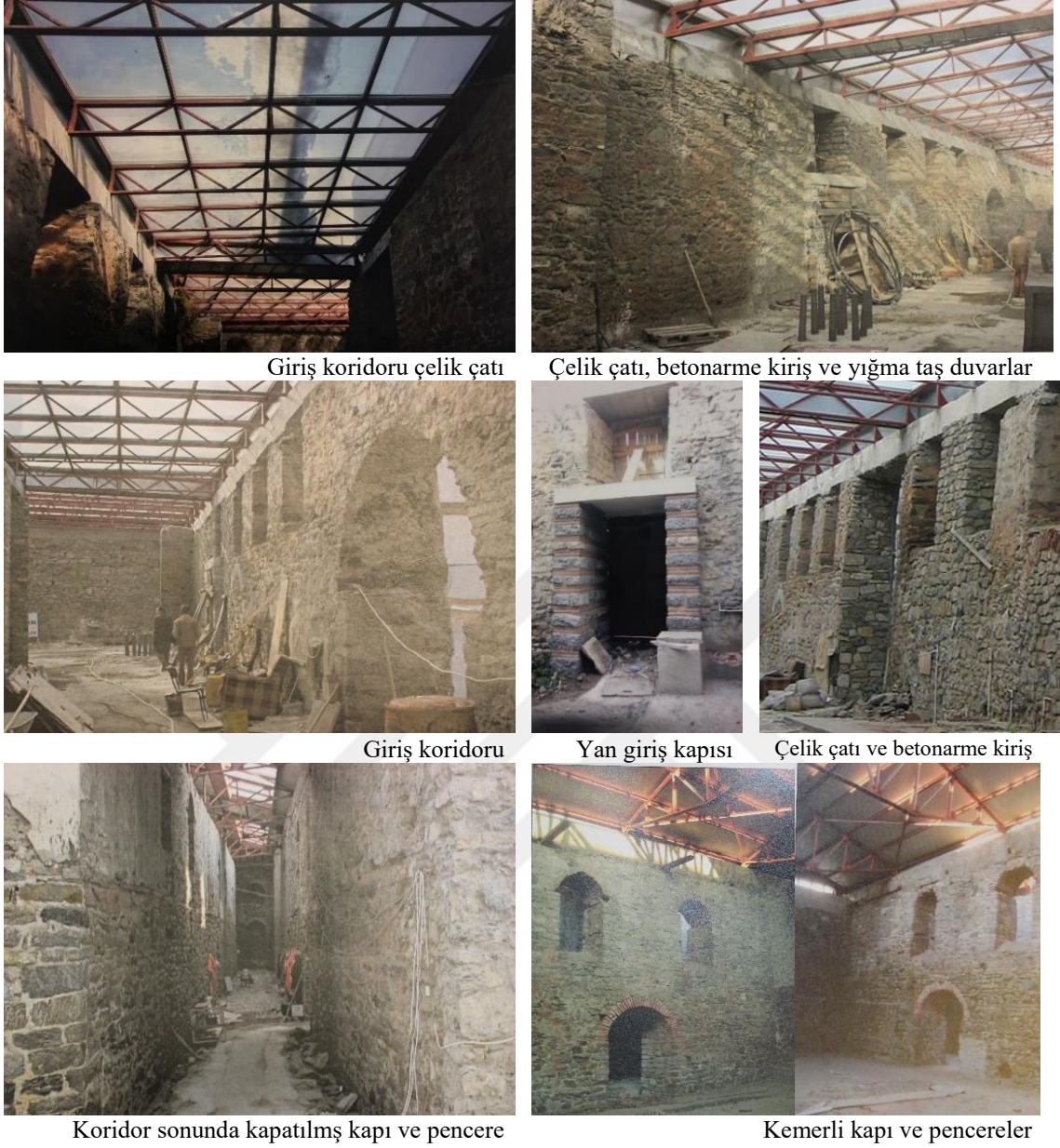
Şekil 9. 2009 yılındaki restorasyondan sonra Tuz Ambarı (Faiz Büyükçam, 2017)

- Öncel yapının 2008 tarihindeki mevcut durumu¹

Tarihi ambar yapısı; plan geometrisi paralel kenar biçiminde, tek katlı olup çelik bir çatı ile örtülüdür. Yapının zemini topraktır. Simetrik bir plan anlayışı hakim olan yapıda; her biri iki ayrı mekandan oluşan dikdörtgen formlu dört büyük mekan ve bu mekanları birbirine bağlayan üç koridor bulunmaktadır. Tümü aynı doğrultuda tasarlanmış mekanlardan ikisi ortada bitişik, diğer ikisi ise birer koridorla ortadaki mekanlardan ayrılarak kuzey ve güney cephelerde konumlanmıştır. Her biri birbirinden bağımsız çalışan bu mekanlara ulaşım batı-doğu doğrultusunda uzanan koridorlar üzerinden kemerli büyük kapılar ile sağlanmaktadır. Yapının ortasında yer alan mekanları diğer mekanlardan ayıran bu koridorlar aynı zamanda yapının ön/arka cephe ilişkisini kurmaktadır. İstanbul 2 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu arşiv dosyasında 386 numara ve 05.02.2008 tarih kayıtlı rölöve raporuna göre, bu dar uzun koridorların, yük hayvanları ile yük taşınmasında kullanılan sirkülasyon mekanları olduğu düşünülmektedir. Diğer koridor ise giriş koridorunu oluşturarak yapı içine dağılımı sağlamaktadır.

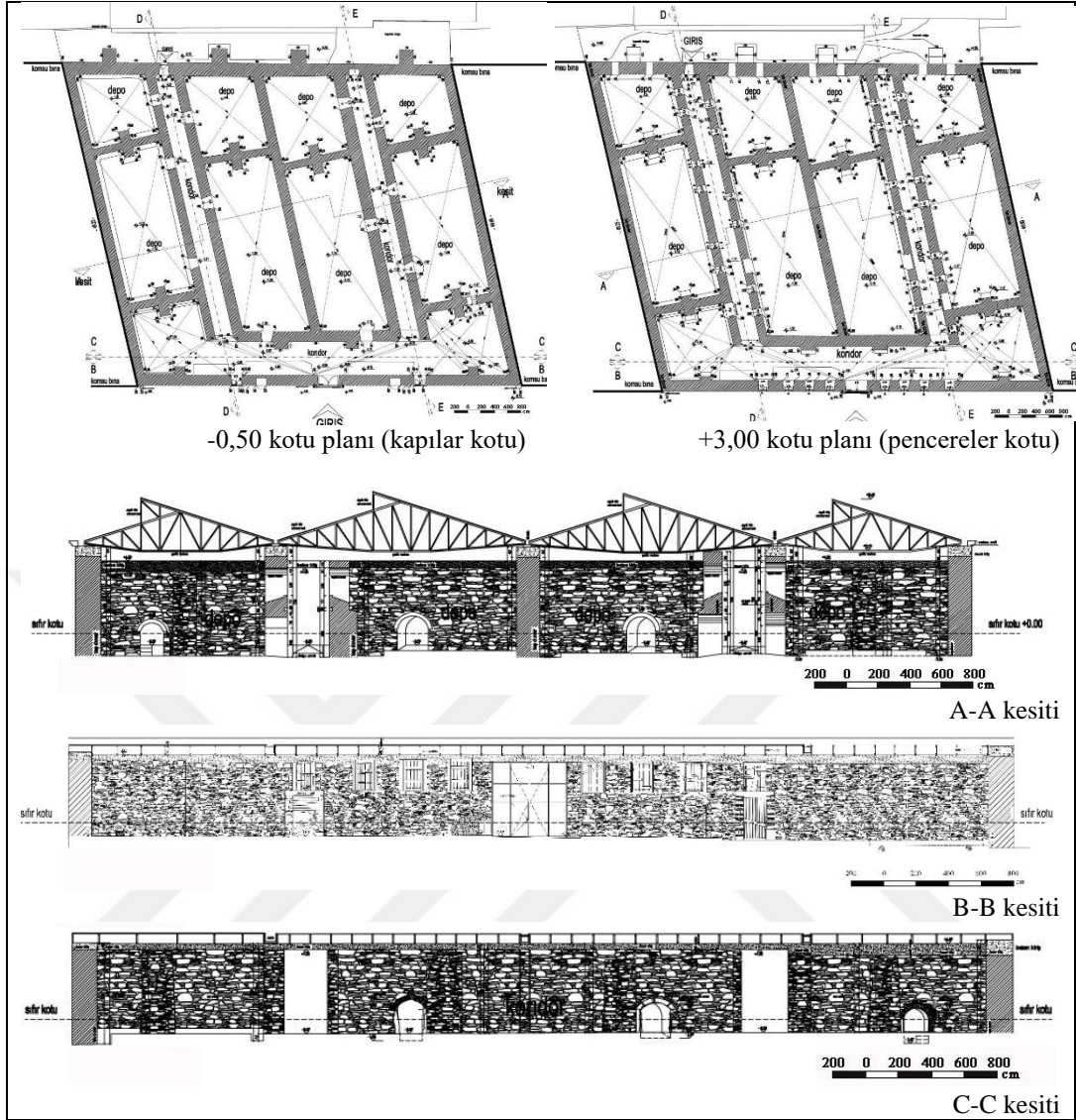
Yapının tüm duvarları yığma taştır. Kalınlığı 1,00 m ile 1,50 m arasında değişiklik gösteren bu duvarların yüksekliği giriş cephesinde 5,00 m olup, arka cepheye doğru 8, 00 m'ye ulaşmaktadır. Yüksek ve kalın olan bu duvarlar orta akslarında yer alan eğimli beden duvarları ve +1,70 kotundan geçen ahşap hatıl ile desteklenmiştir. Yığma taş duvarların çelik çatı ile bağlantısı ise kalınlığı 0,40 ile 0,70 m arasında değişiklik gösteren betonarme kirişler ile sağlanmaktadır (Şekil 10).

¹ İstanbul 2 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 02.04.2008 Tarih 1695 Sayılı Kararıyla Onaylı Rölövesi

Şekil 10. Restorasyon öncesi tarihi ambar yapısı (İstanbul II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşiv dosyası)

Bitişik nizam yapının, ön cephesi sıvalı, arka cephesi ve iç mekan duvarları sıvasızdır. Yapının, zemin kotunu oluşturan -0,50 kotlu planda kapılar +3,00 kotlu planda ise pencereler yer almaktadır. İç mekanda yer alan kapı-pencere boşluklarının hiçbirinde doğrama/kapı kanadı vb. yoktur. Çoğu tuğla kemerli bu kapı-pencereler çeşitli bozulmalara uğramış, yer yer sıvanmış ve/veya kapatılmıştır (Şekil 11).

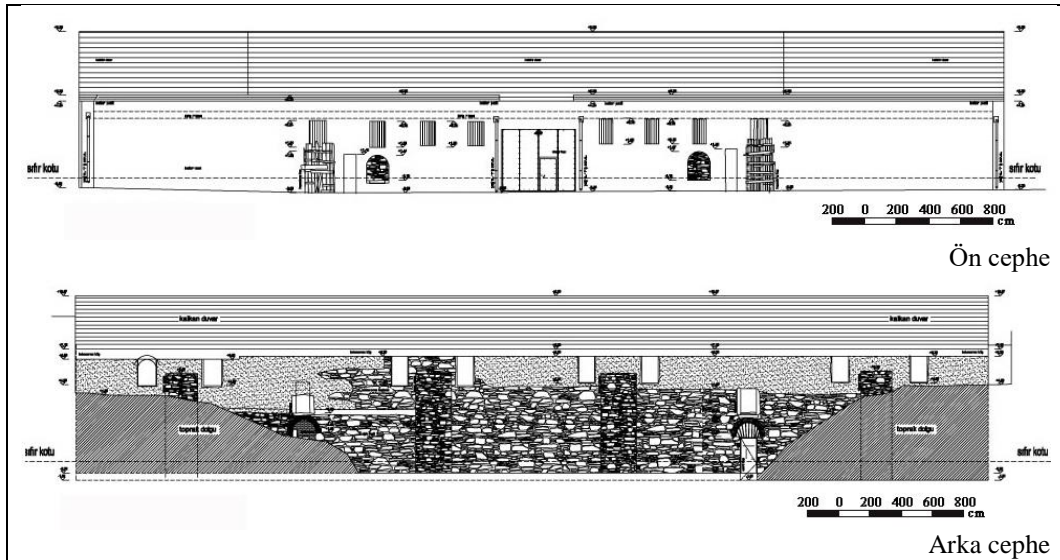

Şekil 11. Yapının rölöve projesinde plan ve kesitler

İstanbul 2 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu arşiv dosyasında 386 numara ve 05.02.2008 tarih kayıtlı rölöve raporuna göre yapı, gerek plan kurgusu gerek malzeme özellikleri bakımından büyük bozulmalara uğramıştır (Şekil 12). Aynı rapora göre işlevi gereği dışa kapalı ve yalın bir cephe düzenine sahip olan yapının ön cephesi, sonradan açıldığı düşünülen açıklıklarla değişikliğe uğramıştır. Ayrıca orta aksta yer alan büyük giriş kapısı ve bazı pencereler sonradan açılmış olup, arka cepheye açılan kapılar değiştirilerek özgün cephe karakteri bozulmuştur (Şekil 13).

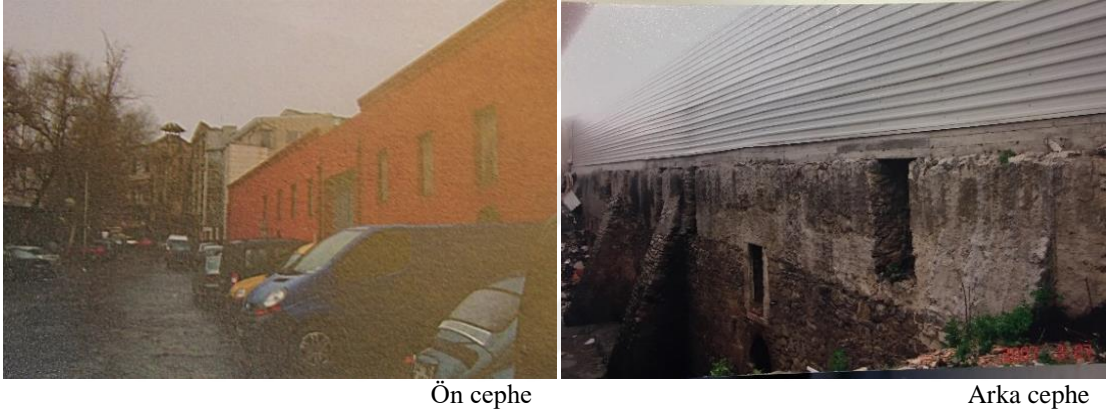

Şekil 12. Ambar yapısının restorasyon öncesi iç mekanı (İstanbul II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşiv dosyasında 02.04.2007 tarihinde kayıtlara geçen 2006/2481 numaralı rapor ve 386 numara ve 05.02.2008 tarih kayıtlı rölöve raporu eki)

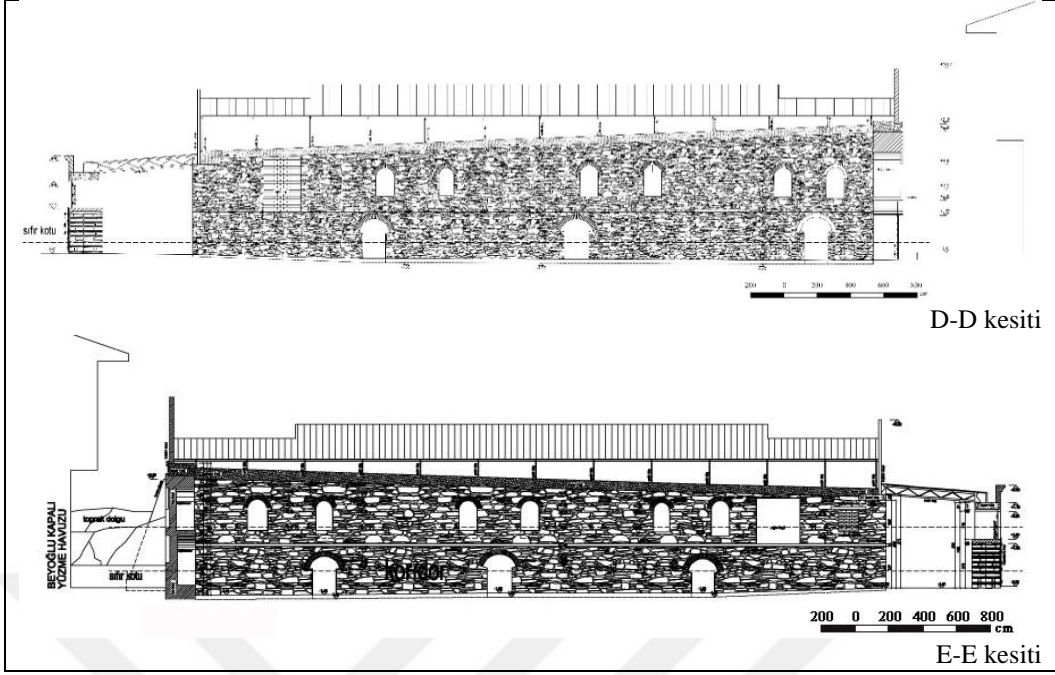
Şekil 13. Yapının rölöve projesinde ön ve arka cephe

Yapının ön cephesinde biri ana giriş kapısı olmak üzere toplamda beş kapı bulunmaktadır. Ana giriş kapısı hariç diğer kapılar ahşap veya tuğla/taş ile kapatılmıştır. Bu cephenin +3,00 kotunda dördü giriş kapısının sağında dördü solunda olmak üzere sekiz pencere yer almaktadır. Bu pencerelerin tümü içten ahşap çıtalar ile kapatılmıştır. Yapının arka cephesi ise sağ ve solda yer alan depolama birimleri hizasında toprak altında kalmıştır. Arka avluya çıkış sol kolda yer alan koridorun bağlandığı, tuğla kemerli demir kapı ile sağlanmaktadır. Sağ koridorun bağlandığı kapı ise tuğla ile kapatılmıştır. Bu kapının büyük bir kısmı toprak altındadır. Ön cepheden arka cepheye doğru yaklaşık 3,50 m yükselen duvarlarda iki ayrı kotta yer alan toplamda on pencere yer almaktadır (Şekil 14).

Şekil 14. Tarihi ambar yapısının restorasyon öncesi ön ve arka cephesi (İstanbul II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşiv dosyası)

Yapı, biri giriş koridoru diğeri depo mekanlarının üzerinde olmak üzere iki ayrı kotta bulunan çelik çatı ile örtülüdür. Giriş koridoru üzerinde yer alan çelik-cam konstrüksiyonlu çatı, batı-doğu ekseninde uzanan yığma duvarlara paraleldir. Depo mekanlarını örten çelik konstrüksiyonlu aydınlık pencereli çatı ise giriş koridoruna paralel iç duvarlar üzerinden çelik kirişlerle arka cephe hizasına kadar yükseltilmiştir (Şekil 15).

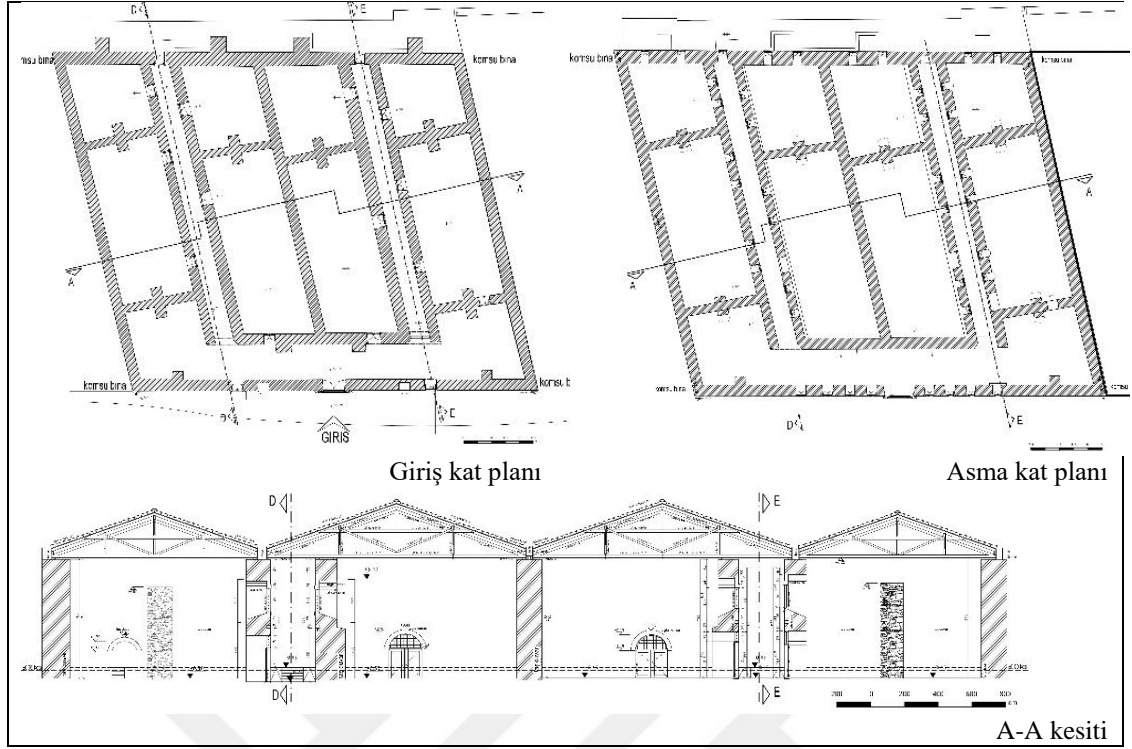

Şekil 15. Ambar yapısının çatı formunu gösteren kesitler

- Öncel Yapı²

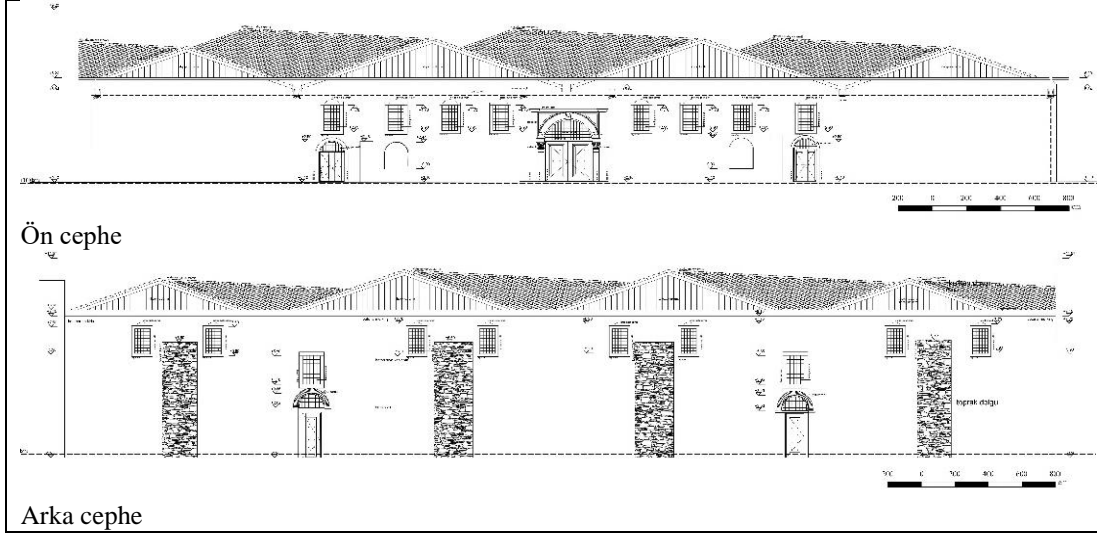
İstanbul 2 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 04.02.2009 tarih 2364 sayılı kararıyla onaylı restitüsyon proje raporuna göre zaman içinde çeşitli değişiklikler ve bozulmalara uğrayan yapının restitüsyonuna, özgün malzeme ve dönem özelliklerinden yararlanılarak ulaşılmıştır. Restitüsyon projesine göre plan geometrisi paralel kenar şeklindeki yapı; moloz yığma taş duvarlı olup ahşap konstrüksiyonlu kiremit kaplı beşik çatı ile örtülüdür. Yapının zemini taştır. Yapı restitüsyon projesinde zemin üstü asma katlıdır. Yapının arka cephesinde ise dar bir avlu bulunmaktadır. Plan şeması değişmeyen yapıda zemin ve asma kat arasında düşey sirkülasyon bağlantısı kurulmamıştır. Yapının duvarlarının yükseklik ve kalınlıkları rölöve projesiyle aynı olup kireç sıvalıdır. Restitüsyon raporuna göre, yapının iç mekanlarında yer alan kapı geçişleri ve pencere açıklıkları dönem özellikleri gözetilerek özgün haline kavuşturulmuştur. Restitüsyonda tuğla kemerli kapı ve pencere boşluklarında lokma parmaklıklara yer verilirken ahşap kepenk ve kapı kullanılmıştır (Şekil 16).

² İstanbul 2 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 04.02.2009 tarih 2364 sayılı kararıyla onaylı restitüsyon projesi

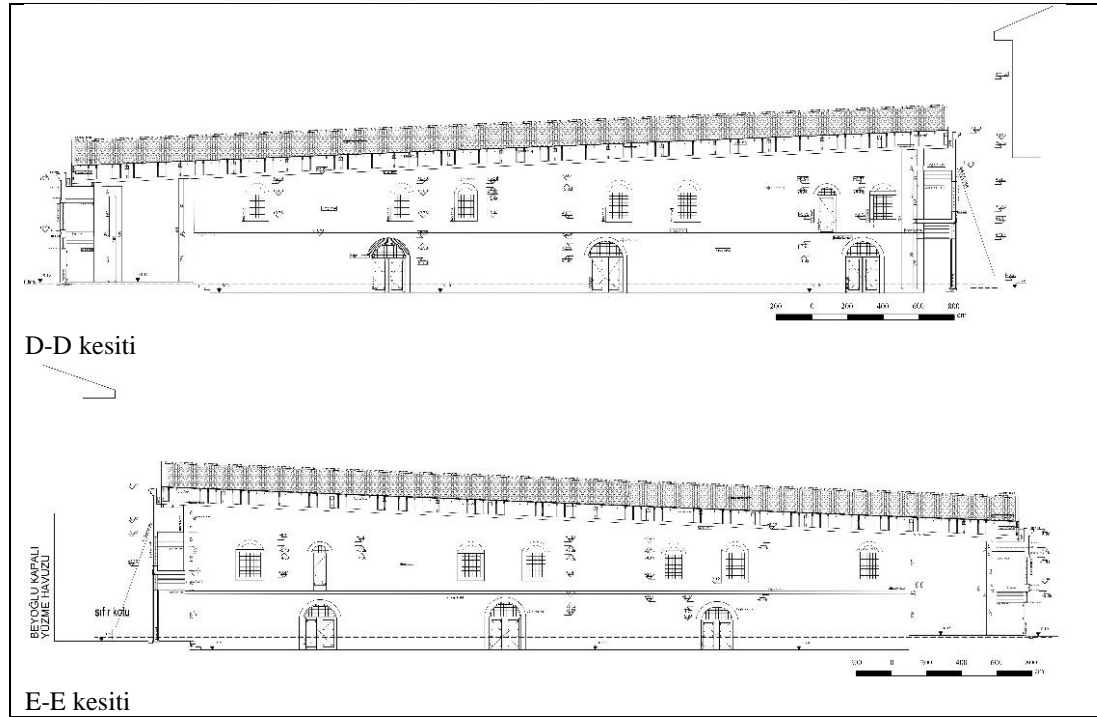
Şekil 16. Öncel yapının plan ve kesiti

Restitüsyon raporuna göre ön cephede yer alan ana kapı özgün haline kavuşturulmuş, kapatılmış olan kapı ve pencereler açılmıştır. Buna göre ön cephede biri ana giriş kapısı olmak üzere toplamda üç kapı bulunmaktadır. Kemerli ve taş söveli olan bu kapı boşluklarının kapı kanatları ahşaptır. İçten tuğla kemerli, dıştan kemersiz ve taş söveli olmak üzere toplam sekiz pencere boşluğu yer alan bu cephenin pencere boşluklarında lokma parmaklıklar kullanılmıştır. Yapının arka cephesini kapatmış olan dolgu alanı temizlenmiş; kapatılan, bozulan ya da dolgu alanı içinde kalan kapı ve pencereler ise özgün haline kavuşturulmuştur. Buna göre yapının arka cephesinde avluya çıkışı sağlayan kapı boşlukları kemerli ve ahşap kanatlı, pencere boşlukları ise içten tuğla kemerli ve taş söveli olup demir parmaklıdır (Şekil 17).

Şekil 17. Öncel yapının ön ve arka cephesi

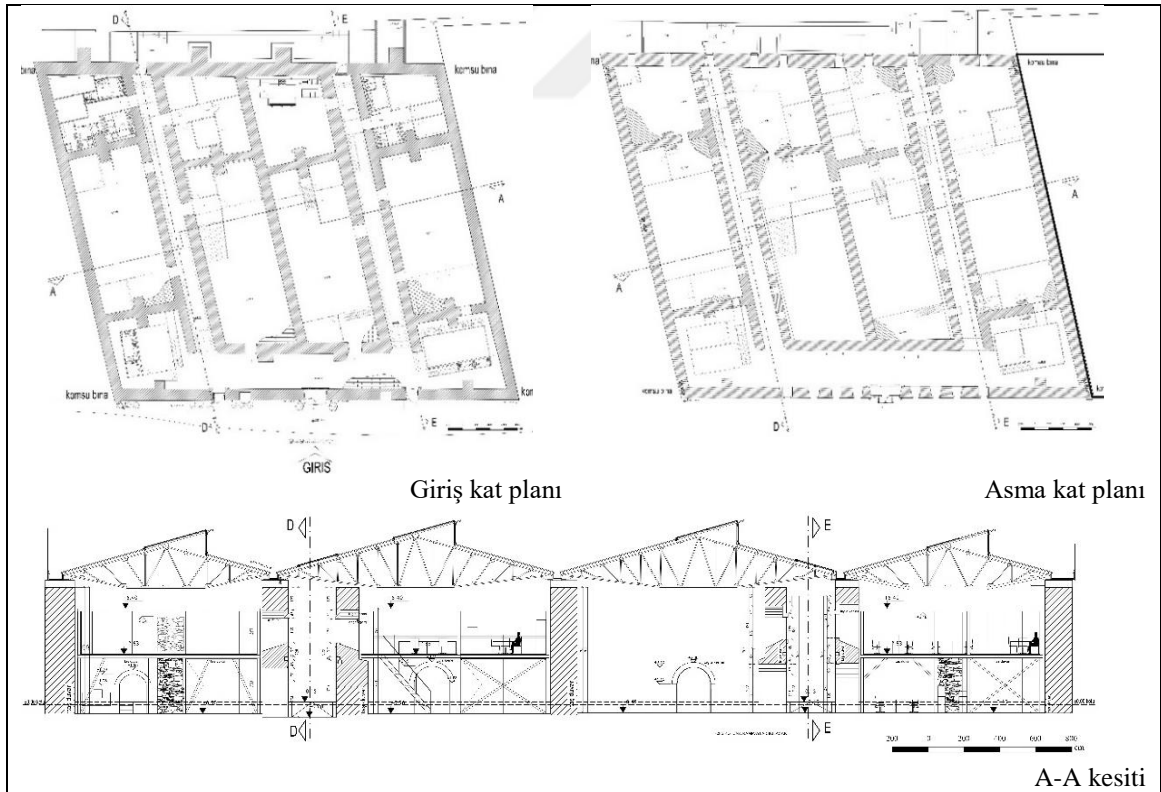
Yapının üst örtüsü giriş koridorunu da içine alarak batı-doğu ekseninde yekpare uzanan dört ayrı beşik çatıdan oluşmaktadır. Çatı ön cepheden arka cepheye doğru yükselen yığma taş duvarlara paraleldir (Şekil 18).

Şekil 18. Öncel yapının çatısı

- Ardıl Yapı³

Tarihi ambar yapısı, 2009 yılında ofis işlevi verilerek restore edilmiştir. İstanbul 2 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 04.02.2009 tarih 2364 sayılı kararıyla onaylı restorasyon projesine göre yapının paralel kenar plan geometrisi ve plan şemasının ana karakterini belirleyen yığma moloz taş duvarları korunmuş, sadece asma katta sağ kanatta yer alan depo mekanlarını birbirinden ayıran kısmı kaldırılmıştır. Yığma taş duvarların belirlediği depolar yeni işlev gereği farklı mekanlara bölünmüştür. Giriş holünün sağ ve sol köşesine iki kat boyunca devam eden ve yapının özgün duvarlarından kopuk yeni mekanlar eklenmiştir. Mekan bölünmeye ve eklemeye yönelik tüm müdahalelerde, işlev gereği şeffaf bölücüler ve alçı levhalar kullanılmıştır. Yapıya çelik taşıyıcı asma katlar eklenmiştir. Asma kat döşemesi yer yer kaldırılarak katlar arasında kesintisiz görsel iletişim kurulmuştur. Zemin kat ve asma kat arasındaki düşey sirkülasyon eklenen merdivenlerle sağlanırken; asma kattaki yatay dolaşım ve iletişim ise, eklenen çeşitli köprüler ve balkonlarla sağlanmıştır (Şekil 19).

Şekil 19. Ardıl yapının plan ve kesiti/ restorasyon projesi

³ Tarihi ambar yapısı, 2009 yılında ofis işlevi verilerek restore edilmiştir. İstanbul 2 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 04.02.2009 tarih 2364 sayılı kararıyla onaylı restorasyon projesi

Yapının giriş holüyle ilişkili hacimlerinde ofisler, toplantı odaları gibi mekanlar yer alırken arka cephe/avlu ile ilişkili mekanlarında ıslak hacimler, teknik birimler ve yemekhane gibi servis/hizmet mekanları yer almaktadır. Yapının asma katı ise ofisler, toplantı odaları ve kütüphane gibi çalışma mekanlarına ayrılmıştır. Zemin kat döşemesinde mermer, seramik ve halı; asma katında laminant parke kullanılmıştır. Özgün kapı ve pencere açıklıklarında siyah renkli çelik söve ve denizlikler uygulanmıştır. (Şekil 20).

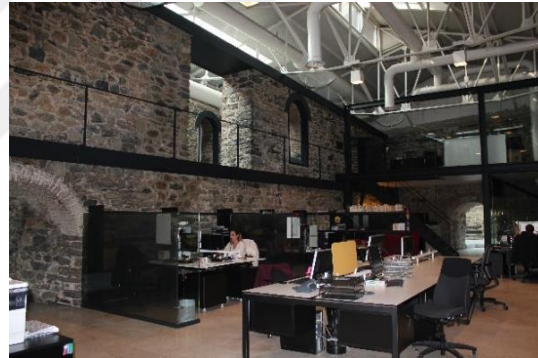
Giriş holü

Koridor

ofisler

ofisler

Şekil 20. Ardıl yapının iç mekanı (Faiz Büyükçam, 2017)

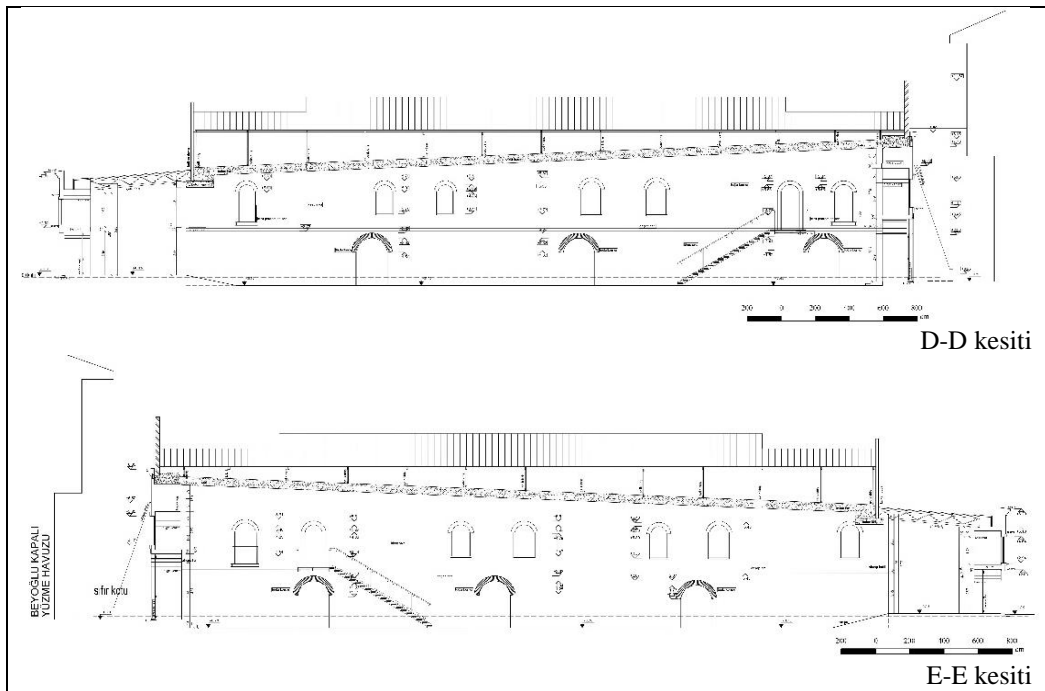
Yapının, ön cephesi sıvanmış olup bu cephedeki kemer formundaki kapı ve pencere boşlukları boyutsal özellikleri korunarak dikdörtgen formuna dönüştürülmüştür. Ana giriş kapısına rüzgarlık eklenerek giriş kapısı vurgulanmıştır. Arka/avlu cephesi ise özgün açıklıkları korunarak taş yığma dokuda bırakılmıştır. Ön ve arka cephedeki kapı-pencere doluluk boşluk oran ve sayıları korunmuştur (Şekil 21).

Çelik-cam konstrüksiyonlu olan çatı örtüsünde öncel yapının 2008 tarihindeki mevcut durumu korunarak beyaza boyanmıştır. Çatı makaslarında yer yer güçlendirmeler

yapılmıştır. Tüm elektro mekanik tesisat (havalandırma, aydınlatma) çatı makasları arasında geçirilmiş ve açıkta bırakılmıştır (Şekil 22).

Şekil 21. Ardıl cephe (Faiz Büyükçam, 2017)

Şekil 22. Ardıl yapıda çatı

3.2.1. Saha Güncesi

Tuz Ambarı'nın; ilk inşasından yeniden inşasına, metinlerarası olma haline ilişkin okumalar, üç ayrı kaynaktan temin edilen bilgi ve dokümanların kapsamlı bir analizine dayandırılmıştır. Bu kaynaklardan ilki, yapıya dair ön bilgilerin temin edildiği yazılı ve görsel literatürü kapsamaktadır. İkinci kaynak ise yapıdaki yerinde tespit çalışmalarıyla toplanan verilerdir. Yapıyla ilgili bilgi edinilen diğer kaynak yapının İstanbul II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu arşivinde yer alan dosyasıdır. Bu dosya yapıya ilişkin tüm belgelerin yer aldığı kaynaktır.

Çalışma birbirini izleyen altı adımda gerçekleştirilmiş olup, ilk adımda yapıya ilişkin genel bilgileri elde etmek üzere literatür taraması yapılmıştır. Bu kapsamda yapıyla ilgili makale, tez, röportaj vb. yazılı ve görsel dokümanlara ulaşılmıştır. Literatürden elde edilen ön bilgilerin ardından ikinci adımda yapıyla ilgili daha detaylı bilgilere (projeler, resmi yazışmalar ve görsel dokümanlar) ulaşmak için Temmuz 2017'de İstanbul II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'ne gidilmiş, ancak yapılan ön görüşmede yapıyla ilgili resmi değerlendirmeler devam ettiğinden yapının arşiv dosyasına ulaşılammıştır. Üçüncü adımda, alınan randevuyla söz konusu yapıya gidilerek yerinde tespit çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bu adımda öncelikle yapı gezilerek gözlemler not edilmiş, ardından tüm mekanlar fotoğraflanarak video çekimleri yapılmıştır. Yapılan alan çalışmasında yapıdaki mevcut durum, mekansal kurgu ve işlev dağılımı, müdahaleler, uygulama detayları, malzeme kullanımları vb. belgelenmiştir. Dördüncü adımda ise ilk adımda literatürden temin edilen verilerle üçüncü adımda yapılan yerinde tespit çalışmalarından elde edilen veriler birlikte değerlendirilerek eksik bilgiler ortaya konmuştur. Bu noktada yapının rölöve, restitüsyon, restorasyon proje ve bu projelere ait raporları, tescil karar ve tarihi, restorasyon öncesine ait görsel dokümanlar, yapının önceki işlevlerine ait bilgiler, yapıdaki bazı detay ve mekanlara ait görseller gibi metinlerarası okumada birer veri olabileceği düşünülen çeşitli resmi yazışmalar ait bilgi ve belgelerle görsellere ulaşılammıştır. Çalışmanın beşinci ve altıncı adımları bu eksiklikleri tamamlamak üzerine kurgulanmış olup beşinci adımda Şubat 2018'de İstanbul II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tekrar ziyaret edilerek yapının arşiv dosyasını inceleme talebinde bulunulmuştur. Talebin olumlu karşılanması üzerine yapının arşiv dosyalarına ulaşılarak gerekli incelemeler yapılmıştır. Yapının arşiv dosyalarından, yapıya ait rölöve, restitüsyon, restorasyon projeleri ve proje raporlarına, tescil karar ve tarihine, yapıya ilişkin

eski fotoğraflar ve çeşitli resmi yazışmalara ulaşılmıştır. Yapıya ilişkin eksik dokümanlar temin edildikten sonra, altıncı adımda yerinde tespit çalışmalarına ilişkin eksik kalan görsel dokümanları tamamlamak üzere yapı Şubat 2018’de ikinci kez ziyaret edilmiştir. Üç ayrı kaynaktan (literatürden temin edilen yazılı ve görsel bilgiler, yerinde tespit çalışmalarıyla sağlanan fotoğraf ve videolar, kurul arşiv dosyalarından elde edilen dokümanlar) toplanan bu ayrışık verilerin her biri metinlerarası tüme ulaşmak için teker teker çözümlenmiştir.

4. BULGULAR VE İRDELEME

Tez çalışmasının bu bölümünde yeni bir işlev verilerek restore edilen Tuz Ambarı yapısının metinlerarası olma hali metinlerarası yöntemler dahilinde sorgulanmaktadır. Bu kapsamda yapıya ilişkin bulgular mimarlık disipliniyle ilişkilendirilen on dört metinlerarası yöntem kapsamında on dört ayrı başlıkta ele alınmıştır. Yapıdaki metinlerarası oluş, hem yapının hem de bahsi geçen metinlerarası yöntemin iç dinamikleri göz önünde bulundurularak detaylandırılmıştır. Bu kapsamda bulgular bütününde yapı; işlev, mekan, yapı elemanı, malzeme kullanımı, teknik donanımlar dahilinde metinlerarası okumaya konu edilmiştir. Yapıdaki metinlerarası izlerin, mekanlar arası ilişkilerden malzeme kullanım ilişkileri (öncel-ardıl) kapsamına; dizim, işlev, anlam ve biçim üzerindeki etkisi ise her metinlerarası yöntemin kendi bağlamında ayrıca ele alınmıştır.

4.1. Yapıdaki Metinlerarası: Yeniden Yazım

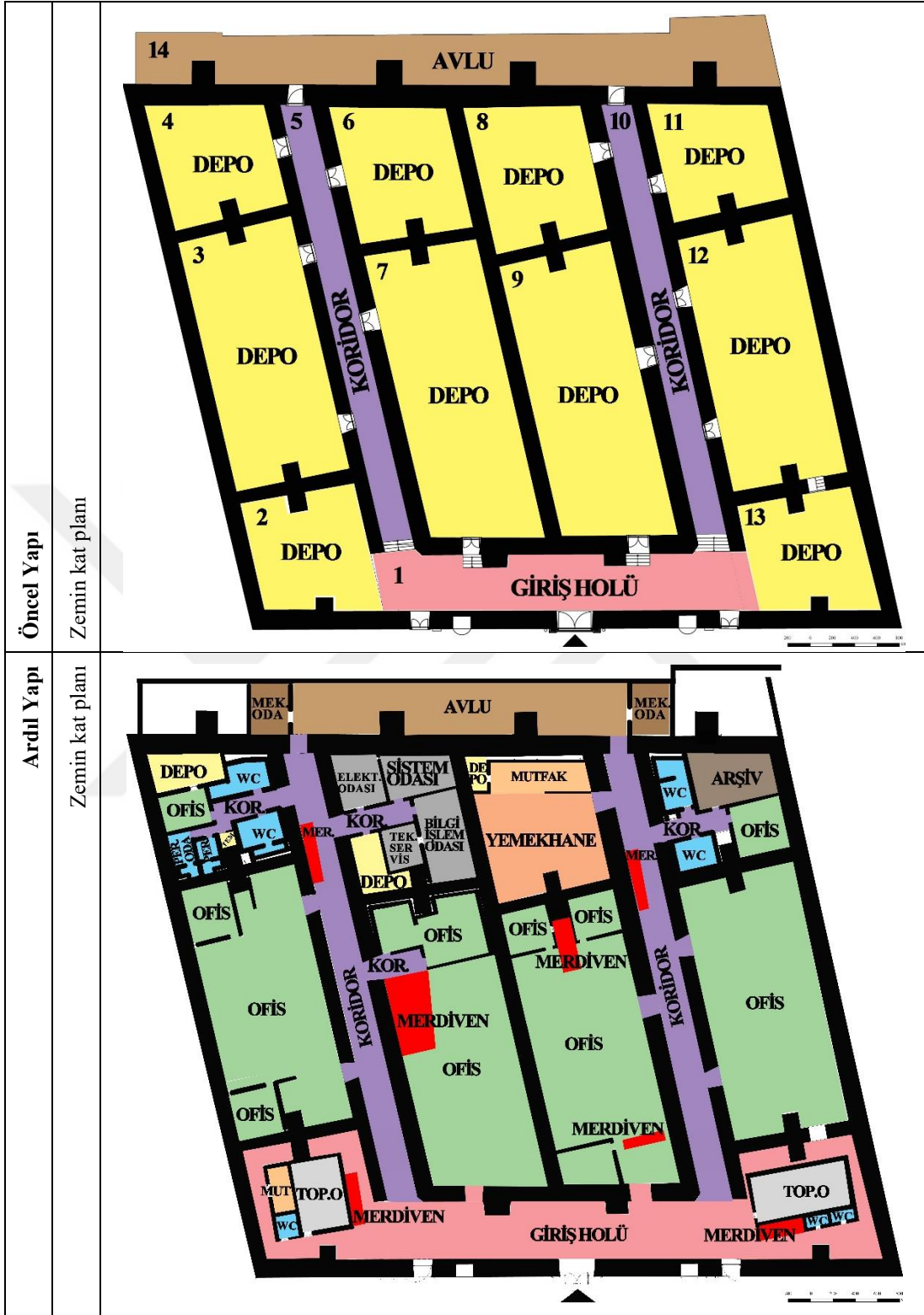
Yeniden yazımın altmetni özgün yapı olup özgün yapıya ilişkin unsurlar, yapının restitüsyon projesi, rapor ve arşiv belgeleri ve yerinde tespit çalışmasında elde edilen görsel dokümanlardan okunmuştur. Yeniden yazıma ilişkin veriler ise yapının restorasyon projesi, raporu, eki belgeler ve yine yerinde tespit çalışması sırasında toplanan bilgileri kapsamaktadır. Yeniden yazımın, yapıdaki mekan dizimine etkisi; plan şemaları üzerinden okunmuştur. Plan şemalarındaki ilişkiler Hillier ve Hanson (1984)'ün mekan sentaksı teorilerine uygun olarak hazırlanan erişim grafikleri üzerinden analiz edilmiştir. Erişim grafikleri ile yapıdaki; mekan sayısı ve çeşidi ile mekansal ilişkiler gibi çeşitli bilgilerin tespiti mümkündür.

Özgün işlevi depo yapısı olan Tuz Ambarı, 2009 yılında ofis işlevi verilerek restore edilmiştir. Depo yapısından ofis yapısına dönüşüm sürecinde yapı bir 'yeniden yazım' olarak değerlendirilebilecek inşa aşamasından geçmiştir. Tarihi ambar yapısındaki yeniden yazım; özgün depo işlevinin değişerek, yeni yüklenen ofis işlevinin gereği; işlev değişikliği, eklenen/değiştirilen mekanlar, bu mekanlar arasındaki yatay ve düşey düzlemde kurulan ilişkiler için eklenen/değiştirilen yapı elemanları, eklenen/değiştirilen malzemeler ve

eklenen teknik donanım olmak üzere beş kapsamda, plan şemaları ve fotoğraflar üzerinden değerlendirilmiştir.

Yeni işlev verilerek ofis yapısına dönüştürülen tarihi ambar yapısının depo işlevinde tanımlı mekanlarına (2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 13, 14 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 25, 26 ve 27) (sağ koldaki büyük depo hariç), yeni işlev gereği; ofisler, toplantı odaları, ıslak hacimler, teknik birimler, balkonlar, depolar, mutfaklar ile yemekhane, arşiv vb. çeşitli mekanlar eklenmiştir (Şekil 23) (Şekil 24).

Şekil 23. Öncel ve ardıl zemin kat

Şekil 24. Öncel ve ardıl asma kat

Özgün işlevinde zemin katı dört ayrı işlevde (depo, koridor, giriş holü, avlu) on dört mekandan oluşan tarihi ambar yapısı (öncel yapı), ardıl yapıda on yedi ayrı işlevde (giriş holü, toplantı odası, WC, mutfak, ofis, depo, koridor, temizlik odası, personel soyunma

odası, elektrik odası, teknik servis, sistem odası, bilgi işlem odası, yemekhane, kütüphane arşivi, avlu, mekanik oda) kırk beş mekandan oluşmaktadır. Öncel yapıda, asma kat plan şeması zemin katıyla aynı olup iki ayrı işlevde (koridor, depo) on üç mekandan, ofis işlevinde ise sekiz ayrı işlevde (toplantı odası, ofis, depo, balkon, kütüphane, arşiv, dinlenme, banyo) otuz üç mekandan oluştuğu görülmüştür. Özgün işlevinde toplam yirmi yedi ayrı mekanı barındıran ambar yapısı, ardıl yapıda ise yetmiş sekiz ayrı mekanı barındırmaktadır (Tablo 16).

Tablo 16. Öncel ve ardıl yapıdaki mekanlar

ÖNCEL YAPI		ARDIL YAPI		
Mekan Adı	KOD	KOD	Mekan Adı	
Giriş Holü	1	1a	Giriş Holü	ZEMİN KAT
Depo	2	2a 2b 2c 2d	Toplantı Odası WC Mutfak <i>Merdiven</i>	
Depo	3	3a 3b 3c	Ofis Ofis Ofis	
Depo	4	4a 4b 4c 4d 4e 4f 4g 4h	Depo WC WC Koridor Ofis Temizlik Odası Personel Soyunma Odası Personel Soyunma Odası	
Koridor	5	5a 5b	Koridor <i>Merdiven</i>	
Depo	6	6a 6b 6c 6d 6e 6f	Depo UPS+ Elektrik Odası Sistem Odası Bilgi İşlem Odası IT Teknik Servis Koridor	
Depo	7	7a 7b 7c 7d	Ofis Ofis Ofis <i>Merdiven</i>	
Depo	8	8a 8b 8c	Depo Mutfak Yemekhane	
Depo	9	9a 9b 9c 9d 9e	Ofis Ofis Ofis Ofis <i>Merdiven</i>	

Tablo 16'nın devamı

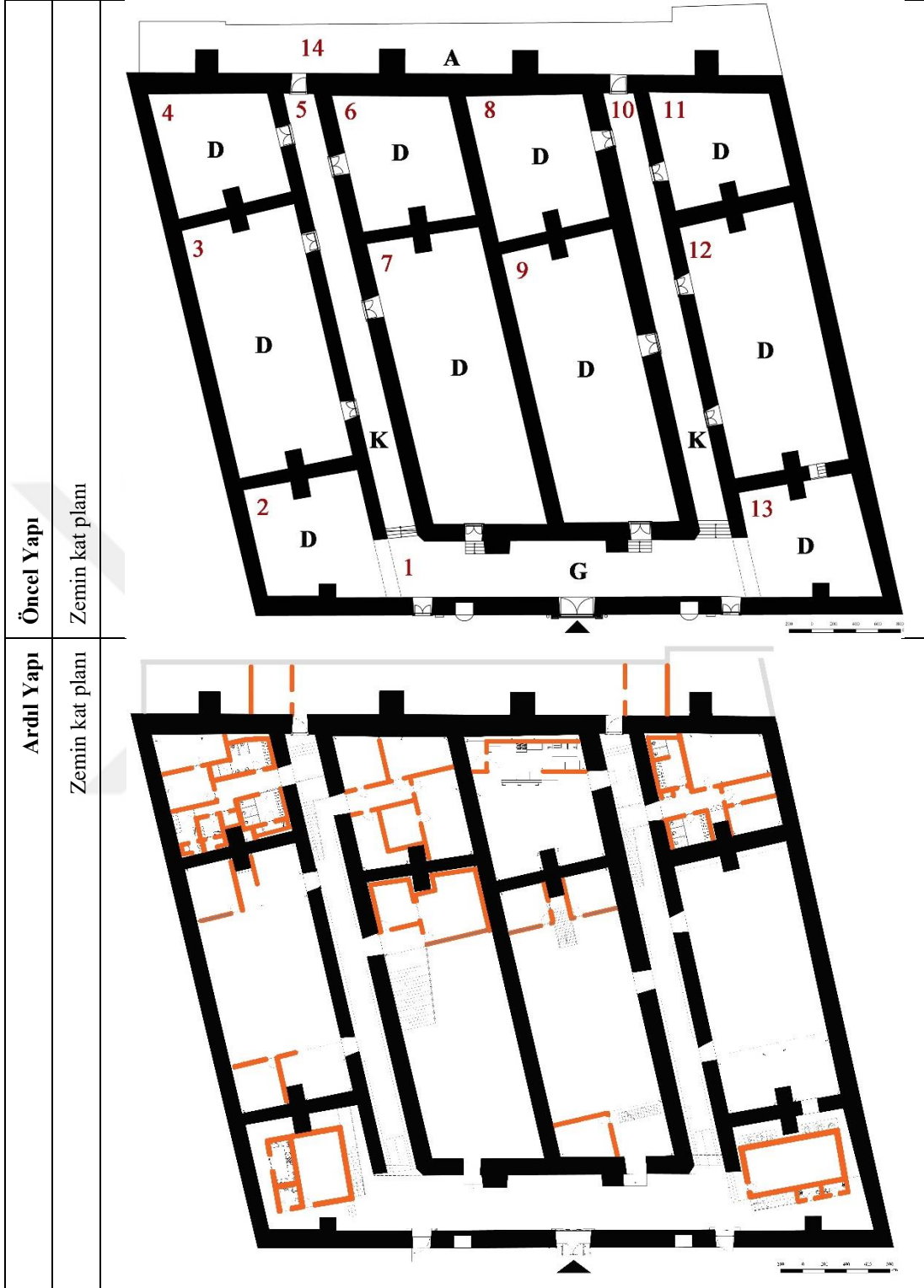
	Koridor	10	9f 10a 10b	Merdiven Koridor Merdiven
	Depo	11	11a 11b 11c 11d 11e	WC WC Kütüphane arşivi Ofis Koridor
	Depo	12	12a	Ofis
	Depo	13	13a 13b 13c 13d	Toplantı odası WC WC Merdiven
	Avlu	14	14a 14b 14c 14d 14e	Avlu Mekanik donanımlar Mekanik donanımlar Merdiven Merdiven
ASMA KAT	Koridor	15	-	-
	Depo	16	16a 16b 16c	Toplantı odası Toplantı odası Köprü
	Depo	17	17a 17b 17c 17d	Ofis Ofis Ofis Ofis
	Depo	18	18a 18b 18c	Ofis Depo Balkon
	Koridor	19	19a	Köprü
	Depo	20	20a 20b 20c 20d	Ofis Ofis Ofis Ofis
	Depo	21	21a 21b	Ofis Balkon
	Depo	22	22a 22b 22c 22d 22e 22f 22g 22h	Ofis Ofis Ofis Ofis Toplantı odası Arşiv Balkon Merdiven
	Depo	23	23a 23b 23c	Kütüphane Ofis Balkon
	Koridor	24	24a	Köprü
	Depo	25	25a 25b 25c	Ofis Ofis Balkon
	Depo	26	26a 26b 26c	Ofis Dinlenme Banyo
	Depo	27	27a	Ofis

Tablo 16'nın devamı

		27b	Toplantı odası	
		27c	<i>Köprü</i>	
Σ	27		78	Σ

Yapının yeniden yazımında eklenen/değiştirilen yapı elemanları da söz konusudur. Bu kapsamda Tuz Ambarı'nda yeni işlev gereği oluşturulan mekanlar, yapıya eklenen bölücü duvarlarla oluşturulmuştur (Şekil 25) (Şekil 26).

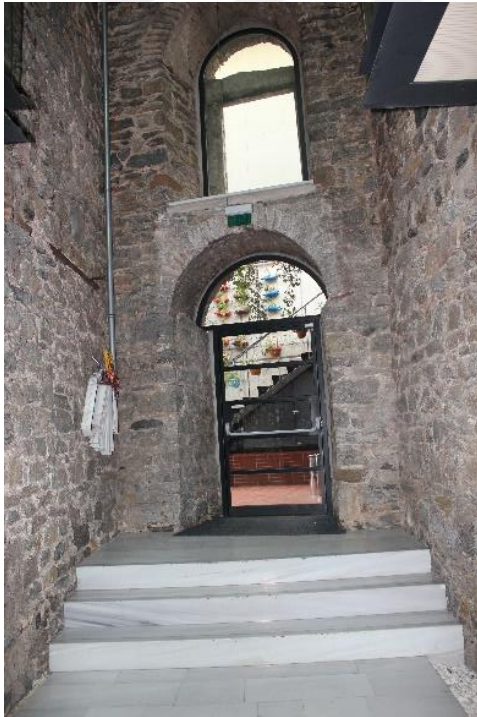
Şekil 25. Zemin katta eklenen bölücü duvarlar

Şekil 26. Asma katta eklenen bölücü duvarlar

Bu kapsamda bölücü duvarlarla oluşturulan yeni mekanlar arasında düşey sirkülasyonu sağlamak için merdivenler, yatay sirkülasyonu sağlamak içinse kapılar

eklenmiştir. Değiştirilen bazı yapı elemanları ise eklenen yeni mekanlarla ilişkilendirilmiştir. Öncel yapıda zemin ve asma kat arasında düşeyde bir bağlantı yokken yeniden yazımda eklenen merdivenler ile yedi ayrı noktada alt ve üst kattaki mekanlar arasında bağlantı kurulmuştur. Bu merdivenlerin ikisi yapının ana sirkülasyon aksını oluşturan koridorlara (5 ve 10) eklenerek zemin katın asma katta yer alan ofislerle (18 ve 22) ilişkisini kurmaktadır. Diğer iki merdiven ise giriş holünün karşısında sağda yer alan mekana (9) eklenmiştir. Bu merdivenlerden biri (9e) zemin kattaki ofislerin kütüphane (23a) ile ilişkisini sağlarken diğeri (9f) asma kattaki ofislerle ilişki kurmuştur. Giriş holünün karşısında solda yer alan mekana (7) eklenen merdiven ise zemin ve asma kattaki ofisleri (7a ve 21a) birbirine bağlamaktadır. Giriş holünün sağ ve solunda yer alan mekanlara (2 ve 13) eklenen merdivenler ise giriş holünü toplantı odası (16a) ve ofis (27a) ile ilişkilendirmektedir. Avluya eklenen mekanik tesisat içinse (14d ve 14e kodlu) iki ayrı merdiven çözülmüştür. İki kat arasındaki iletişimi sağlayan merdivenlerin yanı sıra; zemin katta koridorlara, depolara, sağ ve sol kanatta bulunan cam küplere ve avluya ulaşım eklenen rampa ve basamaklarla sağlanmaktadır (Şekil 27).

Avluya çıkış veren basamaklar

Giriş holünü koridora bağlayan rampa

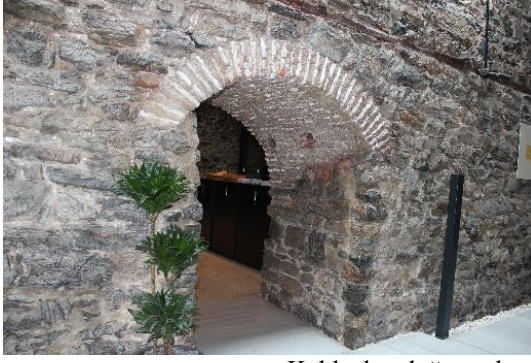
Giriş holünden ofise geçiş

Şekil 27. Eklenen basamak ve rampalar

Özgün yapıda asma kattaki depolar (16, 17, 18, 20, 21, 22, 23) arasındaki dolaylı ilişki (15, 19 ve 24 numaralı mekanlar üzerinden) ardılda, yığma taş duvarlar üzerinde, mekanlar arasına (16-17, 17-18, 20-21, 21-23 ve 22-23) açılan beş kapı boşluğu ile sağlanmaktadır. Ofis işlevinde kullanılan bazı mekanlara (18a, 21a, 22a, 23b ve 25a) eklenen balkonlarda özgün pencere boşlukları kapıya dönüştürülmüştür. Asma katın sağ kanadında, özgün yapıda iki farklı depo mekanı olarak kullanılan mekanlar (25 ve 26) arasındaki yığma taş duvar, yeni yapıda tümüyle kaldırılmıştır. Özgün yapıda asma kat döşemesi tüm kat boyunca devam ederken yeniden yazımla döşemede yer yer açılan galeri boşluklarıyla iki kat arasında görsel ve mekansal süreklilik sağlanmıştır. Bu kapsamda asma kat döşemesi, ana sirkülasyon hattının tanımlı olduğu mekanlarda (1-15, 5-19, 10-24) tamamen; yapının ön cephesiyle direkt ilişkili mekanların (16, 17, 21, 23, 26 ve 27) ise bir kısmında kaldırılmıştır. Yapının iç mekan özgün duvarları üzerinde yer alan tüm kapı-pencere doğramaları kaldırılmış ve söz konusu yapı elemanlarının birçoğuna siyah sac söveler ve denizlikler eklenmiştir. Orta bölgede yer alan mekanların (21 ve 26) koridor aks duvarlarına asma kat ve tavan hizasında çelik kirişler eklenmiştir. Yapının ön cephedeki tüm kapı ve pencerelerin formlarında değişiklikler yapılmış, giriş kapısına rüzgarlık eklenerek dışarı doğru genişletilmiştir. Öncel yapının ahşap konstrüksiyonlu kiremit kaplama özgün beşik çatısı, çelik konstrüksiyonlu yer yer aydınlık pencereleri olan yeni çatı ile değiştirilmiştir. Ardıl çatı özgün yığma taş duvarlar üzerine eklenen betonarme kirişle ilişkilendirilmiştir (Şekil 28) (Şekil 29) (Şekil 30) (Şekil 31).

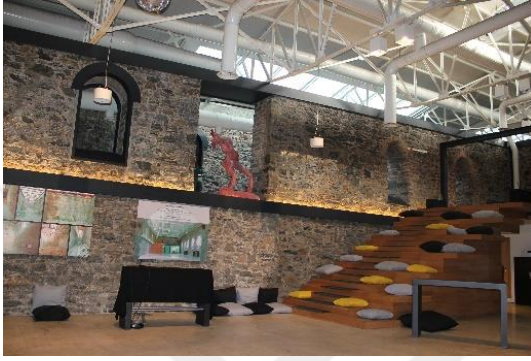
Şekil 28. Yapıya eklenen merdiven, köprü, rampa ve basamaklar ile değiştirilen yapı elemanları

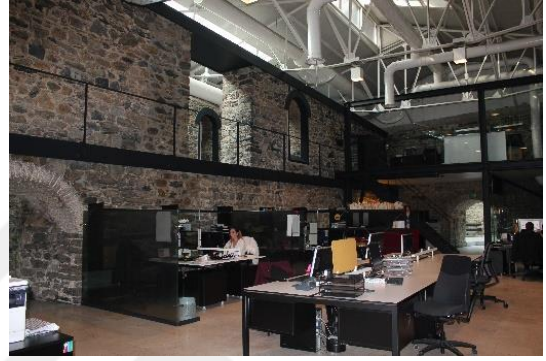
Kaldırılan doğramalar

Eklenen siyah çelik sac söveler

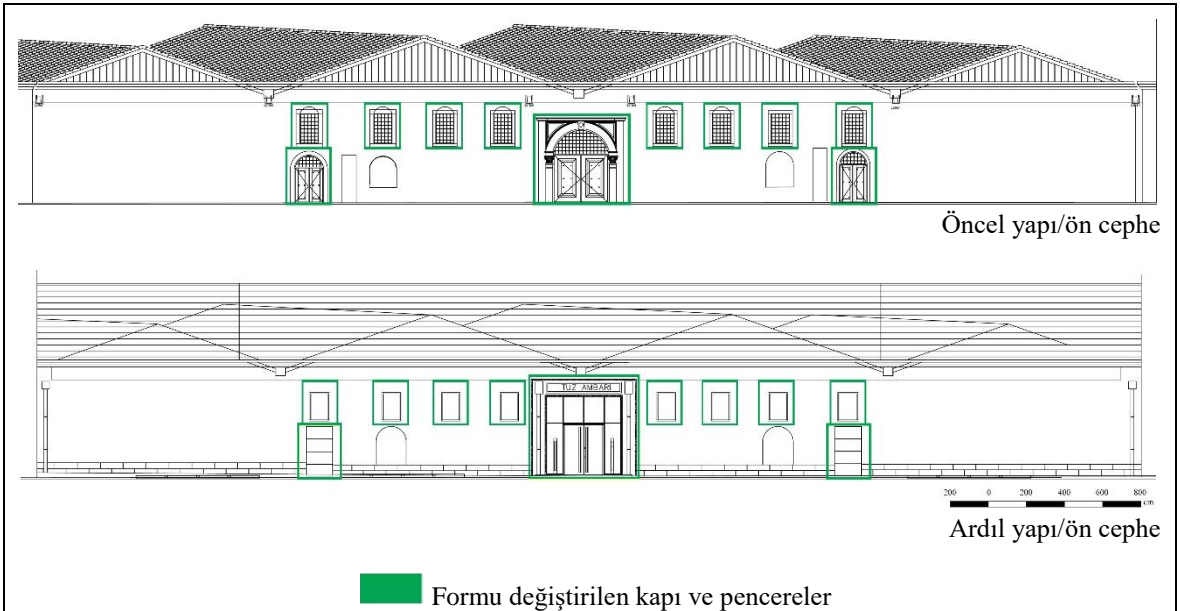

Çelik kiriş

Çelik kiriş

Şekil 29. Yapıya eklenen merdiven, söveler ve çelik kirişler ile kaldırılan doğramalar (Faiz Büyükçam, 2017; Faiz Büyükçam, 2018)

Şekil 30. Ön cephedeki değişiklikler

Sağda ve solda betonarme kiriş

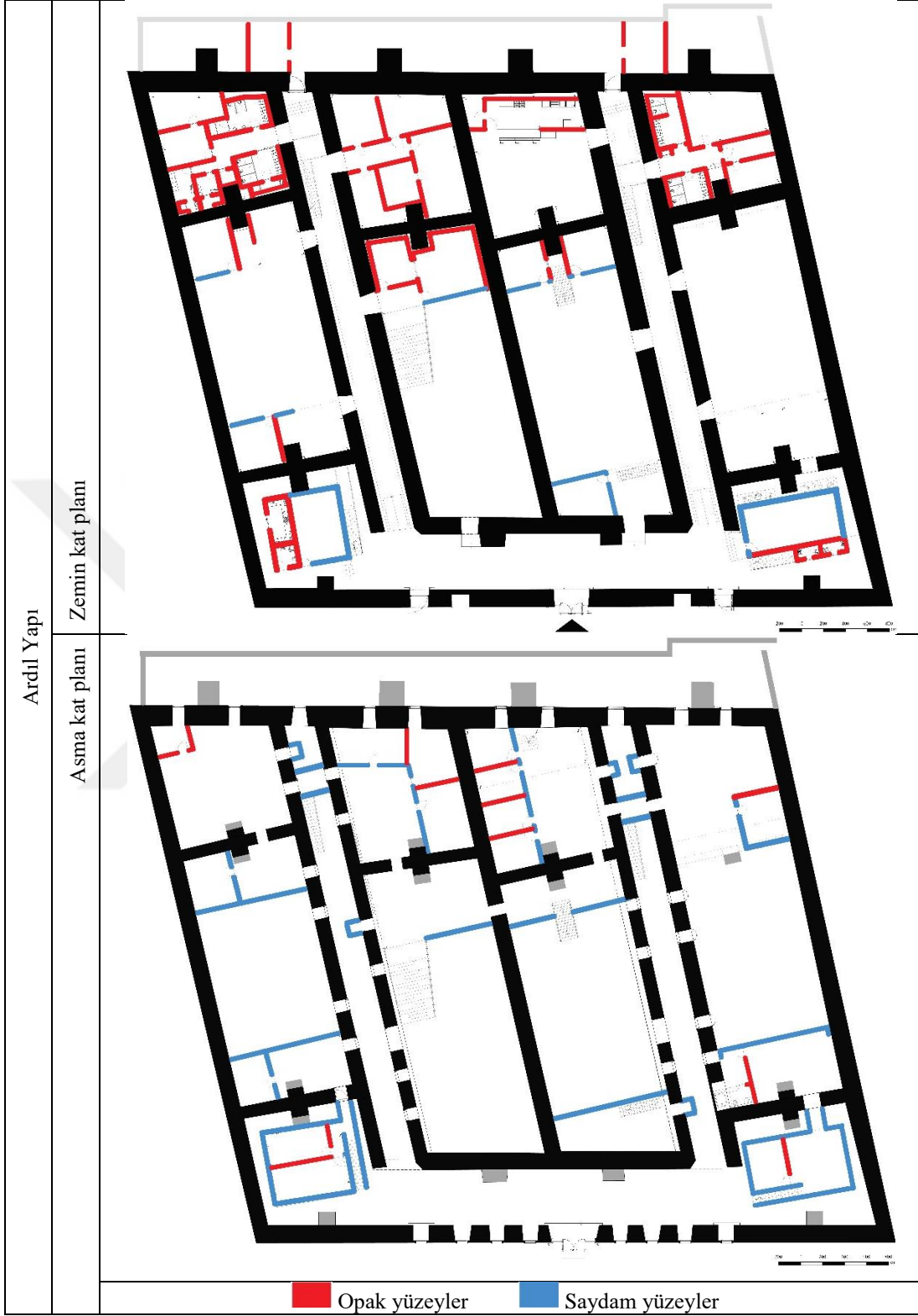
Koridorlarda çelik çatı

Giriş holünde çelik çatı

Şekil 31. Değiştirilen çatı ve eklenen betonarme kiriş (Faiz Büyükçam, 2017; Faiz Büyükçam, 2018)

Tarihi ambar yapısının ofis yapısına dönüşümünde, eklenen/değiştirilen malzemeler de yeniden yazım kapsamındadır. Bu bağlamda ardıl yapının hem zemin hem de asma katına eklenen mekanlarda alçı levha veya cam gibi opak veya saydam yüzeyler birlikte kullanılmıştır (Şekil 32). Öncel yapıda taş olan zemin malzemesi, ardıda yerini sirkülasyon aksında, ıslak hacimlerde ve teknik birimlerde mermer ve seramiğe; ofis, toplantı, yemekhane gibi birimlerde ise seramik ve mermerin yanı sıra halıya bırakmıştır. Yapının asma katında ise laminant parke kullanılmıştır (Şekil 33).

Şekil 32. Yapıya eklenen mekanlarda opak ve saydam yüzeyler

Mermerle kaplanan koridor döşemesi

Ofislerde laminant kaplı zeminler

Şekil 33. İç mekanda malzeme düzeyinde ekleme ve değişiklikler (Faiz Büyükçam, 2018)

Ön ve arka cephe duvarlarında yer alan kapı ve pencerelerin doğrama ve kanat malzemelerinde değişiklikler yapılmıştır. Öncelde ahşap olan kapı kanatları ardılda metal-cam olarak değiştirilmiştir. Öncel yapının kapı kemerinde ve pencerelerinde yer alan demir parmaklıklar kaldırılmıştır. Ayrıca öncelde sağır olan arka cephe kapı kanatları, ardıl yapıda yerini cam kanatlara bırakmıştır. Ön cephe duvarı dıştan 60 cm yüksekliğe kadar mermerle kaplanmıştır (Şekil 34).

Ön cephede malzemesi değiştirilen kapı- pencereler ve kaplanan mermer

Arka cephedeki kapı ve pencerelerin genel görünümü

Şekil 34. Ön ve arka cephede malzeme değişiklikleri/kullanımları (Faiz Büyükçam, 2018)

Yeni işlev ve gereksinim gereği teknik donanım ve tesisat (havalandırma, aydınlatma, güvenlik sistemleri mekanizma ve armatürleri) eklenmiştir. Ardıl yapıda ısıtma-havalandırma sistemine ait mekanizma çatı makasları arasından açıktan geçmektedir. Ardıl yapıdaki aydınlatma ise tavandan sarkıt, ray spot, sıva altı spot ve germe sistemlerle; duvar ve zeminden ise sıva üstü çeşitli armatürlerle sağlanmıştır. Güvenlik sistemine ait kameralar ve acil müdahale (yangın) vb. için gerekli donanımlar ardıl yapıda yer almaktadır (Şekil 35).

Havalandırma kanalları ve aydınlatma elemanları

Aydınlatma sistemi

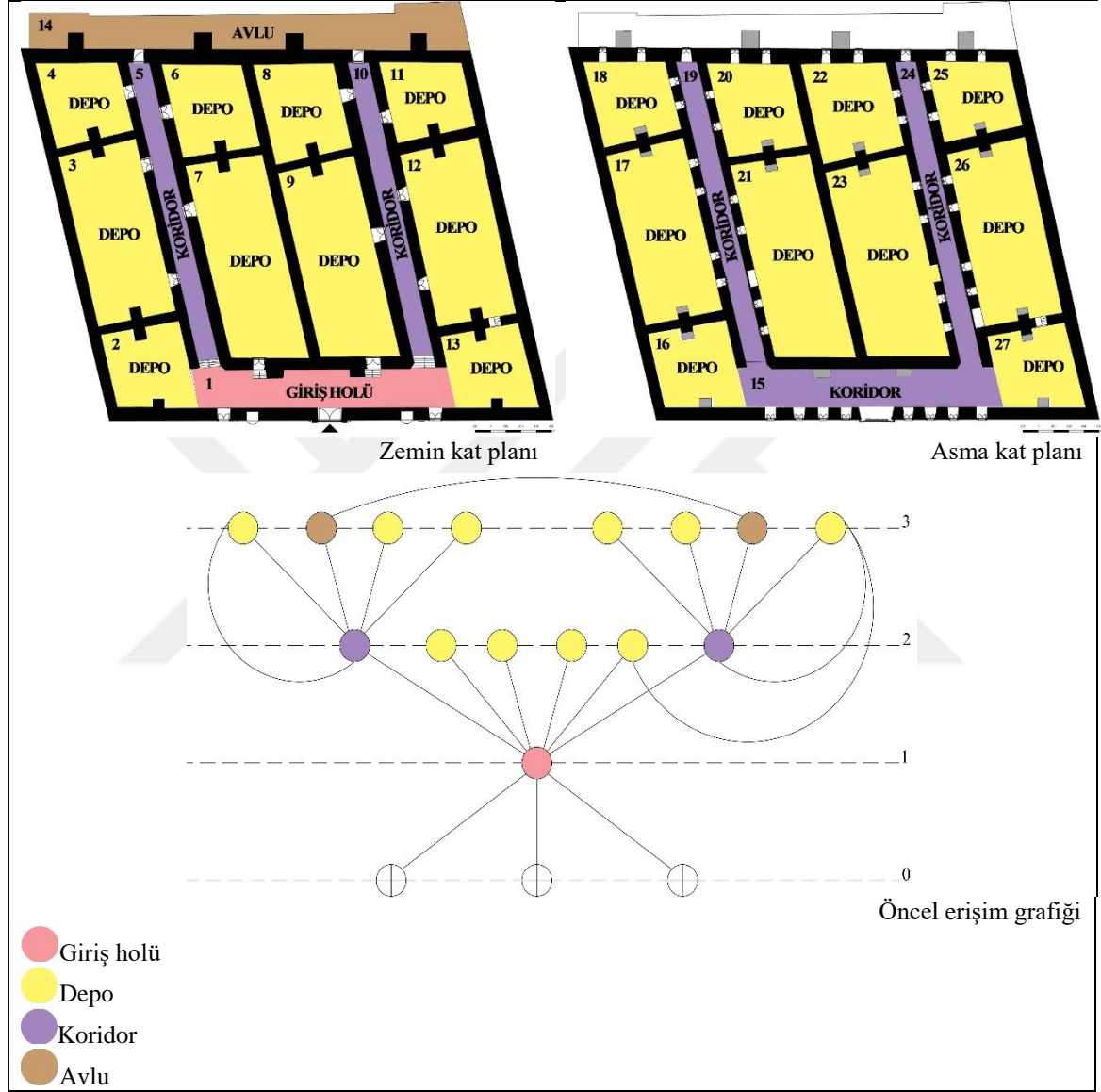

Aydınlatma sistemlerinden örnekler

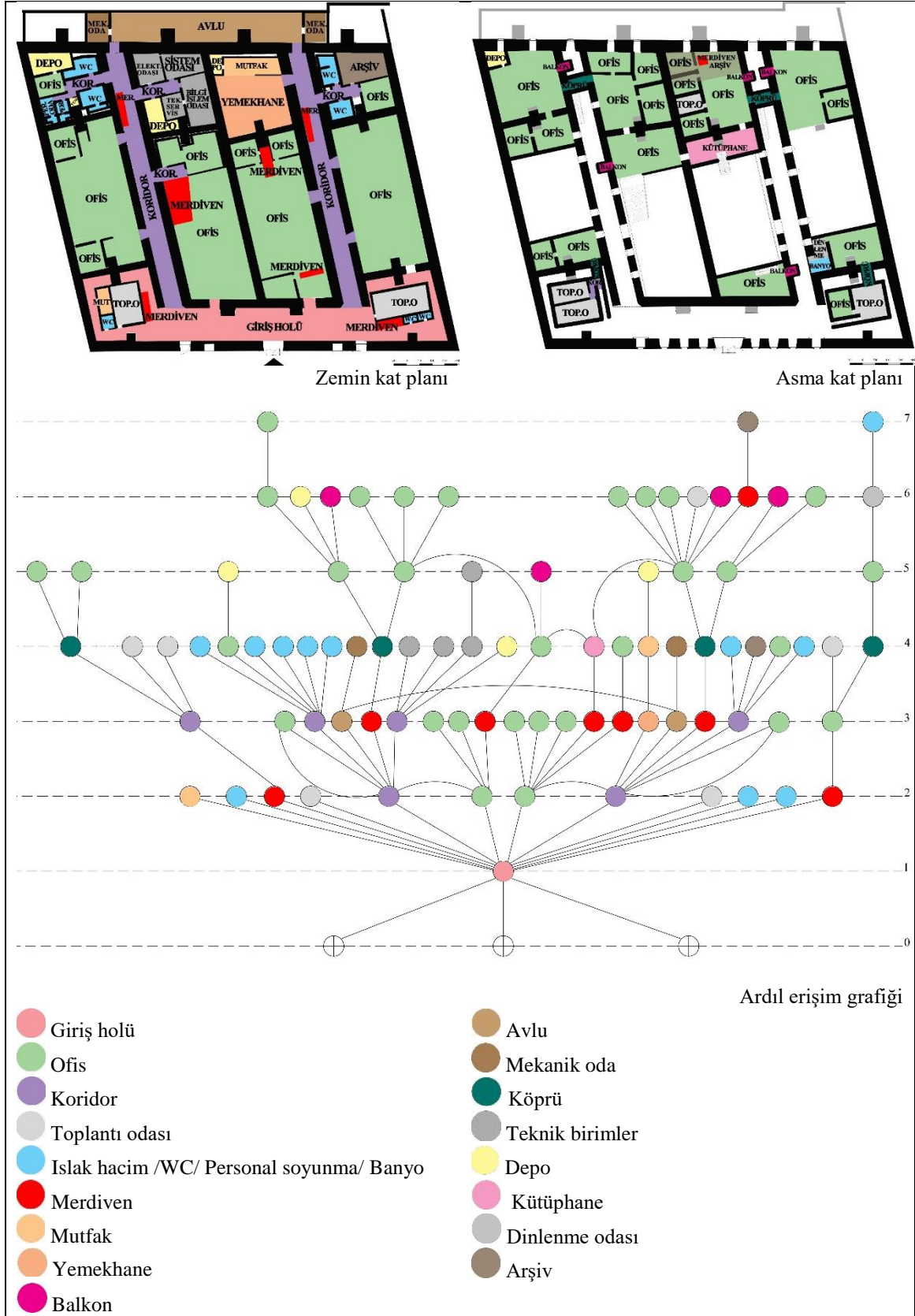
Şekil 35. Yeniden yazımda yapıya eklenen donanım (Faiz Büyükcım, 2017)

Tuz Ambarı'nda 'yeniden yazım' izlerinin işlevsel, dizimsel, anlamsal ve biçimsel birçok etkisi bulunmaktadır. Yapılan işlev değişikliği; doğrudan işlev, eklenen/ilişkilendirilen yeni mekanlar ile dizim ve farklı bir kullanım kazandırıldığı için anlam üzerinde etkilidir. Ayrıca yeni işlev gereği eklenen ve/veya değiştirilen her bir unsurun biçimsel etkileri bulunmaktadır. Eklenen/değiştirilen mekanlar ise mekan çeşitliliğini ve sayısını artırması ve plan organizasyonunu değiştirmesi kapsamında dizimsel; söz konusu değişikliklere uygunluk kapsamında işlevsel; özgün hacimlerdeki değişiklikler ardıl yapıda yeni anlamlara kapı araladığı için anlamsal ve mekansal niteliklerin değişmesi kapsamında ise biçimsel olarak etki vermektedir (Şekil 36) (Şekil 37). Eklenen/kaldırılan/değiştirilen yapı elemanları mekanlar arası ilişkileri etkilediği için dizim ve işlev, boyut ve form özellikleri değiştiği için biçim ve ardılda yer almayarak öncelle ilişkisinin kurulamaması kapsamında anlam üzerinde etkiliyken, malzeme kullanımı öncel-ardıl malzeme ilişkilerinde dizim, yer aldığı mekan veya yapı elemanı kapsamında işlev ve

yeni bağlamdan eski ile birlikte yer aldığı için anlam üzerinde etkilidir. Eklenen teknik donanım ise hem işlevsel hem de ilk inşa ile yeniden yazım arasındaki teknik gelişmelere gönderme yapmak gibi anlamsal bazı ilişkilerle yapıda yer almaktadır (Tablo 17).

Şekil 36. Öncel yapının erişim grafiği

Şekil 37. Ardıl yapının erişim grafiği

Tablo 17. Yapıdaki yeniden yazımın dizimsel, işlevsel, anlamsal ve biçimsel boyuta etkileri

	İşlev	Dizim	Anlam	Biçim
İşlevin değişimi	•	•	•	•
Eklenen/değiştirilen mekanlar	•	•	•	•
Eklenen/kaldırılan/değiştirilen yapı elemanları				
Eklenen merdivenler	•	•		
Eklenen köprüler	•	•		
Eklenen basamak ve rampalar	•	•		
Değiştirilen çatı	•	•		•
Değiştirilen kapı/pencere boşlukları	•	•		•
Kaldırılan kapı/pencere doğrama ve kanatları	•	•	•	
Açılan kapı boşlukları	•	•		•
Ana giriş kapısına eklenen rüzgarlık	•			•
Malzeme kullanımı				
Zemin kaplama malzemeleri	•			
Çelik sac söve ve denizlikler		•	•	
Cepheyle ilişkili kapı-pencere doğrama ve kanatları	•		•	
Çelik giriş	•		•	
Çatının oturduğu betonarme giriş	•	•		
Yan giriş kapılarında içte yer alan betonarme söveler		•		
Eklenen teknik donanım				
Havalandırma sistemi	•		•	
Aydınlatma sistemi	•		•	
Güvenlik sistemleri	•		•	

4.2. Yapıdaki Metinlerarası: Palempsest

Tuz Ambarı yapısındaki palempsest; ardıl işlev/işlevler, öncele ilişkin kütle/mezan bütünlüğü, korunan yapı elemanları ve malzemelerdir. Yapıdaki işlevsel palempsest, tarihi yapının ambar işlevinin değiştirilerek ofis yapısı olarak kullanılması kapsamında ele alınmıştır. Burada soyut bir takım ilişkileri tanımlayan, işlevsel bir katmanlaşmadan bahsedilmektedir (Şekil 38).

Şekil 38. Yapıda palempsest /katmanlaşan işlev

Palempsestin Tuz Ambarı yapısındaki somut izleri ise öncel yapıya ilişkin tüm unsurları kapsamakta olup bunlar öncel yapının özgün yığma taş duvarlarıdır. Bu kapsamda korunan mekan bütünlüğü, yapı elemanı ve malzeme özgün taş duvarlarla tanımlıdır. Kütle/mekan bütünlüğünü sağlayan özgün yığma taş duvarlar ardıl yapıda büyük oranda korunmuş olup sadece asma katta sağ kanatta yer alan iki depo mekanı (25 ve 26) arasından kaldırılmıştır. Ardıl yapıda yeni işlev gereği gündeme gelen mekanlar, öncel yapının korunan mekanları bölünerek örgütlenmiştir. Bu mekansal kurguda özellikle ofis ve toplantı mekanlarındaki bölücülerin şeffaf malzemelerden seçilmiş olması özgün yapının okunmasını kolaylaştırırken; ıslak hacimler, teknik birimler vb. işlevlere dönüştürülen depo mekanları (4, 6 ve 11) arasındaki bölücülerde opak malzemeler kullanılmış olması öncel yapıyı okumayı zorlaştırmaktadır. Ardıl yapıda hem mekan bütünlüğü hem de malzeme kapsamında aynen korunan giriş holü ve ana koridorlardan öncel yapı kolaylıkla okunabilmektedir. Korunan yapı elemanları kapsamında ise özgün yığma taş duvarlar üzerinde yer alan açıklıkların büyük bir kısmı öncele aittir. Tuz Ambarı'ndaki palempsest malzeme ise öncel yapıya ait olan yığma taş duvarlardır (Şekil 39) (Şekil 40).

Şekil 39. Korunan kütle ve mekan bütünlüğü/sınırı ile korunan taş duvarlar ve açıklıklar

Islak hacimlerdeki özgün taş duvarlar

Özgün kapı açıklığı

Giriş holündeki özgün duvarlar ve açıklıklar

Şekil 40. Yapıdaki öncel unsurlar (Faiz Büyükçam, 2017; Faiz Büyükçam, 2018)

Bir palempsest olarak Tuz Ambarı, işlev, kütle ve mekan bütünlüğü, yapı elemanı ve malzeme kapsamında, mimari bütünde işlev, dizim ve anlama etki etmektedir. Öncel olan depo işlevi üstüne eklenen ardıl ofis işlevi; yapının tanımının değişmesiyle işlev ve anlama, yeni işlev gereği eklenen mekanlar kapsamında dizimin değişmesine yönelik izler taşımaktadır. Yeni işlevde korunan özgün kütle/mekan bütünlüğü öncele atıf yaparak anlama, ardılda kullanılarak işleve etki eden etmenlerdir. Yapıdaki özgün yapı elemanları ve açıklıklar ise doluluk-boşluk ilişkisinde dizimi, yeni mekan organizasyonunda işlevi, öncele atıf yaparak anlama etki etmektedirler. ‘Yeni’ içinde yer alan öncel malzemeler ise ‘eski’ olanı işaret edip geçmişle ilişki kurarak anlama, eski-yeni birlikteliğinde ise dizime etki etmektedir. Ayrıca ardıl yapıda etken tüm öncel mekanlar ve yapısal elemanlar ardıl yapının formu üzerinde etkili olmuştur (Şekil 41) (Tablo 18).

Şekil 41. Malzeme kullanımında dizimi etkileyen palempsest, mermer zemin- taş duvar- alçı levha duvar ve tavanlar (Faiz Büyükçam, 2018)

Tablo 18. Yapıdaki palempsestin dizimsel, işlevsel, anlamsal ve biçimsel boyuta etkileri

	İşlev	Dizim	Anlam	Biçim
İşlev katmanlaşması	•	•	•	
Özgün kütle ve mekan bütünlüğü	•		•	•
Özgün yapı elemanları				
Yığma taş duvarlar	•	•	•	•
Kapı ve pencere açıklıkları	•	•	•	•
Özgün malzeme				
Yığma taş duvarlar		•	•	•

4.3. Yapıdaki Metinlerarası: Kolaj

Yapıdaki kolaj yapının bütünüdür. Tüm öncel ve ardıl unsurlar tarafından kurulan yeni işlev ve mekanlardır. Öncel yığma taş duvarlar, ana sirkülasyon aksıyla ilişkili plan şeması ile ardıl çelik çatı, mekan, malzeme ve yapı elemanları Tuz Ambarı ofis yapısını oluşturmuştur. Yeniden yazımı kapsar görülse de kolajı kuran yeniden yazımdır (Şekil 42).

Giriş holü

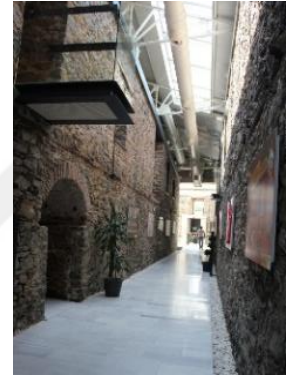
Sol kanattaki cam küp

Ofis

WC

Koridor

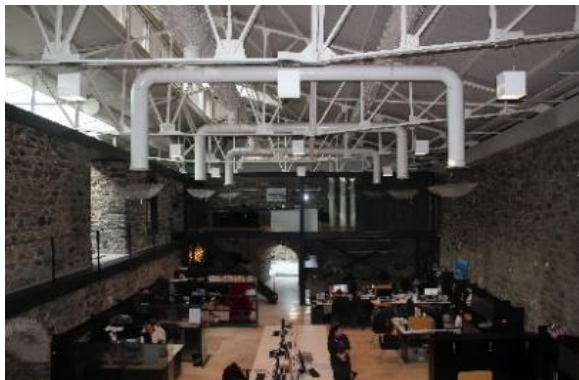
Koridor

Yemekhane

Ofis

Ofis

Kütüphane

Şekil 42. Öncel ve ardıl unsurların oluşturduğu yeni bütün (Faiz Büyükçam, 2017; Faiz Büyükçam, 2018)

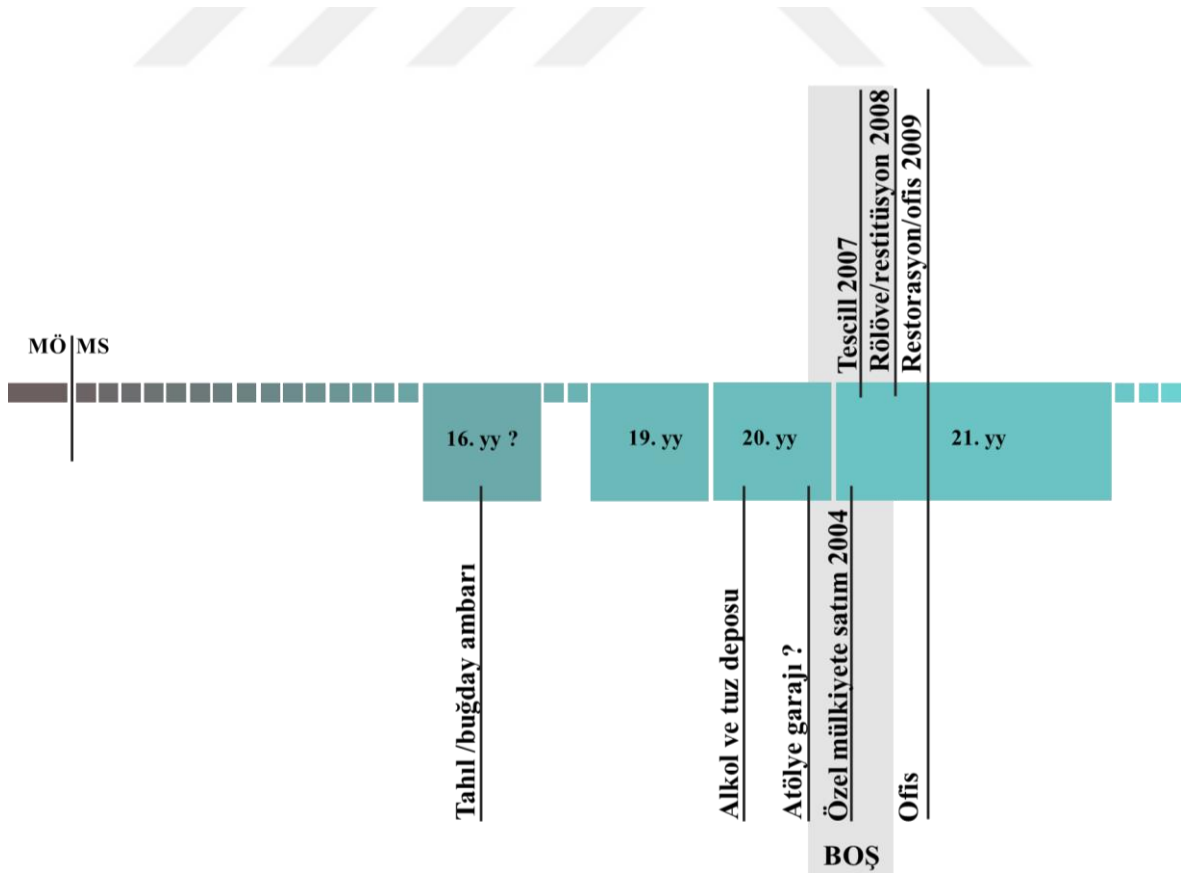
Kolajı tanımlayan her bir yapısal unsur yapıdaki işlevde, dizimde ve anlamda etkilidir. Çünkü kolaj yeni bağlamdaki her şeydir. ‘Yeni’ yapı için işlevin değişmesi ve katmanlaşması yapının tümünde etkili müdahalelere neden olmuştur. Bu bağlamda kolaj kapsamında listelenen her bir unsur, yapıdaki palempsest ve yapıdaki yeniden yazımın toplamına ve kapsamına eşdeğerdir (Tablo 19).

Tablo 19. Yapıdaki kolajın dizimsel, işlevsel, anlamsal ve biçimsel boyuta etkileri

		İşlev	Dizim	Anlam	Biçim
Yeniden Yazım	İşlevin değişimi	•	•	•	•
	Eklenen/değiştirilen mekanlar	•	•	•	•
	Eklenen/değiştirilen yapı elemanları				
	Eklenen merdivenler	•	•		
	Eklenen köprüler	•	•		
	Eklenen basamak ve rampalar	•	•		
	Değiştirilen çatı	•	•		•
	Değiştirilen kapı/pencere boşlukları	•	•		•
	Kaldırılan kapı-pencere doğrama ve kanatları	•	•	•	
	Açılan kapı boşlukları	•	•		•
Ana giriş kapısına eklenen rüzgarlık	•			•	
Malzeme kullanımı	Malzeme kullanımı				
	Zemin kaplama malzemeleri	•			
	Çelik sac söve ve denizlikler		•	•	
	Cephyle ilişkili kapı-pencere doğrama ve kanatları	•		•	
	Çelik kiriş	•		•	
	Çatının oturduğu betonarme kiriş	•	•		
Yan giriş kapılarında içte yer alan betonarme söveler		•			
Eklenen teknik donanım	Eklenen teknik donanım				
	Havalandırma sistemi	•		•	
	Aydınlatma sistemi	•		•	
Güvenlik sistemleri	•		•		
Palempsest	İşlev katmanlaşması	•	•	•	
	Özgün kütle ve mekan bütünlüğü	•		•	•
	Özgün yapı elemanları				
	Yığılma taş duvarlar	•	•	•	•
	Kapı ve pencere açıklıkları	•	•	•	•
Özgün malzeme					
Yığılma taş duvarlar		•	•	•	

4.4. Yapıdaki Metinlerarası: Öyküsel Dönüşüm

Yapıdaki öyküsel dönüşüm, yapının ilk inşadan son işlevine/yeniden yazımına kadar işlevsel anlamda geçirdiği değişikliklerdir. Makro ölçekte işlev değişiklikleriyle sınırlandırılabilir öyküsel dönüşüm mikro ölçekte yaşam döngüsündeki her bir müdahale olarak değerlendirilebilir. Bu kapsamda 16. yy ? ortalarında Buğday Ambarı olarak inşa edilen tarihi ambar yapısı, 20. yy 'ın ilk çeyreğinden son çeyreğine kadar TEKEL'in Alkol ve Tuz deposu, sonrasında bir süre Beyoğlu Belediyesi atölye garajı olarak kullanılmıştır. 2004 yılında özel sektöre satılan yapı 2007 yılında tescillenmiştir. 2008 yılında rölöve ve restitüsyon projeleri onaylanan yapı 2009 yılında ofis işlevi verilerek restore edilmiştir (Şekil 43). Yapıdaki öyküsel dönüşümde işlevi/kullanım amacı değişen yapı, bağlamı kapsamında anlamsal değişime uğramıştır. Yapı artık bir ambar yapısı değil ofis yapısıdır. İşlevsel anlamdaki değişim ise öyküsel dönüşümün kendisidir. Yapının işlevindeki değişimin, mekanlar, yapı elemanları vb. bir çok mimari unsur üzerinde işlevsel etkileri olmuştur. Ayrıca söz konusu değişiklikler dolaylı olarak biçim ve dizim üzerinde etkili olabilmektedir (Tablo 20).

Şekil 43. Kasımpaşa Tuz Ambarı'nın işlev/yaşam kronolojisi

Tablo 20. Yapıdaki öyküsel dönüşümün dizimsel, işlevsel, anlamsal ve biçimsel boyuta etkileri

	İşlev	Dizim	Anlam	Biçim
Değişen kullanım	•	•	•	•

4.5. Yapıdaki Metinlerarası: Edimsel Dönüşüm

Tarihi ambar yapısının ofis yapısına dönüşümüyle gündeme gelen ve özgün hacimlere eklenen ‘yeni’ mekanlar edimsel dönüşümü tanımlamaktadır. Bu kapsamda tarihi ambar yapısının zemin katında 2 numaralı mekana öncel yapıdan bağımsız cam küp içinde toplantı odası, WC ve mutfak olmak üzere üç ayrı mekan; 3 numaralı mekana iki ofis; 4 numaralı mekana WC, depo, personel soyunma, ofis gibi mekanlar olmak üzere yedi ayrı mekan; 6 numaralı mekana teknik birimler olmak üzere beş ayrı mekan; 7 numaralı mekana iki ofis; 8 numaralı mekana depo ve mutfak; 9 numaralı mekana üç ofis; 11 numaralı mekana WC, arşiv ve ofis olmak üzere beş ayrı mekan ve 13 numaralı mekana öncel yapıdan bağımsız cam küp içinde toplantı odası ve WC olmak üzere üç ayrı mekan eklenmiştir. Yapının asma katında ise 16 numaralı mekana öncelden bağımsız yer alan cam küp içinde iki toplantı odası; 17 numaralı mekana dört ofis; 18 numaralı mekana depo ve balkon; 20 numaralı mekana üç ofis; 21 numaralı mekana balkon ve kütüphane; 22 numaralı mekana dört ofis, toplantı odası, arşiv ve balkon; 23 numaralı mekana kütüphane ve ofis; 25 numaralı mekana ofis; 26 numaralı mekana ofis, banyo ve dinlenme odası ve 27 numaralı mekana ise öncelden bağımsız yer alan cam küp içinde ofis ve toplantı odası eklenmiştir (Şekil 44) (Şekil 45) (Şekil 46).

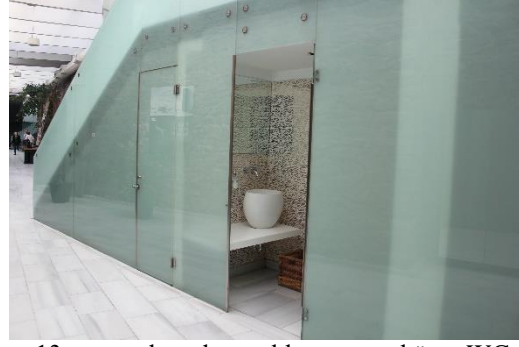
Şekil 44. Ardıl yapı zemin katta yeni mekanlar

Şekil 45. Ardıl yapı asma katta yeni mekanlar

13 numaralı mekana eklenen cam küp

13 numaralı mekana eklenen cam küpte WC

22 ve 25 numaralı mekanlar eklenen balkonlar

11 numaralı mekan eklenen mekanlar

22 numaralı mekanda arşiv

22 numaralı mekanda ofisler

23 numaralı mekanda kütüphane

25 numaralı mekanda ofis

Şekil 46. Eklenen mekanlar

Yapıdaki edimsel dönüşüm, yapıda yeni kullanım gereği işlevi; artan mekan sayısı ve çeşidi kapsamında mekan dizimini etkilemiştir. Özgün mekanlara eklenen yeni işlevli

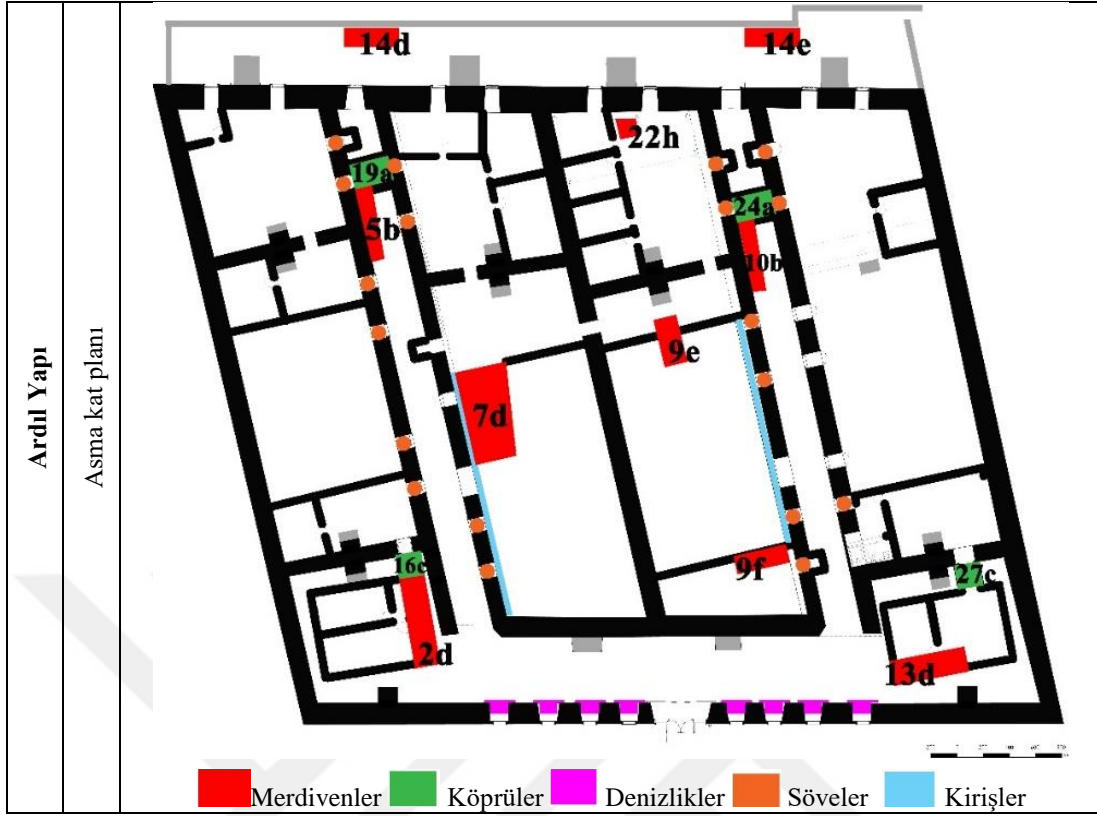
mekan/mekanlar anlamsal; özgün mekansal niteliklerde değişiklikler ise biçimsel bir takım etkiler oluşturmuştur (Tablo 21).

Tablo 21. Edimsel dönüşümün dizimsel, işlevsel, anlamsal ve biçimsel boyuta etkileri

	İşlev	Dizim	Anlam	Biçim
Eklenen mekanlar	•	•	•	•

4.6. Yapıdaki Metinlerarası: Montaj

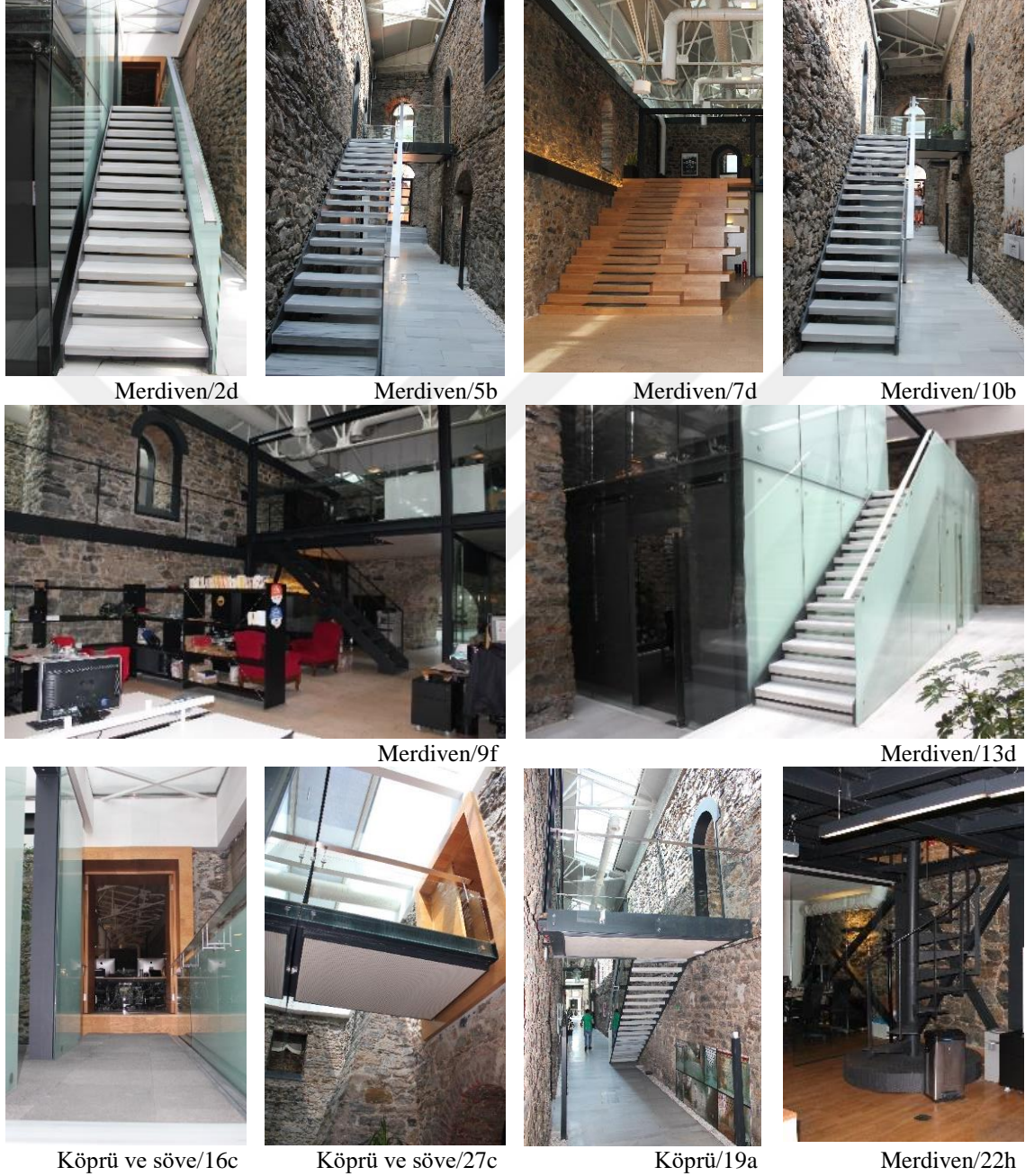
Öncel yapıda yer almayan ve mekan oluşturmayan tüm yapı elemanları ve teknik donanım ardıl yapıda montaj olarak tanımlanmaktadır. Ofis yapısına dönüştürülen tarihi ambar yapısına eklenen düşey sirkülasyon elemanı merdivenler, asma katta farklı kanatlarda yer alan ofisleri bağlayan köprüler, kapı ve pencere boşluklarındaki çelik söve, denizlik ve profiller ile aydınlatma, havalandırma ve güvenlik sistemlerine ilişkin tüm teknik donanım ekleri bu kapsamda değerlendirilmiştir (Şekil 47).

Şekil 47. Merdivenler, köprüler, denizlikler, söveler ve kirişler

Ardıl yapıda montaj olarak tanımlanan on merdiven yer almaktadır. Bu merdivenlerden ikisi yapının ana giriş holünün iki ucuna yerleştirilen cam küpler (2 ve 13) içinde yer alan merdivenler (2d ve 13d) olup bu bölümlerde zemin ve asma kat arasında düşey sirkülasyonu sağlamaktadırlar. Doğu-batı doğrultusunda uzanan ve yapının ortasında yer alan mekanları sağ ve sol kanattaki diğer mekanlardan ayıran koridorlarda (5 ve 10) yer alan merdivenler (5b ve 10b) asma katta sağ ve sol kanattaki mekanları orta alana bağlayan köprülerle ilişkilidir. Asma katta orta alanın sağ üst bölgesinde yer alan mekandaki (22) merdiven (22h) arşiv olarak kullanılan ikinci asma kata ulaşımı sağlamaktadır. Orta bölgenin girişle ilişkili mekanlarında (7 ve 9) yer alan merdivenler (7d, 9e ve 9f) asma katta yer alan ofislerle çeşitli noktalarda ilişki kurmaktadır. Avluda (14) yer alan merdivenler ise (14d ve 14e) mekanik donanımlarla ilişkili mekanların (14b ve 14c) çatısında yer alan havalandırma sistemi kanallarına ulaşımı sağlamaktadır. Yapıda metinlerarası montaj kapsamında dört köprü bulunmaktadır. Bu köprülerden ikisi (19a ve 24a) ana sirkülasyon aksında zemin kat ve asma kat arasında düşey bağlantıyı sağlayan merdivenlerle (5b ve 10b) ilişkili olup ofisleri (18, 20, 22 ve 25) birleştirmektedir. Diğer iki köprü (16c, 27c) ise yapının sağ ve sol

kanadında yer alan cam küplerle ilişkili olup asma katta ofisler (17 ve 26) arasında ilişki kurmaktadır (Şekil 48).

Şekil 48. Merdivenler ve köprüler (Faiz Büyükçam, 2017; Faiz Büyükçam, 2018).

Tarihi ambar yapısında ana sirkülasyon aksına (5-19 ve 10-24) bakan pencere ve kapı açıklıklarının birçoğuna, giriş holüne (1-15 numaralı) bakan ön cephe pencerelerinin ise denizliklerine siyah çelik sac söveler eklenmiştir. Giriş holünün sağ ve sol kanadına

yerleştirilen cam küplerin asma katındaki köprülerin (16c ve 27c) ilişki kurdukları ofislere geçiş açıklıkları ahşap sövelerle çevrilmiştir. Yapının orta aksında yer alan ofislerin (21 ve 23) ana sirkülasyon aksına bakan duvarlarında ise hem asma kat döşemesi hizasında hem de tavan kotunda çelik kirişler kullanılmıştır (Şekil 49).

Çelik kiriş/7

Çelik profiller/8

Sac söve ve denizlikler/26

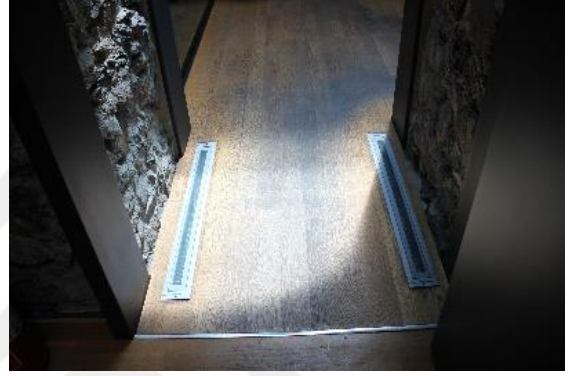
Sac söve/denizlikler/15

Şekil 49. Denizlikler, söveler ve kirişler (Faiz Büyükçam, 2017)

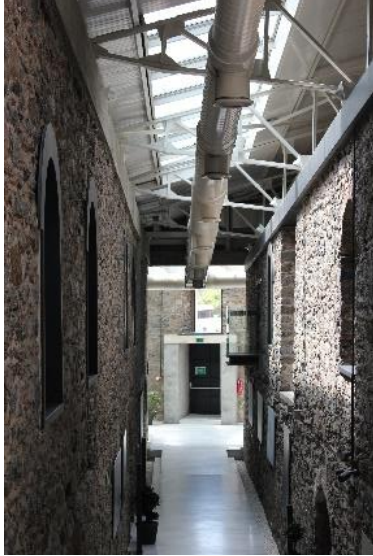
Tuz Ambarı'ndaki tüm mekanik aksam olarak tanımlı aydınlatma elemanları, havalandırma ve ısıtma kanalları ve güvenlik kamera sistem ve armatürleri de montajın unsurlarıdır (Şekil 50).

Duvarda/zeminde yer alan aydınlatma elemanları

Tavanda/zeminde yer alan aydınlatma elemanları

Havalandırma ve ısıtma sistemi

Şekil 50. Teknik donanımlar (Faiz Büyükçam, 2017; Faiz Büyükçam, 2018)

Yapıdaki metinlerarası montajda; merdiven ve köprüler hem işlevsel ilişkileri kurmakta hem de mekanlar arası düşey ve yatay sirkülasyonu sağlayarak dizimi etkilemektedirler. Özgün taş duvarlar üzerindeki çelik söve ve denizlikler malzeme ilişkisi kapsamında dizim üzerinde; çelik taşıyıcı profiller ise direkt işlev üzerinde etkilidirler. Söz

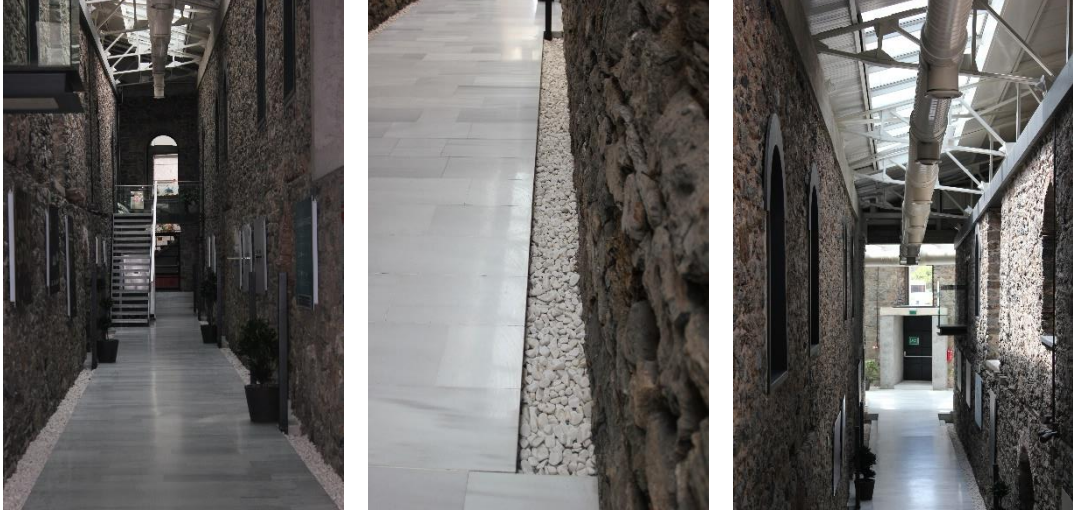
konusu çelik yapı elemanlarının öncel-ardıl malzeme bağlamında anlam üzerinde etkili olmaktadır. Isıtma, havalandırma, aydınlatma, güvenlik sistemlerine ilişkin donanımlar ise işlevin yanı sıra ilk inşa ve yeniden yazım arasındaki teknik gelişmelere gönderme yapmak gibi anlamsal bazı ilişkileri de tanımlamaktadır (Tablo 22).

Tablo 22. Montajın dizimsel, işlevsel, anlamsal ve biçimsel boyuta etkileri

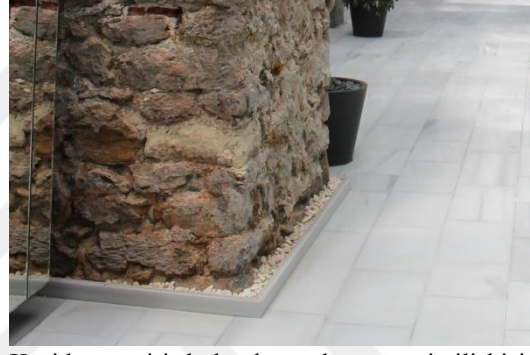
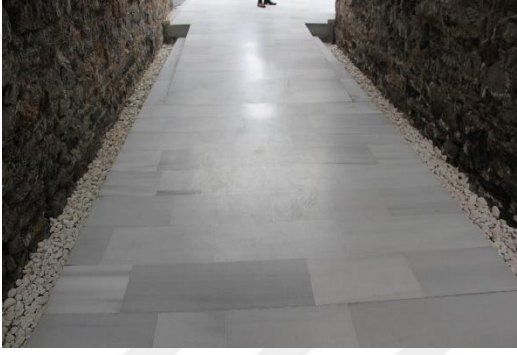
	İşlev	Dizim	Anlam	Biçim
Merdivenler	•	•		
Köprüler	•	•		
Çelik söve ve denizlikler		•	•	
Çelik profiller	•		•	
Teknik donanımlar	•		•	

4.7. Yapıdaki Metinlerarası: Alıntı

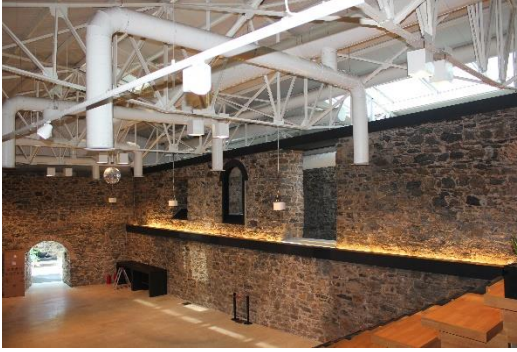
Tuz Ambarı'ndaki alıntı unsurlar, tarihi ambar yapısından (öncel) alınan yığma taş duvarlardır. Söz konusu duvarlar iç mekanda ana sirkülasyon aksı boyunca zeminden; tüm plan kapsamında ise tavan döşemesinden koparılarak veya betonarme kirişle ilişkilendirilerek kullanılmıştır. Bu duvarların zeminde ardıllı olan ilişkisi avluda da devam etmiştir (Şekil 51).

Taş duvarların zemin tavan ilişkisi

Koridor ve giriş holünde taş duvar zemin ilişkisi

Taş duvarlar- tavan ilişkisi

Avlu zemini-taş duvar ilişkisi

Şekil 51. Yapıdaki alıntı (Faiz Büyükçam, 2017; Faiz Büyükçam, 2018)

Taş duvarlar kapsamında yapıda yer alan metinlerarası alıntı, geçmiş yapı, işlev, malzeme ile kurulan ilişkilere referans vermesi bakımından anlamsal bir takım etkileri barındırmaktadır. Yeni bağlamda (ardıl yapıda) mekanları tanımlaması ise hem işlevsel hem de biçimsel etkisini oluşturmaktadır (Tablo 23).

Tablo 23. Alıntının dizimsel, işlevsel, anlamsal ve biçimsel boyuta etkileri

	İşlev	Dizim	Anlam	Biçim
Yığma taş duvarlar	•	•	•	•

4.8. Yapıdaki Metinlerarası: Örtük Alıntı

Tuz Ambar'ında örtük alıntı, 4 ve 11 numaralı mekanlarda yer alan WC duvarlarıdır. Söz konusu duvarların bir kısmı ardıl malzeme ile kaplanan öncel yığma taş duvarlardır. Bu duvarların öncel olduğu aynaların üstünde devam eden taş dokudan anlaşılmaktadır (Şekil 52). Tuz Ambarı'ndaki örtük alıntı ardıl yapıda ıslak hacimlerin duvarını oluşturarak işlev; ardıl içinde yer alan öncel bir unsur olarak anlam üzerinde etkili olmaktadır. Ayrıca ardıl yapıdaki mekan diziminde ve buna bağlı olarak yapı bütünü kapsamında biçim üzerinde etkileri bulunmaktadır (Tablo 24).

Şekil 52. Tuz Ambarı'nda örtük alıntı (Faiz Büyükçam, 2018)

Tablo 24. Örtük alıntının dizimsel, işlevsel, anlamsal ve biçimsel boyuta etkileri

	İşlev	Dizim	Anlam	Biçim
Yığma taş duvar	•	•	•	•

4.9. Yapıdaki Metinlerarası: Tamamlama

Yapıdaki metinlerarası tamamlama kapsamında, Tuz Ambarı yapısının özgün yığma taş duvarlarının bozulmuş olan bazı bölümlerinin sonradan tamamlanmasına ilişkin uygulamalar metinlerarası yöntemlerden tamamlama kapsamında değerlendirilmektedir. Yığma taş duvarlardaki tamamlama uygulamalarının; gerek taş malzemedeki renk, doku gerek örme tekniği ve derz yapısı açısından öncelle benzerlikler göstermesine rağmen ardıl bir unsur/müdahale olduğu görülmektedir (Şekil 53). Temelde özgün biçimsel ve yapısal etkilere bağlı kalarak yapılan tamamlama, malzeme kullanımı veya malzemeler arasındaki ilişki kapsamında dizimi etkilemiştir. Ayrıca özgün yığma taş duvarın tekrarı kapsamında biçim ve anlam ile ardıl yapıda dış duvarı tanımlayarak işlev üzerinde etkili olmuştur (Tablo 25).

Giriş holü

Şekil 53. Yapıdaki tamamlama (Faiz Büyükçam, 2017)

Tablo 25. Tamamlamanın dizimsel, işlevsel, anlamsal ve biçimsel boyuta etkileri

	İşlev	Dizim	Anlam	Biçim
Yığma taş duvar	•	•	•	•

4.10. Yapıdaki Metinlerarası: Parodi/Yansılama

Tuz Ambarı yapısında işlevi değiştirilerek kullanılan pencereler parodi/yanılsama olarak tanımlanmıştır. Öncel yapıda ana sirkülasyon aksına bakan bazı pencereler, ardıl yapıda balkon ve köprülere açılan kapılara dönüştürülmüştür (Şekil 54). Mevcut ya da

sonradan eklenen mekanlar arasında bağlantı sağlamak amacıyla kapıya dönüştürülen pencere boşluklarıyla yaratılan parodi, mekanlar arası erişim kapsamında dizim, yapı elemanındaki değişen kullanım kapsamında ise hem anlam hem de işlev üzerinde etkili olmuştur. Öncelin boyutsal özelliklerinde değişikliklere neden olduğu içinse biçimi etkilemiştir (Tablo 26).

Şekil 54. Kapıya dönüştürülen pencereler

Tablo 26. Parodinin dizimsel, işlevsel, anlamsal ve biçimsel boyuta etkileri

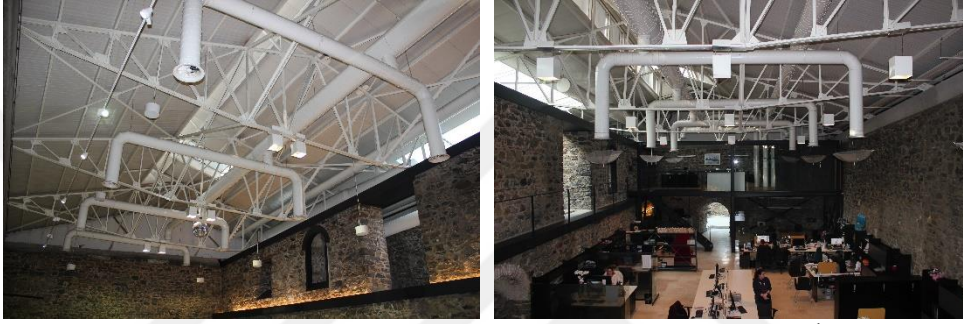
	İşlev	Dizim	Anlam	Biçim
Kapıya dönüştürülen pencereler	•	•	•	•

4.11. Yapıdaki Metinlerarası: Alaycı Dönüştürüm

Tuz Ambarı yapısının yeniden yazımında formu değiştirilen yeni çatı, formları bozulan kemerli kapı ve pencere boşlukları ile hem boyutsal hem de biçimsel olarak değiştirilen giriş kapısı alaycı dönüştürüm olarak değerlendirilmiştir. Alt metne saldırgan ve yergisel yaklaşan alaycı dönüştürümde öncel yapı elemanlarının özgün işlevleri korunmakta ancak biçimsel özellikleri değiştirilmektedir. Bu bağlamda öncel yapının kiremit kaplı özgün beşik çatısı yerini, üzerinde yer yer açıklıklar ve tepe pencereleri olan çelik bir çatıya bırakmıştır. Öncel yapının ön cephesinde yer alan kemer formundaki pencere ve kapı boşlukları dikdörtgene dönüştürülerek biçimsel olarak bozulmuştur (Şekil 55). Giriş kapısı, eklenen rüzgarlık ve bozulan kemer formu ile biçimsel değişikliğe uğratılmıştır (Şekil 56). Yapıdaki kapı, pencere ve çatı gibi yapı elemanlarındaki biçimsel, üslupsal ve boyutsal bir takım değişiklikler işlev, anlam ve biçim üzerinde etkili olmuştur. Çatıda açılan aydınlık pencereleri gün ışığının verimli kullanılabilmesi açısından işlevi, öncel yapı kapsamında düşünüldüğünde anlamı ve çatı formunda yapılan değişiklikler kapsamında ise biçimi etkilemiştir. Giriş kapısı ve diğer kapı ve pencerelerin özgün dönemine referans veren detaylarının ve formunun değiştirilmesi anlam ve biçim üzerinde etkili olmuştur. Ayrıca giriş kapısındaki rüzgarlık ise işlevi etkilemiştir (Tablo 27).

Giriş holünde çatı

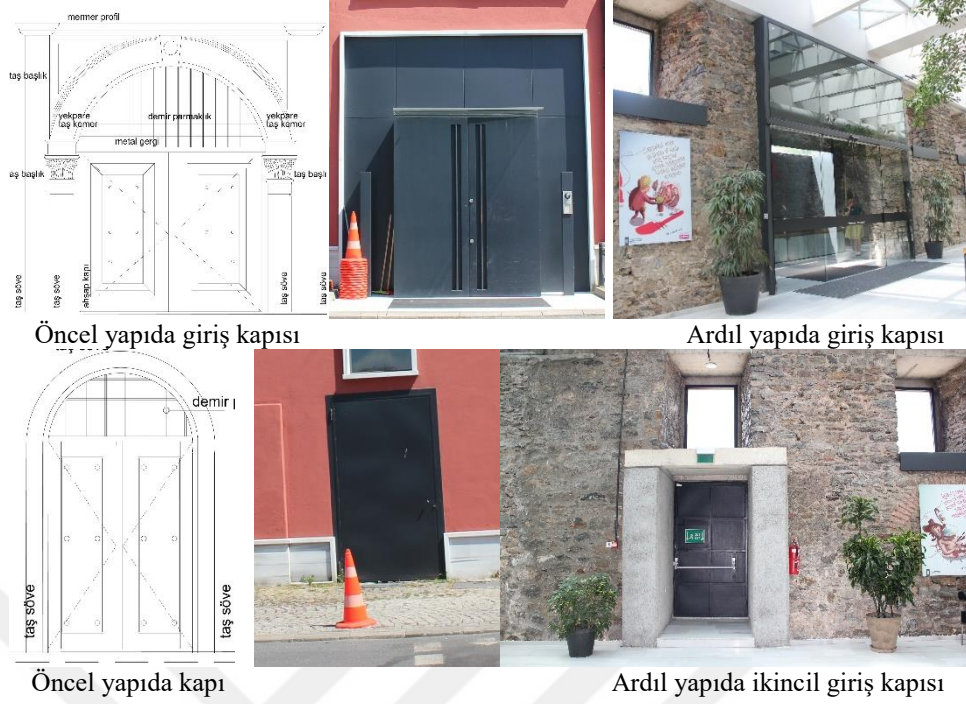

Çatının genel görünümü

Kemerleri bozulan pencereler

Şekil 55. Değiştirilen çatı ve pencereler (Faiz Büyükçam, 2017; Faiz Büyükçam, 2018)

Şekil 56. Yapıdaki alaycı dönüştürüm (Faiz Büyükçam, 2017; Faiz Büyükçam, 2018)

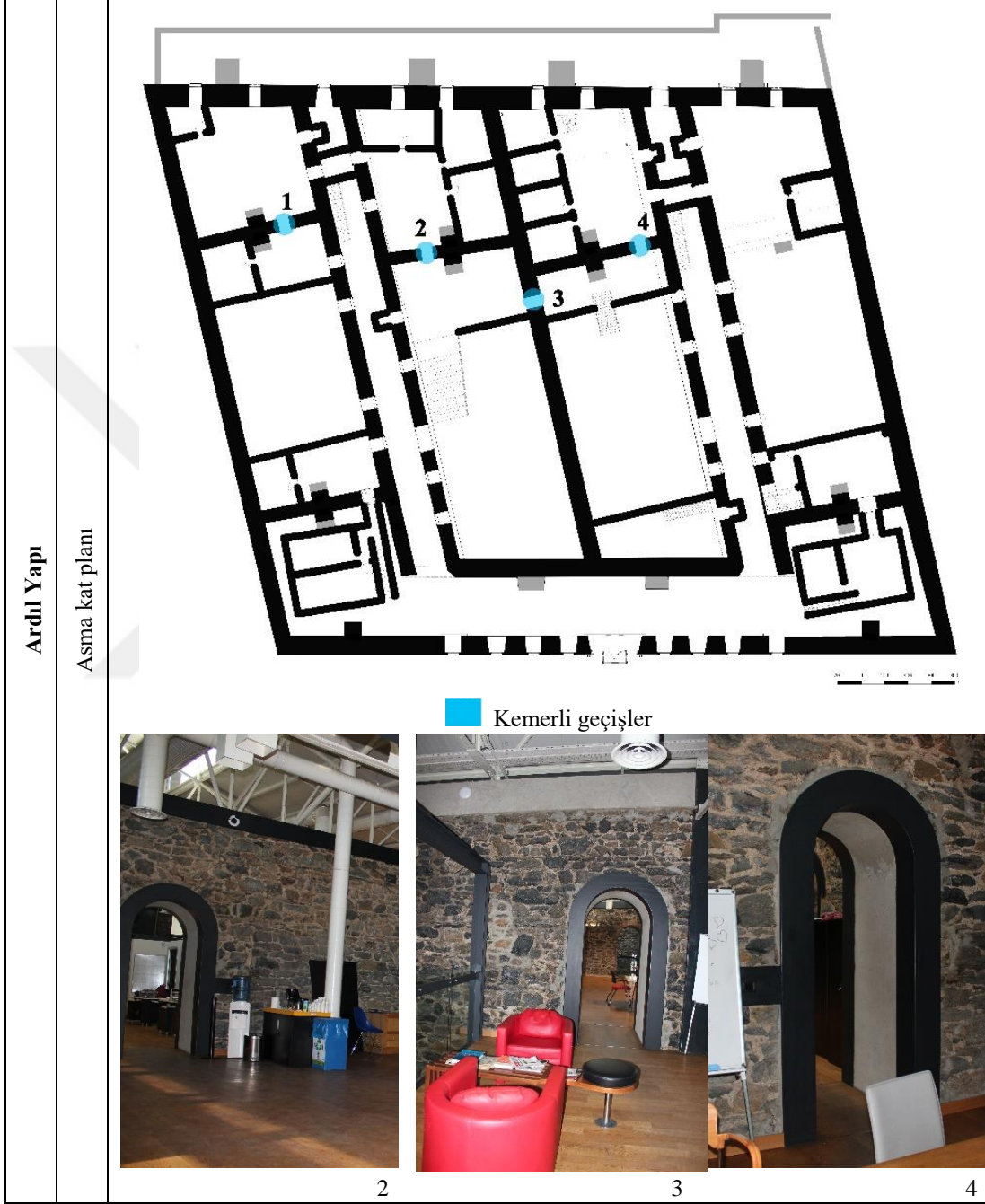
Tablo 27. Alaycı dönüştürümün dizimsel, işlevsel, anlamsal ve biçimsel boyuta etkileri

	İşlev	Dizim	Anlam	Biçim
Değiştirilen çatı	●		●	●
Değiştirilen giriş kapısı	●	●	●	●
Değiştirilen kapı ve pencereler		●	●	●

4.12. Yapıdaki Metinlerarası: Öykünme/Pastiş

Tuz Ambarı'nda sonradan açılan kapı boşlukları ve çelik sac söveler biçimsel özellikleri kapsamında yapıdaki öykünme olarak belirlenmiştir. Yapının asma katında yer alan ve öncel yapıda sadece genel sirkülasyon mekanına açılan mekanların ardıl yapıda aralarında doğrudan erişimi sağlamak amacıyla açılan kapı boşlukları kemerli formlarıyla öncel yapı elemanlarını taklit etmektedir. Asma kattaki pencerelere eklenen çelik söveler ise öncel yapının tuğla kemerli özgün sövelerine öykünme olarak değerlendirilmiştir (Şekil 57) (Şekil 58). Yeni işlevde ardıl yapıya eklenen bu unsurlar taklit kapsamında öncel yapıyla

anlamsal ilişki kurmaktadır. Ayrıca ardıl yapıya eklenen kemerli geçişler yapı bütününde biçim üzerinde etkili olmuştur (Tablo 28).

Şekil 57. Ardıl yapıda açılan kemerli geçişler

Tuğla kemer formuna öykünen sac söveler

Şekil 58. Yapıdaki öykünme (Faiz Büyükçam, 2018)

Tablo 28. Öykünmenin dizimsel, işlevsel, anlamsal ve biçimsel boyuta etkileri

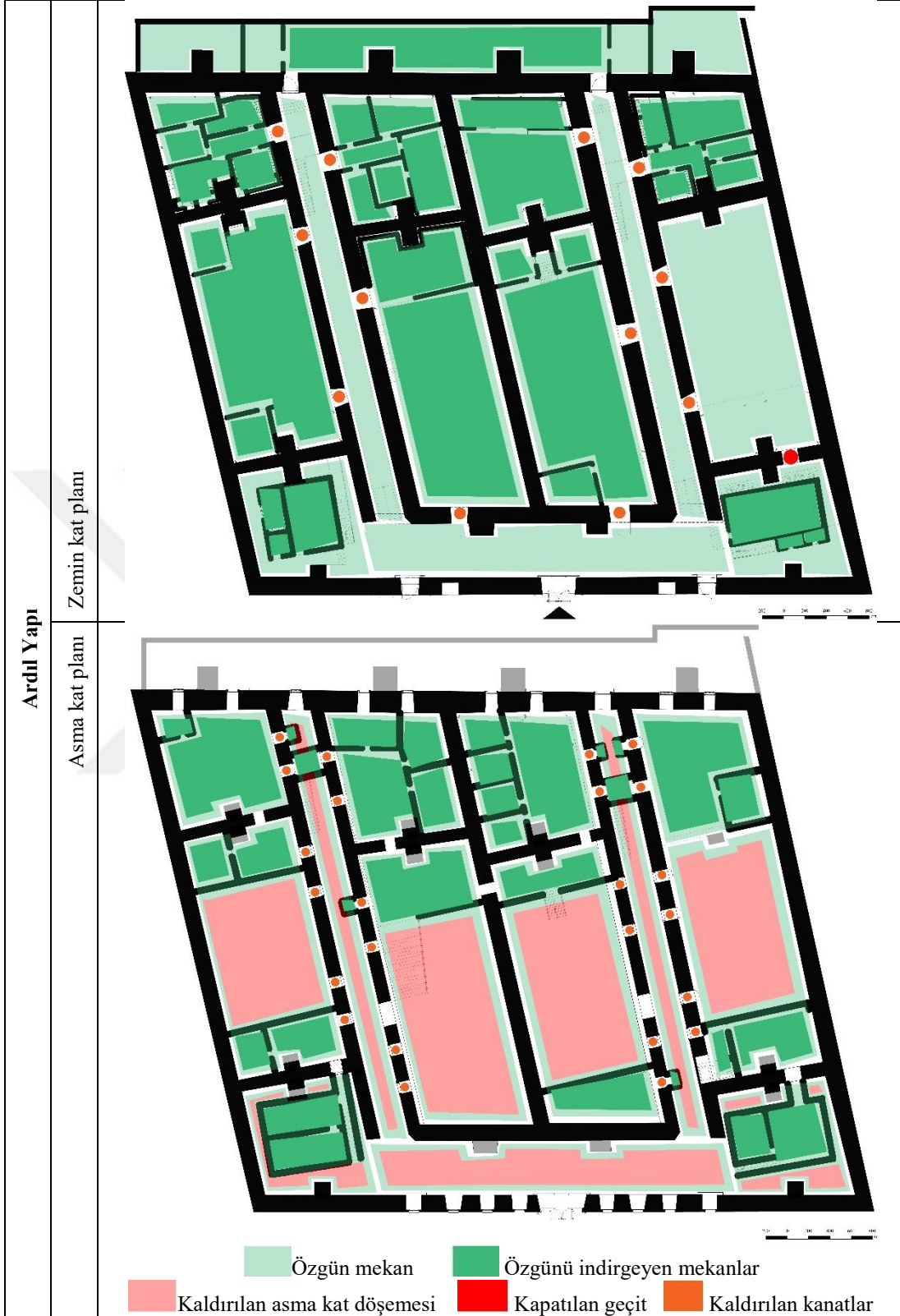
	İşlev	Dizim	Anlam	Biçim
Kemerli geçişler			•	•
Sac söveler			•	

4.13. Yapıdaki Metinlerarası: İndirgeme

Tuz Ambarı'ndaki indirgeme, öncel mekanların yeni işlev gereği başka mekanlara bölünmesi ve asma kat döşemesinin yer yer kaldırılması olarak mekansal; kapı ve pencere kasa ve kanatlarının kaldırılması olarak yapısal; kapı, pencere vb. yapı elemanlarının kullanım dışı bırakılması olarak işlevsel indirgeme kapsamındadır. Bu bağlamda tarihi ambar yapısında zemin katta özgün depolar (2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13) ve avlu yeni işlev gereği ofis, toplantı odası, mutfak, yemekhane, ıslak hacim, teknik birim gibi çeşitli mekanlara bölünerek indirgenmiştir. Asma katta ise ana sirkülasyon aksını oluşturan koridorlardan birinin (15) zemin döşemesi tamamen, diğerler koridor ve depoların (19, 24, 16, 17, 21, 23, 26 ve 27) zemin döşemesi ise yer yer kaldırılarak mekansal indirgeme yapılmıştır. Asma kat zemin döşemesi kaldırılan depolarda (16, 17, 21, 23, 26 ve 27), eklenen ofis, toplantı odası, kütüphane, banyo gibi yeni mekanlar kapsamında tekrar indirgeme söz konusu olmuştur. Yapının iç mekanında yığma taş duvarlar üzerinde yer alan

tüm kapı ve pencerelerin kanatları kaldırılarak yapısal indirgeme yapılmıştır. Yapıdaki işlevsel indirgeme ise zemin kat sağ kolda yer alan depolar (12 ve 13) arasındaki geçidin kullanım dışı bırakılmasıdır (Şekil 59) (Şekil 60) (Şekil 61).

Şekil 59. Yapıdaki mekansal, yapısal ve işlevsel indirgeme

Kullanım dışı bırakılan geçit, işlevsel indirgeme

Şekil 60. İşlevsel indirgeme (Faiz Büyükçam, 2018)

Kaldırılan kapı kanadı

Şekil 61. Yapısal indirgeme (Faiz Büyükçam, 2018)

Tuz Ambarı yapısında tanımlı mekansal indirgeme, değişen mekan sayısı, çeşidi ve mekanlar arası ilişkiler kapsamında dizimi ve işlevi, mekansal niteliklerdeki değişiklikler kapsamında biçimi ve özgün hacimlerin farklı ve çok sayıda mekanlara bölünmesi veya asma kat döşemesindeki değişiklikler kapsamında anlamı etkilemiştir. Yapısal indirgeme söz konusu yapı elemanının özünde değişiklik yaptığı için anlam ve bütün içinde yer almayarak dizim üzerinde etkili olmuştur. İşlevsel indirgeme ise mekanlar arası ilişkiyi

kurma kapsamında dizimi ve öz işlevinin bozulması kapsamında işlevi etkilemiştir (Tablo 29).

Tablo 29. İndirgemenin dizimsel, işlevsel, anlamsal ve biçimsel boyuta etkileri

	İşlev	Dizim	Anlam	Biçim
Bölünen mekanlar	•	•	•	•
Kaldırılan asma kat döşemesi	•	•	•	•
Kaldırılan kapı/pencere kanadı		•	•	
Kapatılan geçiş	•	•		

4.14. Yapıdaki Metinlerarası: Genişletme

Tuz Ambarı yapısında mekanların birleştirilmesi ve mekanlara eklenen balkonlar kapsamında mekansal; yeni kullanım gereği artan mekan çeşidi ve sayısı kapsamında ise işlevsel genişletme söz konusudur. Bu noktada öncel yapının asma katında birbirinden bağımsız çalışan tekil depolar (16 ve 17, 17 ve 18, 20 ve 21, 22 ve 23, 26 ve 27) aralarında açılan kapı geçişleriyle, mekanlar (toplantı odaları ofislerle, ofisler başka ofisler veya kütüphaneyle) birleştirilmiştir. Ayrıca yapının asma katında, öncelde depo (18, 21, 22, 23, 26) ardılda ofis olarak kullanılan mekanlar eklenen balkonlarla genişletilmiştir. Öncel yapı dört ayrı işlevde yirmi yedi mekandan oluşurken ardıl yapının yirmi iki ayrı işlevde yetmiş sekiz mekandan oluşması ise yapıdaki işlevsel genişletmedir. Söz konusu mekansal ve işlevsel genişletmeler yapının işlev ve mekan dizimi; mekansal niteliklerindeki değişiklikler biçimi; birleştirilerek farklı kullanım sağlayan mekanları ise anlamı üzerinde etkili olmuştur (Şekil 62) (Tablo 30).

Şekil 62. Yapıdaki genişletme

Tablo 30. Genişletmenin dizimsel, işlevsel, anlamsal ve biçimsel boyuta etkileri

	İşlev	Dizim	Anlam	Biçim
Birleştirilen mekanlar	•	•	•	•
Eklenen balkonlar	•	•		•
Artan mekan sayısı ve çeşidi	•	•		

4.15. Yapıdaki İşlevsel, Dizimsel, Anlamsal ve Biçimsel Etkileriyle Metinlerarası

Edebi metinlerde anlamsal, yapısal ve biçimsel düzeyde etkili olan metinlerarası; mimari yapılarda biçim ve anlamın yanı sıra işlevsel ve dizimsel boyutta da etkili olmaktadır. Söz konusu etkiler farklı metinlerarası yöntemlerin tek ya da farklı yöntemlerin ortak bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Tarihi ambar yapısının ofis yapısına dönüşümü sürecinde yapılan ve metinlerarası yöntemlerle ilişkilendirilen müdahaleler, ardıl yapının başta işlevi olmak üzere dizimi,

biçimi ve anlamı üzerinde etkili olmuştur. Ardıl herhangi bir müdahale ile ilişkili yeniden yazım, yapıdaki tüm müdahalelerin toplamı olarak değerlendirebileceğimiz kolaj, bu müdahalelerin kaynağı olan öyküsel dönüşüm ve bu dönüşümün sonucu gündeme gelen edimsel dönüşüm, bir takım öncel belirleyiciler dikkate alınarak yapılan tamamlama, işlevsel değişikliğe uğratılan yapı elemanları kapsamında tanımlı parodi, biçimsel değişikliklerle örneklenen alaycı dönüştürüm ve niceliksel bir takım değişiklikleri tanımlayan indirgeme ve genişletme, yapıda, hem işlevsel, dizimsel, biçimsel düzeyde hem de anlamsal düzeyde çeşitli etkileşimler kurmaktadır. Öncel yapıda yer almayan ve mekan oluşturmayan montajla ve öncel yapı ile taklit ilişkisi kuran öykünmeyle tanımlı ardıl müdahaleler ise dizim, işlev, anlam ya da biçimden herhangi biri veya ikisi üzerinden yapıyı etkilemektedir (Tablo 31).

Tablo 31. Yapıdaki müdahaleler

METİNLERARASI YÖNTEMLER		TUZ AMBARI'NDAKİ MÜDAHALELER	YAPIDAKİ ETKİ/ETKİLEŞİM			
			İşlev	Dizim	Anlam	Bicim
Kolaj	Yeniden Yazım	İşlevin değişimi	•	•	•	•
		Eklenen/değiştirilen mekanlar	•	•	•	•
		Eklenen/değiştirilen yapı elemanları				
		Eklenen merdivenler	•	•		
		Eklenen köprüler	•	•		
		Eklenen basamak ve rampalar	•	•		
		Değiştirilen çatı	•	•		•
		Değiştirilen kapı/pencere boşlukları	•	•		•
		Kaldırılan kapı-pencere doğrama ve kanatları	•	•	•	
		Açılan kapı boşlukları	•	•		•
		Ana giriş kapısına eklenen rüzgarlık	•			•
		Malzeme kullanımı				
	Zemin kaplama malzemeleri	•				
	Çelik sac söve ve denizlikler		•	•		
	Cepheyle ilişkili kapı-pencere doğrama ve kanatları	•		•		
	Çelik kiriş	•		•		
	Çatının oturduğu betonarme kiriş	•	•			
	Yan giriş kapılarında içte yer alan betonarme söveler			•		
Eklenen teknik donanım						
Havalandırma sistemi	•		•			
Aydınlatma sistemi	•		•			
Güvenlik sistemleri	•		•			
Palempsest	İşlev katmanlaşması	•	•	•		
	Özgün kütle ve mekan bütünlüğü	•		•	•	
	Özgün yapı elemanları					
	Yığma taş duvarlar	•	•	•	•	
	Kapı ve pencere açıklıkları	•	•	•	•	
Özgün malzeme						
Yığma taş duvarlar		•	•	•		
Oyküsel Dönüşüm	Değişen kullanım	•	•	•	•	
Edimsel Dönüşüm	Eklenen mekanlar	•	•	•	•	
Montaj	Merdivenler	•	•			
	Köprüler	•	•			
	Çelik söve ve denizlikler		•	•		
	Çelik profiller	•		•		
	Teknik donanımlar	•		•		
Alıntı	Yığma taş duvarlar	•	•	•	•	
Örtük Alıntı	Yığma taş duvar	•	•	•	•	
Tamamlama	Yığma taş duvar	•	•	•	•	
Parodi	Kapıya dönüştürülen pencereler	•	•	•	•	
Alaycı Dönüştürüm	Değiştirilen çatı	•		•	•	
	Değiştirilen giriş kapısı	•	•	•	•	
	Değiştirilen kapı ve pencereler		•	•	•	
Öykünme	Kemerli geçişler			•	•	
	Sac söveler			•		
İndirgeme	Bölünen mekanlar	•	•	•	•	
	Kaldırılan asma kat döşemesi	•	•	•	•	
	Kaldırılan kapı-pencere kanadı		•	•		
	Kapatılan geçiş	•	•			
Genişletme	Birleştirilen mekanlar	•	•	•	•	
	Eklenen balkonlar	•	•		•	
	Artan mekan sayısı ve çeşidi	•	•			

Tuz Ambarı yapısında saptanan ve metinlerarası bir iz olarak tanınan müdahaleler gruplandırılarak tanımlandıkları metinlerarası yöntemler kapsamında işlev, dizim, anlam ve biçim üzerindeki etkilerine göre sınıflandırılmıştır. Böylece yapıda etkili olan müdahale ve ilişkili olduğu metinlerarası yöntemler belirlenmiştir.

Tuz Ambarı yapısında öyküsel dönüşümün başlattığı edimsel dönüşüm öncelikle yeni işlevin gerektirdiği bir çok mekanı, mekanlar arası ilişkileri, teknik bazı gereklilikleri gündeme getirmiştir. Bu kapsamda öncel yapıdaki bazı pencerelerin kapıya dönüştürülmesi, yeni işlev gereği farklı mekanlar eklenmesi, bunun için bazı mekanların bölünmesi, yapıdaki düşey sirkülasyonun yeniden kurgulanması ve teknik donanım eklenmesi gibi müdahalelerin ‘yeni’ yapıda işlevsel etkileri bulunmaktadır. Çalışma kapsamında mimarlık disiplininde karşılıkları tanımlanan metinlerarası yöntemlerin bir çoğu yapıyı işlevsel olarak etkilemiştir. Ancak öykünme kapsamında ele alınan ve öncel yapı ile biçimsel ilişkiler kuran müdahalelerin işlevsel etkisi bulunmamaktadır (Tablo 32).

Tablo 32. Yapıdaki metinlerarasının işleve etkisi

	YAPIDAKİ MÜDAHALE	METİNLERARASI YÖNTEMLER													
		Yeniden Yazım	Palempsest	Kolaj	Öyküsel Dönüşüm	Edimsel Dönüşüm	Montaj	Alıntı	Örtük Alıntı	Tamamlama	Parodi	Alaycı Dönüştürüm	Öykünme	İndirgeme	Genişletme
İŞLEV	İşlev kullanımın değişmesi/katmanlaşması	•	•	•	•										
	Eklenen mekanlar	•		•		•									•
	yapı elemanları (merdiven, köprü, kapı, malzeme, vb.)	•		•			•								
	teknik donanım	•		•			•								
	Kaldırılan yapı elemanları (asma kat döşemesi, doğrama/kanatlar)	•		•										•	
	Değiştirilen mekanlar	•		•							•	•		•	•
	yapı elemanları	•		•						•	•		•	•	
	Korunan özgün kütle ve mekan bütünlüğü		•	•											
	özgün yapı elemanları (taş duvarlar, kapı/pencere açıklıkları)		•	•				•	•	•					

Tarihi ambar yapısından Tuz Ambarı ofis yapısına dönüşümde yapıdaki dizimi etkileyen unsurlar, öyküsel dönüşüme bağlı olarak gündeme gelen işlev değişikliği kapsamındaki müdahalelerdir. Bu kapsamda yeni mekanlar eklenmesi, birleştirilmesi ya da bölünmesi; mekanlar arası ilişkileri sağlamak üzere bazı yapı elemanlarının eklenmesi veya değiştirilmesiyle gündeme gelen değişiklikler mekan sentaksını etkileyen dizimsel değişikliklerdir. Diğer bir dizimsel değişiklik, ardıl yapının cephelerinde pencere ve kapı boşluklarının biçimsel değişimlerinin bir sonucu olarak cephe kurgusunda gündeme gelmiştir. Dizimsel etki yaratan diğer müdahaleler ise öncel yapı elemanlarına eklenen çelik sac söve, denizlik ve kirişler ile yüzeylerde öncel ve ardıl malzeme ilişkileri kapsamında olmuştur. Teknik donanımların yapının dizimi üzerinde etkili olmadığı görülmektedir. Ayrıca yine öykünme kapsamında tanımlı müdahaleler dizimi etkilememiştir (Tablo 33).

Tablo 33. Yapıdaki metinlerarasının dizime etkisi

	YAPIDAKİ MÜDAHALE	METİNLERARASI YÖNTEMLER													
		Yeniden Yazım	Paletleşme	Kolaj	Öyküsel Dönüşüm	Edimsel Dönüşüm	Montaj	Alıntı	Örtük Alıntı	Tamamlama	Parodi	Alaycı Dönüşürüm	Öykünme	İndirgeme	Genişletme
DİZİM	İşlev kullanımın değişmesi/katmanlaşması	•	•	•	•										
	Eklenen mekanlar	•		•		•									•
	yapı elemanları (merdiven, köprü, kapı, malzeme, vb.)	•		•			•								
	teknik donanım														
	Kaldırılan yapı elemanları (asma kat döşemesi, doğrama/kanatlar)	•		•										•	
	Değiştirilen mekanlar	•		•							•	•		•	•
	yapı elemanları	•		•						•	•		•	•	
	Korunan özgün kütle ve mekan bütünlüğü														
	özgün yapı elemanları (taş duvarlar, kapı/pencere açıklıkları)		•	•				•	•	•					

Tarihi ambar yapısının ofis yapısına dönüşümü yapının tüm mekansal, işlevsel ve yapısal birimlerinde anlamsal bir etki yaratmıştır. Yapılara anlam katan anılar, yaşanmışlıklar, yapıdaki bazı biçimlerin, formların, malzemelerin simgesel çağrışımları gibi bir takım ilişkiler anlam üzerinde etkili olmaktadır. Bu bağlamda Tuz Ambarı ofis yapısında;

tarihi ambar yapısı ile ilişkilendirilerek anlam üreten mekanlar, yapı elemanları, malzeme ve teknik donanımlar bulunmaktadır. Yapıda yeni işlev gereği değiştirilen, bölünen ya da birleştirilen özgün mekanlar; ardıl yapıda kullanılan öncel kapı-pencere boşlukları ve yapı elemanları; eklenen güvenlik, aydınlatma ve havalandırma sistemleri dönemsel bir takım simgesel ve anlamsal çağrışımlarla anlamsal etkileşimler oluşturmaktadır. Sınıflandırılan tüm müdahalelerin anlam kapsamında metinlerarası yöntemlerin tümüyle ilişkili olduğu görülmektedir (Tablo 34).

Tablo 34. Yapıdaki metinlerarasının anlama etkisi

	YAPIDAKİ MÜDAHALE	METINLERARASI YÖNTEMLER													
		Yeniden Yazım	Palempsest	Kolaj	Öyküsel Dönüşüm	Edimsel Dönüşüm	Montaj	Alıntı	Örtük Alıntı	Tamamlama	Parodi	Alaycı Dönüştürüm	Öykünme	İndirgeme	Genişletme
ANLAM	İşlev kullanımın değişmesi/katmanlaşması	•	•	•	•										
	Eklenen mekanlar	•		•		•									
	yapı elemanları (merdiven, köprü, kapı, malzeme, vb.)	•		•			•					•			
	teknik donanım	•		•			•								
	Kaldırılan yapı elemanları (asma kat döşemesi, doğrama/kanatlar)	•		•										•	
	Değiştirilen mekanlar	•		•							•	•		•	•
	yapı elemanları	•		•							•	•		•	•
	Korunan özgün kütle ve mekan bütünlüğü		•	•											
	özgün yapı elemanları (taş duvarlar, kapı/pencere açıklıkları)		•	•				•	•	•					

Yapının ve/veya yapı elemanının algılanan dış ve mekansal niteliklerindeki değişimler biçimsel değişiklikler kapsamında ele alınmıştır. Tarihi ambar yapısının özgün mekan ve yapı elemanlarının Tuz Ambarı ofis yapısında kullanılmak üzere yeniden inşa edilmesi, biçim üzerinde etkili olan bir takım değişikliklerle olanaklı olmuştur. Bu noktada özgün mekanlarda yeni eklenmeler, birleştirmeler ve bölünmelerle niteliksel değişimler gündeme gelmiştir. Ayrıca öncel yapıdan ardıl yapıya kullanımı devam eden bazı pencere ve kapılar ile yapının üst örtüsünde işlev gereği biçimi etkileyen değişiklikler yapılmıştır. Yapıdaki

müdahalelerden teknik donanımların; metinlerarası yöntemlerden montajın yapının biçimi üzerinde etkili olmadığı görülmüştür (Tablo 35).

Tablo 35. Yapıdaki metinlerarasının biçime etkisi

	YAPIDAKİ MÜDAHALE	METİNLERARASI YÖNTEMLER													
		Yeniden Yazım	Palempsest	Kolaj	Öyküsel Dönüşüm	Edimsel Dönüşüm	Montaj	Alıntı	Örtük Alıntı	Tamamlama	Parodi	Alaycı Dönüştürüm	Öykünme	İndirgeme	Genişletme
BİÇİM	İşlev kullanımın değişmesi/katmanlaşması	•		•	•										
	Eklenen mekanlar	•		•		•									•
	yapı elemanları (merdiven, köprü, kapı, malzeme, vb.)	•		•								•			
	teknik donanım														
	Kaldırılan yapı elemanları (asma kat döşemesi, doğrama/kanatlar)													•	
	Değiştirilen mekanlar	•		•							•	•		•	•
	yapı elemanları	•		•						•	•		•	•	
	Korunan özgün kütle ve mekan bütünlüğü		•	•											
	özgün yapı elemanları (taş duvarlar, kapı/pencere açıklıkları)		•	•				•	•	•					

Metinlerarası yöntemlerin yapıdaki dizim, işlev, anlam ve biçim üzerindeki etki, sayı ve tekrarları değişiklik göstermektedir. Bu değişiklik yapıdaki ardıl unsurların nitelik ve niceliklerine bağlıdır. Bu kapsamda Tuz Ambarı ofis yapısı üzerinden yapılan metinlerarası okumaya göre yeniden yazım, palempsest, kolaj, öyküsel dönüşüm, edimsel dönüşüm, alıntı, örtük alıntı, tamamlama, parodi, alaycı dönüştürüm, indirgeme ve genişletme kapsamında tanımlanmış müdahaleler yapıda işlev, dizim, anlam ve biçim üzerinde etkili olmuştur. Montaj kapsamındaki müdahaleler işlevi, dizimi, anlamı; öykünme ise anlamı ve biçimi etkilemiştir (Tablo 36).

Tablo 36. Tuz Ambarı'ndaki metinlerarası etkileşimin dizimsel, işlevsel, anlamsal ve biçimsel boyutu

Metinlerarası Yöntemler	Yapıdaki Etki/Etkileşim			
	İşlev	Dizim	Anlam	Biçim
Yeniden Yazım	•	•	•	•
Palempsest	•	•	•	•
Kolaj	•	•	•	•
Öyküsel Dönüşüm	•	•	•	•
Edimsel Dönüşüm	•	•	•	•
Montaj	•	•	•	
Alıntı	•	•	•	•
Örtük Alıntı	•	•	•	•
Tamamlama	•	•	•	•
Parodi	•	•	•	•
Alaycı Dönüştürüm	•	•	•	•
Öykünme			•	•
İndirgeme	•	•	•	•
Genişletme	•	•	•	•

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Metinsel bir temsil olan mimarlık üretiminin metinlerarası olduğuna ilişkin ileri sürülen görüş, restore edilen tarihi bir yapı üzerinden sınanmıştır. Mimarlık üretimi kapsamında yapılan metinlerarası okumalarla mimarlığın metinlerarası olduğu ve metinlerarası yöntemleri barındırdığına ilişkin olumlu sonuçlara ulaşılmıştır. Mimarlık üretimi metinlerarası bakış ile yeniden okunabilir. Böylece mimari tasarımın altında yatan öncel ve ardıl ilişkilerin çözümü olanaklı hale gelir. Söz konusu okuma bu haliyle bir yeniden okuma denemesi olarak mimari yapıların analiz ve yorumlanmasında yöntem olarak kullanılabilir.

Tarihi ambar yapısı (öncel yapı), yeni bir bağlamda, yeni bir kullanıcı kitlesi için, yeni işlev ve amaçlar kapsamında dönüştürülerek yeniden inşa edilmiştir. Yapının tüm mekansal, yapısal ve işlevsel organizasyonu yeni işlev kapsamında yeniden kurgulanmıştır. Bu süreçte 'eski' yapı ve işlevden 'yeni' yapı ve işleve bir takım aktarım, değişiklik ve dönüşümler yaşanmıştır. Tarihi ambar yapısının ofis işlevinde yeniden kullanımı kapsamında, metinlerarası oluşu; yeniden yazımdan parodiye, alıntıdan öykünmeye kadar mimarlık disiplini içinde karşılıklı tanımlanan metinlerarası yöntemler dahilinde okunmuştur. Öncel ve ardıl yapılar arasındaki ilişki kapsamında, yapıda bir takım metinlerarası izlere rastlanmıştır.

Metinlerarası kapsamında yeniden yazım, Tuz Ambarı'nın altmetnini oluşturan tarihi ambar yapısındaki ardıl unsurlar üzerinden okunmuştur. Tarihi ambar yapısının; işlev değişimi, eklenen/değiştirilen mekanlar, yapı elemanları ve malzeme kullanımı, eklenen teknik donanım kapsamında yeniden yazıldığını söylemek mümkündür. Bu dönüşümlerin palempsest, kolaj, öyküsel dönüşüm, edimsel dönüşüm, montaj, alıntı, örtük alıntı, tamamlama, parodi, alaycı dönüştürüm, öykünme, indirgeme ve genişletmelerle tanımlı hale geldiği söylenebilir. Öncel yapı yeniden inşa edilerek ardıl yapı, malzeme, işlev ile ilişkilendirilmiştir. Bu ilişkiyi kuran yeni mekanlar, yapı elemanları (duvarlar, merdivenler, kapılar), malzemeler ve teknik donanımlar tarihi ambar yapısının ofis yapısına dönüşümünde rol alan birer unsurken aynı zamanda metinlerarası izdir. Metindeki yeniden yazım yapıdaki yeniden inşaya/ yeniden işlevlendirmeye/restorasyona eşdeğer görülebilir. Yapıdaki yeniden yazım, yapının bir yüzyıldan başka bir yüzyıla yaşamını sürdürmesine olanak tanımıştır denebilir.

Bu çalışma kapsamındaki palempsest; Tuz Ambarı ofis yapısı üzerinden okunabilen tarihi ambar yapısına (öncel) ait özgün/korunan mekanlar ve yapı elemanları ile öncelden (tarihi ambar yapısı) ardıla (Tuz Ambarı ofis yapısı) geçiş sürecindeki her bir ‘yeni’ işlevdir. Tarihi ambar yapısından günümüze taşınan/taşınabilen özgün/korunan mekan ve yapı elemanları ardıl yapıda metinlerarası ipuçları sunmaktadır. Örneğin ardıl yapıdaki çelik söve ve kirişler ile açılan kapı/pencere boşlukları gibi ardıl unsurlar altında kalan öncel yapıdaki yığma taş duvarların katmanlaşarak yeni yapıda kullanıldığı görülmektedir. Ardıl yapı üzerinden okunan/saptanan yığma taş duvara ait bu izler öncele işaret etmektedir. Ardıl yapı ancak öncele ait bir takım referanslar taşıyan bu izlerle tanımlı olabilmektedir. Böylece öncel ve ardıl arasında ‘sürerlilik’ ve ‘bütünlük’ sağlanırken çökelti/katmanlaşma oluştuğu söylenebilir.

Tuz Ambarı ofis yapısının kendi varlığını kolajla tanımlamak mümkündür. Çünkü yeni bir bütün oluşturan yapıdaki ‘ayrık’ unsurlar metinlerarası ile örtüşmektedir. Bu ayrık unsurlar ardıl müdahaleler kapsamında yeniden yazım; özgün mekan, yapı elemanları ve işlev kapsamında palempsestle tanımlanan unsurlardır. Tuz Ambarı ofis yapısının yapıda kopukluk ve ayrışıklık yaratan öncel ve ardıl unsurların bir araya getirilmesiyle oluşturulduğu iddia edilebilir. Yeni bütündeki bu ayrışık unsurların yeni yapının düzenleyicisi olduğu ve dizimini etkilediğini söylemek mümkündür.

Tez çalışması kapsamında Tuz Ambarı’nın ilk inşasından itibaren gerçekleşen işlev değişiklikleri yapının öyküsü olarak atfedilmiş olup metinlerarası okuma ile ilişkilendirilmiştir. Buğday ambarı işlevinden ofis yapısı işlevine; yapıda işlevsel değişiklikler olduğu görülmektedir. Bu süreçte yapıda anlamsal ve içeriksel dönüşümler de meydana gelmiştir. Yapının yaşam döngüsü ile ilişkilendirilen öyküsel dönüşümün birçok metinlerarası verinin kaynağı olduğu söylenebilir. Çünkü bu süreçteki müdahaleler yapının öz öyküsü/altmetni üstüne eklenmiştir.

Yapının öyküsündeki değişikliklerin yeni kurguda edimsel dönüşüme neden olduğu söylenebilir. Tuz Ambarı ofis yapısına eklenen mekanların yeni kurgunun ürünü olduğu açıktır. Bu mekanlar, ardıl yapıda kurulan yeni ilişki/ilişkiler ve işlev kapsamında anlam kazanmıştır.

Yapıdaki montaj olarak tanımlı merdivenler, köprüler, çelik söve ve denizlikler gibi unsurların; altmetni (tarihi ambar yapısı) kesintiye uğrattığı ve yeni işlev gereği (Tuz Ambarı ofis yapısı) belli bir anlamsal ve işlevsel bütünlüğün oluşmasına katkı sağladıklarını

söylemek mümkündür. Böylece metinlerarasını niteleyen çok katmanlılık ve ayrışıklık yapıda (eski-yeni/öncel-ardıl) açıkça gözlenebilmektedir.

Tuz Ambarı'nda alıntı niteliğindeki yığma taş duvarlar, öncel ve ardıl yapılar arasındaki açık ve somut ilişkiyi kurmuştur. Bu duvarların yapıdaki ayrışıklığı desteklediği böylece kaynak yapıyı (tarihi ambar yapısı) yaşattığını ve anımsattığını öne sürmek yanlış olmayacaktır. Alıntıyı tanımlayan yığma taş duvarlar; öncel yapıda işlevsel yanıyla gündeme gelirken, ardıl yapıda işlevin yanı sıra anlamsal bir takım çağrışımlarla yer almaktadır. Bu doğrultuda söz konusu yığma taş duvarların yeni bağlamda başka bir bildiri ilettiği ileri sürülebilir.

Yapıdaki örtük alıntı; öncel yapıya ait yığma taş duvarların, ardıl yapıda bir kısmının tam belirtilmeden kullanılması olarak örneklendirilmiştir. Yapıda örtük alıntı niteliği kazanan yığma taş duvarların, öncel yapıyı hatırlatacak ve ipuçlarıyla bütünü tamamlanmasına imkan verecek derecede belirgin olduğu söylenebilir.

Tuz Ambarı yapısında hasar görmüş yığma taş duvarlar özgün malzeme ve biçimlerine sadık kalınarak tamamlanmıştır. Dolayısıyla yapı birden fazla müdahaleye ait izleri taşımaktadır. Yapının bu haliyle de metinlerarası olduğunu söylemek mümkündür.

Tuz Ambarı'nda ortaya konan parodi; alt metne (tarihi ambar yapısı) ait olan ve konusu/anlamı değiştirilerek yeni yapıda (Tuz Ambarı yapısı) kullanılan yapı elemanlarıdır. Bunlar kapı işlevinde kullanılan pencerelerdir. Öncel bir yapıya ait unsurun ardıl yapıda başka bir amaç ve anlamda kullanılması mimarlık üretiminde metinlerarası parodiye örnek teşkil etmektedir. Tuz Ambarı'ndaki parodinin tekil mimari yapı elemanları üzerinden örneklenmesi ise, yazınsal alanda tek bir dize ya da sözcük ile sınırlandırılarak etkisi artırılmak istenen parodiyle eşdeğer görülmüştür.

Biçimsel bir dönüştürümün söz konusu olduğu alaycı dönüştürüm ise Tuz Ambarı'nda işlevi korunarak biçimsel değişikliklere uğratılan yapı elemanları (yapının üst örtüsü ve ön cephesinde yer alan kapı ve pencereler) olarak ortaya konmuştur. Yapı elemanlarındaki bu bozulmalar/değişiklikler, alt metni yeren ve saldıran özellikler taşıyan alaycı dönüştürüme işaret etmektedir.

Yapıdaki taklit ilişkisini konu edinen öykünme; sonradan açılan kemer formulu geçişler ve kapı-pencere boşluklarına eklenen sac söveler üzerinden okunmaktadır. Söz konusu ardıl unsurlar üzerinden, Tuz Ambarı yapısında (ardıl), tarihi ambar yapısının (öncel) biçimsel özelliklerine göndermeler olduğu görülmüştür. Bu göndermeler iki yapı arasındaki taklit ilişkisini anlatan öykünme ile tanımlı olup metinlerarası izlere ait ipuçları sunmaktadır.

Metindeki niceliksel ilişkilerle tanımlı olan indirgeme, öncel yapıdan ardıl yapıya yeni işlev gereği bölünen mekanlar, yer yer kaldırılan asma kat döşemesi, kapatılan geçiş ve kaldırılan kapı pencere kanatlarında görülmektedir. Öncel yapının depo mekanlarına eklenen bölücü duvar vb. ile özgün mekanların indirgenmiş olduğunu kabul etmek mümkündür. Yeni mekan kurgusunda asma kat döşemesinin ‘gereksiz’ görülen bölümlerinin kaldırılmış olması da metindeki indirgemeyle örtüşmektedir. Bunun yanı sıra öncelde aktif kullanımı olan kapı boşluğunun kapatılması ile işlevsel; iç mekândaki kapı- pencere kanatlarının kaldırılması ile yapısal indirgemenin örnekleri olarak okunmuştur.

Metni metinlerarası yapan yöntemlerden olan genişletme indirgeme gibi niceliksel artırımlarla ilgilidir. Altmetin (öncel yapı/tarihi ambar yapısı) ‘yetersiz’ görülen mekan sayısı ve çeşidinin ardıl yapıda artması ile genişletmenin işlevsel olarak gerçekleştiği savunulabilir. Öncel yapıdaki mekanların sınırları göz önüne alındığında; yeni işlev ve mekan kurgusu bağlamında eklenen balkonlar ve birleştirilen mekanlarda ise boyutsal genişletme söz konusudur.

Restore edilen/yeniden işlevlendirilen tarihi yapı üzerinden metinlerarası yöntemler/araçlar kullanılarak yapılan okuma denemesinin anlamlı sonuçlar verdiği söylenebilir. Bu okuma çoğu kez birbirini kapsayan karışık ilişkiler silsilesinde pek çok şeyi içermektedir. Zaten metinlerarası bir oluş barındıran yapıda, tekrar metinlerarası bir üretim söz konusu olmuştur. İçinde öncele özgü değerler taşıyan yapı ancak bu değerlerin varlığıyla yeni bir bütün olabilmiştir. Tuz Ambarı ofis yapısının öncel yapıyla kurgulanarak üretildiği aşikardır.

Metne; anlamsal, yapısal ve biçimsel etki eden metinlerarası, yapıda; dizimi, işlevi, anlamı ve biçimi etkileyen bir takım müdahalelerle ilişkilidir. Yapıda metinlerarası birer iz olarak tanımlı olan bu müdahaleler, ardıl yapının kurulmasında etken unsurlardır. Söz konusu müdahalelerin ardıl üzerindeki etkisi, anlama ve bütüne katkısı her yapı için farklı şekilde yansıma bulur. Tuz Ambarı ofis yapısında metinlerarası yöntemler dahilinde tanımlı öncel ve ardıl unsurların dizim, işlev, anlam ve biçim üzerinde etkili olarak ana metin ile altmetin/ler arasındaki ilişki/ilişkileri kurdukları söylenebilir.

Tarihi bir yapının yeniden işlevlendirilmesi/restorasyonu söz konusu olduğunda yapılan müdahaleler yeniden yazım, palempsest ve kolaj ile mutlaka ilişkilendirilirken, diğer metinlerarası yöntemlerin (öyküsel dönüşüm, edimsel dönüşüm, montaj, alıntı, örtük alıntı, tamamlama, parodi, alaycı dönüştürüm, öykünme, indirgeme ve genişletme) yapıda yer alması ise ardıl müdahalenin kapsamına göre değişkenlik gösterir.

Metinlerarasılık, yazınsal alanda yazarın eleştirel bakışı, bireysel bir takım düşünce yansımaları ve toplumsal, ekonomik, teknolojik koşullar sonucunda yer alırken; mimari yapılarda gündeme gelişi, değişen sosyo ekonomik koşullar, yapı teknolojisindeki değişimler, tasarımcının yaklaşımı gibi farklı birçok etkenin sonucu olarak yer almaktadır. Bu durum yapıdaki ve yazınsaldaki metinlerarası etkenlerin ortak paydada buluştuklarını doğrular niteliktedir.

Yazınsalın ölçütü olan metinlerarası kapsamında yapılan mimarlık okumaları ile disiplinler arası etkileşim sağlandığı söylenebilir. Tuz Ambarı yapısı üzerinden yapılan metinlerarası okuma sonucunda mimarlığın da yazın gibi ayrışık ve çok sesli olduğu öne sürülebilir. Çünkü mimarlık üretiminde; dönemsel, üslupsal vb. belirleyicilerin yanı sıra mimarın tasarım yaklaşımı ve malzeme kullanımı gibi farklı etkenlerin bütüne katılarak anlam ürettiklerini savunmak mümkündür. Yazında olduğu gibi yapıdaki bir unsurun başka bir yapıda yeni bağlamda aynen veya değiştirilerek yinelenmesi mimarlığın da metinsel bir temsil olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Yapıdaki farklı anlam ve ilişkileri ortaya çıkaran metinlerarası okuma, mimarlığın metinleşmesine katkı koyabilir. Ancak çok sesli ve çok katmanlı bir zemine sahip olan metinlerarası mimarlık okumalarının farklı anlam ve yorumlara açık olduğu unutulmamalıdır. Tıpkı bir metinde olduğu gibi yapıda tanınan ve yeni bağlamdaki işlev/etkisi saptanan metinlerarası iz/izler uğradıkları değişiklikler veya dönüşümlerin yorumlanmasıyla anlam kazanmaktadırlar. Güncel deneyimleri/birikimleri kapsamında alımlama koşulları değişen okuyucu/okuyucular metinlerarası okumalara aracılık eden metinlerarası yöntemlere farklı anlamlar atfedebilir ve anlamı yeniden kurabilir. Dolayısıyla öncel ve ardıl arasındaki ilişkiyi kurmak çoğu kez kesin olmayan parça ilişkiler kapsamında olanaklı hale gelebilir.

Metinlerarası, mimarlık için sonsuz anlamsal, biçimsel ve işlevsel dönüşümler içinde bir döngüdür. Bu döngü yapıdaki müdahalelere ve tasarıma bağlı olarak hem sayısal hem de yönetsel çeşitlilik sağlar. Söz konusu çeşitlilik; tarihsel süreçte sentezlenmiş mimarlık üretiminin kapsamlı metinlerarası analizine olanak tanır. Ve yapı metinlerarası bir bakışla yeniden üretilir. Böylece analiz ve ardından senteze imkan veren mimarlıkta metinlerarası okumalarla bir yapının geçmişte ve bugün ne anlattığına dair tartışmaların önünü aralamak mümkün olabilir.

Metinlerin kurgusunu oluşturan metinlerarası; mimarlık üretiminde geçmişten aldığı referanslar ve her bir metinlerarası yöntemin potansiyel etkisi ile gelecek yapı üretimine

(mimari tasarıma) yön verebilir. Böylece yeni yapı üretiminin neden ve nasıl farklılaştığı üzerine fikir yürütülmesinde bir araç olabilir.

Bu tez çalışmasında, disiplinler arası bir yaklaşım örneği olarak ortaya konan mimarlık ve metinlerarası ilişkisi; farklı mimar, yapı/yapı türleri vb. kapsamında; öncel yapı/yapılar, dönem/dönemler vb. unsurlarla etkileşimleri konu edinebilecek birçok yeni çalışma için yol gösterici olabilir. Bu çalışma, hazırlanan 'kavramsal kılavuz' aracılığıyla farklı yapılar üzerinden yapılacak okumalara imkan tanıyabilir. Ayrıca çalışma, mimarlıkla ilişkisi kurul/a/mayarak kapsam dışı bırakılan metinlerarası yöntemlerin mimarlık disiplinine kazandırılabilmesi bağlamında farklı okuma ve anlamlandırmalar için esin kaynağı olabilir. Disiplinler arası çalışmaların önemi ve kapsayıcılığı bağlamında bu tezin mimarlık disiplininin diğer disiplinlerle kurduğu veya kuracağı ilişkiler için yol gösterici olabileceği düşünülmektedir.

6. KAYNAKLAR

- Akarsu, H. T. ve Erdoğan, N., 2016. Edebiyatta Mimarlık (1. Basım). İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Aktulum, K., 1998. "Metinlerarasılık, Çokseslilik, Söyleşimcilik", Edebiyat ve Eleştiri, 36, 47-56.
- Aktulum, K., 2000. Metinlerarası İlişkiler (2. Basım). Ankara: Öteki Yayınevi.
- Aktulum, K., 2004. Parçalılık/Metinlerarasılık (1. Basım). Ankara: Öteki Yayınevi
- Aktulum, K., 2008. "Parçalılık/Süreksizlik/Kopukluk", ART-E Sanat Dergisi, 1, 1, 14-28.
- Aktulum, K., 2010. "Alıntılar Sergisi Üzerine Birkaç Not", ART-E Sanat Dergisi, 3, 5, 1-7.
- Aktulum, K., 2011. Metinlerarasılık/Göstergelerarasılık. Ankara: Kanguru Yayınları.
- Aktulum, K., 2013. Folklor ve Metinlerarasılık. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Aktulum, K., 2015a. "Romanesk Söylemin Tarihselleştirilmesi ya da Tarihi Yeniden Yazmak", bilig, 73, 01-16.
- Aktulum, K., 2015b. "Folklorik Bir Metnin Metinlerarası Çözümlemesinin Temel Kavramsal Bileşenleri", Milli Folklor, Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi, 108, 5-17.
- Aktulum, K., 2016. Resimsel Alıntı. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Allen, G., 2000. Intertextuality. London: Routledge.
- Al-Sultany, K., 2012. Architectural Intertextuality Architecture as Acceptance of 'The Other' Copenhagen: The Royal Danish Academy of Fine Arts
- Apaydın Başa, B., 2007. Yapıların Otel Olarak Yeniden Kullanım Bağlamında Mekansal Dönüşümlerinin Kavramsal ve Kuramsal Analizi, Sanatta Yeterlilik Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Artun, A., 1998. "Çağdaş Sanat Tarihleri ve Türkiye'de Sanatın Çağdaşlaşması", Toplum ve Bilim Dergisi, 24- 65.
- Atani, S. R., Panahi, S., Vali, E. ve Atani, Z. R., 2015. "Comparison of Historicist Postmodernism and Neo-Modernism in Terms of Intertextuality", Journal of Renewable Natural Resources Bhutan, 3, 7, 218-227.
- Atkinson, J. ve Rosati, C., 2010. "DetroitYES! and the Fabulous Ruins Virtual Tour: The Role of Diffused Intertextual Production in the Construction of Alternative

Cityscapes". Critical Studies in Media Communication, 29,1,45-64, DOI: 10.1080/15295036.2010.516002

- Aykanat, T., 2012. "Bilginin Malzeme Olarak Kullanıldığı Sanatlar İle Metinlerarasılık Arasındaki Bağlantılar", The Journal of Academic Social Science Studies, 5, 4, 11-31.
- Aytaç, G., 2003. Genel Edebiyat Bilimi. İstanbul: Say Yayınları.
- Aytaç, G., 2013. Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi (3. Basım). İstanbul: Say Yayınları.
- Azap, S., 2014. "Metinlerarasılık: Roland Barthes Kuramının At Metaforu Etrafında Uygulanması", III. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi, Mayıs, Sakarya, Bildiriler Kitabı IV: 29-44.
- Bars, M. E., 2012. "Köroğlu Destanı'nda Metinlerarası İlişkiler", The Journal of Academic Social Science Studies, 5, 8, 213-229.
- Barthes, R., 1996. S/Z, çev. Sündüz Kasar Öztürk. İstanbul: YKY.
- Barthes, R., 2005. Göstergebilimsel Serüven, çev. Mehmet Rifat ve Sema Rifat (4. Basım). İstanbul: YKY.
- Barthes, R., 2015. Yazı ve Yorum. çev. Tahsin Yücel (4. Basım). İstanbul: Metis.
- Batur, E., 1995. Yeniden- üretimde Metinlerarası İlişkilerin Yeri, E/Babil Yazıları içinde, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Bayraktaroğlu, A. M. ve Uğur, U., 2011. "Postmodern Sinemada Filmlerarasılık Bağlamında Pastiş ve Parodi", ART-E Sanat Dergisi, 4, 7, 1-20.
- Belge, M., 1998. Eski Eserlerden Yenilerini Üretmek, Edebiyat Üstüne Yazılar içinde, İletişim, İstanbul.
- Bulut, F., 2018. "Metinlerarasılık Kavramının Kuramsal Çerçevesi", Edebi Eleştiri Dergisi, 2, 1, 1-19.
- Büyükarıslan, B. ve Güney, E., D., 2013. Endüstriyel Miras Yapılarının Yeniden İşlevlendirilme Süreci ve İstanbul Tuz Ambarı Örneği, Beykent Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi, 6, 2, 31 - 58
- Civelek, Y., 2017. Bir Metinlerarası Mimarlık Okuması: Myoenji Kolumbaryumu, Arredamento Mimarlık, 305, 94-97.
- Culler, J., 2007. Yazın Kuramı. çev. Hakan Gür. Ankara: Dost.
- Çelebi, S. M., 2003. Yapılar Kitabı, Tezkiretü'l Bünyan ve Tezkiretü'l Ebniye (Mimar Sinan'ın Anıları). haz. Hayati Develi. İstanbul: K Kitaplığı.

- Çetin, N., 2003. Roman Çözümleme Yöntemi, Ankara: Öncü Basımevi
- Demirtaş, M., 2016. “Postyapısalcı Edebiyat Kuramında Metnin, Okurun ve Okumanın Tekillliği”, Monograf, Edebiyat Eleştirisi Dergisi, 4, 65-90.
- Derrida, J., 1976. Of Grammatology, (çev. Gayatri Chakravorty Spivak), Johns Hopkins University Press.
- Durmuş, S., 2014. Mimarlık Düşüncesinin Retorik İnşası: Usûl-İ Mimârî-İ Osmânî. Doktora Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Eagleton, T., 2014. Edebiyat Kuramı. İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Ecevit, Y. 2002. Türk Romanında Postmodernist Açılımlar (2. Basım). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Eco, U. 1992. Açık Yapıt, çev. Yakup Şahan. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Ekiz, T., 2006. Almanca Yazan Türklerde Metinlerarasılık. Ankara: Çankaya Üniversitesi Yayın No:6,
- Ekiz, T., 2007. “Alımlama Estetiği Mi Metinlerarasılık Mı?”, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Dergisi, 47, 2, 119-127.
- Eliuz, Ü. ve Gökcan Türkdoğan, M., 2012. “Eski Bir Hikayenin Yeniden Doğuşu: Kara Kitap’taki İzlek ve İmgelemin Metinlerarasılık Bağlamında İncelenmesi”, Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 7, 1, 1013-1025.
- Eliuz, Ü., 2016. Oyunda Oyun Postmodern Roman (1. Basım). İstanbul: Kesit Yayınları.
- Emre, İ. 2006. Postmodernizm ve Edebiyat. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ezgeç, P., 1998. Kasımpaşa Un Fabrikası Restorasyon Projesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Fairclough, N., 2003. Analysing Discourse. Canada: Routledge.
- Faiz Büyükçam, S., 2017. Fotoğraf Arşivi
- Faiz Büyükçam, S., 2018. Fotoğraf Arşivi
- Faiz Büyükçam, S. ve Zorlu, T., 2018. “Metinlerarasılık ve Mimarlık”, Art-Sanat, 9, 463-477.
- Ghasemina, M. ve Soltanzadeh, H., 2016. “Intertextual Relationships in the Contemporary Architecture of Iran During 1961-1977”. Space Ontology International Journal, 5, 4, 39-50.

- Gökalp Alparslan, G. 2006. “Metinlerarası İlişkiler Bağlamında Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirine Genel Bir Bakış”, I. Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri, Mayıs, Ankara, Bildiriler Kitabı, 127-152.
- Gökalp Alpaslan, G., 2007. Metinlerarası İlişkiler ve Gılgamış Destanının Çağdaş Yorumları. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Gür, Ş. Ö., 2002a. Palimpsest: Örselenmiş Parşömen ya da Tablet-1, Yapı, 245, 60-65.
- Gür, Ş. Ö., 2002b. Palimpsest’i Okumak, Yapı, 246, 64-74.
- Haberer, A., 2007. “Intertextuality In Theory And Practice”, Literatura, 49, 5, 54-67.
- Hartman, D. G., 1992. “Intertextuality and Reading: The Text, the Reader, the Author, and the Context”, Linguistics And Education, 4, 295-311.
- Hartman, D. K. ve Hartman, J. A., 1993. “Reading Across Texts: Expanding the Role of the Reader”, The Reading Teacher, 47, 3, 202-211.
- Harvey, D., 2003. Postmodernliğin Durumu. çev. Sungur Savran. İstanbul: Metis.
- Hillier, B. ve Hanson J., 1984. The Social Logic Of Space, Cambridge University Press, Cambridge.
- Hodder, I., 2002. The Interpretation of Documents and Material Culture. İçinde D. Weinberg (Eds.). Qualitative Research Methods. Oxford: Blackwell Publications.
- Irwin, W., 2004. “Against Intertextuality”. Philosophy and Literature, 28, 227–242.
- Jenks C., 1988. “Deconstruction at the Tate Gallery”, AD Deconstruction in Architecture, Academy Edition, 7.
- Karıptaş, F., 2010. Endüstri Mirası Kapsamındaki Yapıların Günümüz Şartlarında Değerlendirilmesi ve Kasımpaşa Tuz Ambarı Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Kıran, Z. ve Kıran, A., 2003. Yazınsal Okuma Süreçleri. (2. Basım). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Kodal, T., 2012. Resimlerarasılık ve Herman Braun-Vega’nın Resimlerinde Resimlerarasılık Sorunsalının İrdelenmesi, Sanatta Yeterlik Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı, Isparta.
- Kodal, T. ve Köse, O., 2016. “Türk Resim Sanatında Resimlerarası Yöntemlere Örnekler”, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8, 14, 248-260.

- Korkmaz, F., 2017. “Metinlerarası İlişkilerin Klasik Retorikteki Kökeni Üzerine Araştırma”, *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi*, Gelenek ve Postmodernizm Özel Sayısı, 3, 71-88.
- Köksal, G., T., 2005. İstanbul'daki Endüstri Mirası İçin Koruma ve Yeniden Kullanım Önerileri, Doktora Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Köksal, K. ve Ünal, E., 2008. Metinler Arası Okumanın Okuduğunu Anlamaya Etkisi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7, 26, 154-169.
- Kömez Dağlıoğlu, E., 2016. “Karl Popper’s Architectural Legacy: An Intertextual Reading Of Collage City”. *METU Journal Of The Faculty Of Architecture*, 33, 1, 107-119.
- Kristeva, J., 2002. “Nous Deux” Or A (Hi)Story Of Intertextuality, *The Romanic Review*, 93, 1-2, 7-13.
- Kristeva, J., 1980. *Desire in Language: A Semiotic Approach to Literature and Art*. New York: Columbia University Press.
- Küçükalp, K., 2008. Batı Metafiziğinin Dekonstrüksiyonu: Heidegger ve Derrida, Birinci Basım, Sentez Yayıncılık, Bursa.
- Lefebvre, H., 2014. *Mekânın Üretimi*. çev. Işık Ergüden. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Lenski, S. D., 1998. “Intertextual Intentions: Making Connections Across Texts”, *Clearing House*, 72, 2, 74-75.
- Lymer, G., Lindwall, O. ve Ivarsson, J., 2011. Space and Discourse Interleaved: Intertextuality and Interpretation, The Education of Architects. *Social Semiotics*, 21,2, 197-217, DOI: 10.1080/10350330.2011.548642
- Macy, C. ve Bonnemaïson, S., 2003. *Architecture and Nature: Creating the American Landscape*, Routledge, Londra, New York.
- Manguel, A., 2012. *Kelimeler Şehri*. çev. Esen Ezgi Taşçıoğlu. İstanbul: YKY.
- Marshall, C. ve Rossman, G. B., 1995. *Designing Qualitative Research*. London: SAGE Publications.
- Melikoğlu, E., 2004. “Metinlerarasılık ve Çokseslilik”, *Disiplinlerarası Ortam ve Yöntem Sorunları*, edt. Nedret Öztokat. İstanbul: Multilingual. 72-79.
- Moran, B., 1991. *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış - 2*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ott, B. ve Walter, C., 2000. “Intertextuality: Interpretive Practice and Textual Strategy”. *Critical Studies in Media Communication*, 17, 4, 429-446
- Ögeyik, M. C., 2008. *Metinlerarasılık ve Yazın Eğitimi*. Ankara: Anı Yayınları.

- Önal, M. A., 2013a. “Metinlerarasılık Bağlamında Müzik Sanatında Alıntı ve Yeniden Üretim”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17, 69-79.
- Önal, A., 2013b. “Metinlerarasılık Bağlamında Müzikal Metinlerarasılık (Müziklerarasılık)”. İdil Sanat ve Dil Dergisi, 2, 10, 105-115.
- Özay, Y., 2009. “Metinlerarasılık ve Türk Halk Hikayelerinde Ana-Metinsel Dönüşümler”, Milli Folklor, Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi, 83, 6-18.
- Özdemir, M., 2010. “Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma” Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11, 1, 323-343.
- Özer, H., 2013. “Ciğerdelen Romanında Metinlerarası İlişkiler”, Türkiyat Mecmuası, 23, 2, 99-116.
- Öztekin, Ö., 2008. “Modern Türk Şiirinde Geleneği Yeniden Üreten Bir Şair: Nazım Hikmet ve Metinlerarasılık”, Edebiyat Fakültesi Dergisi, 25, 1, 129-150.
- Öztekin, Ö., 2013. Folklor ve Metinlerarasılık, Milli Folklor, 99, 185-204.
- Pervititch, J., 2003. Sigorta Haritalarında İstanbul. Ed. Seden Ersoy, Çağatay Anadol, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Ricoeur, P., 1971. “The Model of the Text: Meaningful Action Considered as a Text”, Social Research Journal, 38, 3, 529-562.
- Proudfoot J., 1998. “Deconstruction and Architectural Science”, Architectural Science Review, Vol.34, 55-63.
- Rosenau, P. M., 1998. Post-Modernizm ve Toplum Bilimleri, çev. Tuncay Birkan. Ankara: Ark Yayınları.
- Rowe, D. W., 1987. Literacy Learning as an Intertextual Process, ed. J. E. Readence & R. S. Baldwin. Research in Literacy: Merging Perspectives: Thirty-sixth Yearbook of the National Reading Conference Rochester, 101-112. NY: National Reading Conference.
- Saussure, F., 1998. Genel Dilbilim Dersleri, çev. Berke Vardar (3. Basım). İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Sazyek, H., 2002. “Türk Romanında Postmodernist Yöntemler Yönelimler”, Hece, 502, 65-67.
- Sazyek, H., 2006. “Kolaj ve Romandaki Yeri”, Kitaplık, 92, 92-99.
- Short, K. G., 1992. “Researching Intertextuality Within Collaborative Classroom Learning Environments”. Linguistics And Education, 4, 313-333.

- Siamak, P., Forough, F. ve Shima, M., 2016. "Studying the Place of Intertextuality in Iranian Painting (Case Samples: Qajar Era)". Modern Applied Science, 10, 12, 156-164.
- Siegel, M., 1984. Reading as Signification. Unpublished Doctoral Dissertation, Indiana University, Bloomington.
- Silverman, D., 2001. Interpreting Qualitative Data: Methods for Analysing Talk, Text and Interaction. London: SAGE Publication.
- Sim, S., 2000. Derrida ve Tarihin Sonu (çev. Kaan H. Ökten), Birinci Basım, Everest Yayınları, İstanbul.
- Sivri, M. ve Özkan S., 2013. "Karşılaştırmalı Edebiyatta Metinlerarasılığın Yeri ve Murathan Mungan'ın 'Dumrul İle Azrail' Hikâyesine Metinlerarası Bir Yaklaşım", folklor/edebiyat, 19, 74, 131-144.
- Soğancı, N. M., 2001. Architecture As Palimpsest: Re-Functioning of Industrial Buildings Within The Scope of Industrial Archaeology, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Somer P. M. ve Erdem, A., 2015. "Mimari Temsilde Ekfrasis: Danteum ve Masumiyet Müzesi Üzerine", Megaron, 10, 2, 179-194.
- Somuncuoğlu Özot, G., 2014. "Postmodern Roman: Kurgu, Dil ve Kişiler Kadrosu", Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 9, 6, 973-987.
- Stewart, S., 1978. Nonsense: Aspects of Intertextuality in Folklore and Literature. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- Şerefoğlu, Z. K., 2013. "Atlansoy'un 'Su Burcu'nda Metinlerarasılık", FSM İlmi Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, 1, 307-344.
- Tekin, M., 2004. "Roman Sanatı". İstanbul: Ötüken.
- Titon, J. T., 2009. "Metin", Kuramlar Yaklaşımlar 3. Çev.: Öykü Terzioğlu, Yay. Haz.: M. Öcal Oğuz vd., Ankara: Geleneksel Yayınları.
- Tuna Ultav, Z., 2008. Mimarlık ve Bilim Kurgu Edebiyatı Arakesitinde J. G. Ballard'ı Okumak. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- URL- 1, <http://www.binarioarchitectes.com/index.php?/root/moulin-de-la-paix-dieu/>, 25 Aralık 2017
- URL- 2, <https://www.designboom.com/architecture/witherford-watson-mann-architects-astley-castle-renovation/>, 27 Aralık 2017

- URL- 3, <https://www.archdaily.com/794649/villers-abbey-visitor-center-binario-architectes>, 27 Aralık 2017
- URL- 4, <https://www.inexhibit.com/mymuseum/kolumba-art-museum-cologne-peter-zumthor/>, 27 Aralık 2017
- URL- 5, <https://divisare.com/projects/143424-joao-luis-carrilho-da-graca-global-arquitectura-paisagista-duarte-belo-fernando-guerra-fg-sg-praca-nova-do-castelo-de-sao-jorge> , 23 Mayıs 2017
- URL- 6, <https://www.plataformaarquitectura.cl/cl/02-288802/museo-del-bicentenario-b4fs-arquitectos>, 25 Aralık 2017
- URL-7, <https://divisare.com/projects/247055-Giuseppe-detto-Mao-Benedetti-Progetto-di-restauro-e-valorizzazione-del-casale-rurale-prossimo-al-complesso-archeologico-delle-cosiddette-Terne-di-Tito>, 27 Aralık 2017
- URL-8, <http://www.archilovers.com/projects/119988/museo-castillo-de-la-luz.html#images>, 27 Aralık 2017
- URL- 9, <http://www.cn10.it/torre-del-borgo-lotto-1>, 25 Aralık 2017
- URL- 10, <https://www.homify.com.tr/projeler/95718/huis-in-eeen-kerk>, 25 Aralık 2017
- URL- 11, <http://www.vitracagdasmimarlikdizisi.com/projeler/Kaz%C4%B1kl%C4%B1-Kervansaray%C4%B1-Restorasyonu-ve-Ic-ek-Kultur.aspx>, 25 Aralık 2017
- URL- 12,
http://nationaltraveller.com/index.php?option=com_k2&view=item&id=251:selez-yz-dominicanen-bookstore, 25 Aralık 2017
- URL- 13, <http://www.mimdap.org/?p=72656>, 27 Aralık 2017
- URL- 14, <https://divisare.com/projects/201317-Andr-s-Holguin-David-Morales-Hern-ndez-Recupero-de-la-Tesa-105>, 27 Aralık 2017
- URL- 15, <http://www.archilovers.com/projects/69926/botin-foundation.html>, 27 Aralık 2017
- URL- 16, <http://www.archilovers.com/projects/53678/restoration-of-bofilla-tower-in-betera.html>, 21 Aralık 2017
- URL- 17, <http://www.archilovers.com/projects/103642/huge-skylight-church.html>, 21 Aralık 2017
- URL- 18, <https://divisare.com/projects/269678-jose-ignacio-linazasoro-miguel-de-guzman-centro-cultural-escuelas-pias-de-lavapies>, 27 Aralık 2017

- URL-19, https://divisare.com/projects/296905-han-tumertekin-cemal-emden-bomonti-brewery?utm_campaign=journal&utm_content=image-project-id-296905&utm_medium=email&utm_source=journal-id-127, 23 Mayıs 2018
- URL- 20, <https://www.archdaily.com/640342/s-mamede-house-aires-mateus>, 23 Mayıs 2018
- URL- 21, <https://www.dwell.com/article/modern-meets-ancient-in-a-renovated-italian-vacation-home-39dcb857>, 23 Mayıs 2018
- URL- 22, <https://divisare.com/projects/155235-2tr-architettura-restauro-della-ex-chiesa-s-antonio-e-degli-orti-del-convento-delle-clarisse-a-santa-fiora>, 21 Aralık 2017
- URL- 23, <http://www.revistaad.es/arquitectura/galerias/santa-catalina-de-badaya/7585/image/594818>, 27 Aralık 2017
- URL- 24, <https://www.plataformaarquitectura.cl/cl/802415/rehabilitacion-del-castillo-de-la-coracera-riano-plus-arquitectos>, 25 Aralık 2017
- URL- 25, <http://archpostdecostruttivista.altervista.org/paulo-mendes-da-rocha/>, 25 Aralık 2017
- URL-26, <https://www.archdaily.com/72192/kolumba-museum-peter-zumthor/>, 21 Aralık 2017
- URL-27, <http://www.freshpalace.com/2013/02/07/maison-roduit-in-chamoson-switzerland-by-savioz-fabrizzi-architecte>, 25 Aralık 2017
- URL- 28, <http://www.rife-design.com/interior/hospitality/olivella>, 25 Aralık 2017
- URL-29, <https://www.archdaily.com/783820/cubierta-monasterio-de-san-juan-bsa>, 25 Aralık 2017
- URL-30, <https://www.archdaily.com/160648/rennie-art-gallery-and-offices-walter-francl-architects-with-mgb>, 25 Aralık 2017
- URL-31, <https://www.archdaily.com/276131/refurbishment-of-the-west-tower-in-huesca-city-hall-acxt>, 25 Aralık 2017
- URL- 32, <https://www.archdaily.com.br/br/600272/academia-de-musica-de-roubaix-slash-zig-zag-architecture>, 25 Aralık 2017
- URL- 33, <https://www.archdaily.com/251389/convent-de-sant-francesc>, 25 Aralık 2017
- URL- 34, <https://www.archdaily.com.br/br/626066/conversao-da-capela-clarenhof-a2o-architecten>, 25 Aralık 2017

URL-35,

<https://earth.google.com/web/@41.0278788,28.96877713,19.74056481a,2715.72042951d,35y,-0.00000002h,7.63067166t,0r> , 20 Mart 2018

URL-36, http://wowturkey.com/t.php?p=/tr79/MeReK_UN.jpg, 26 Mart 2018

Uyanık, S. 2009. “Dede Korkut Anlatmalarında Metinlerarası Söylem”, Milli Folklor, Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi, 83, 30-40.

Ünal, E., Metinlerarasılık ve Metinlerarası Okuma, http://www.universite-toplum.org/pdf/pdf_UT_323.pdf , 07 Nisan 2017.

Üner, A. M., 2010. “Metinler ve Metinlerarası Okuma: Suskunlar”, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13, 23, 196-206.

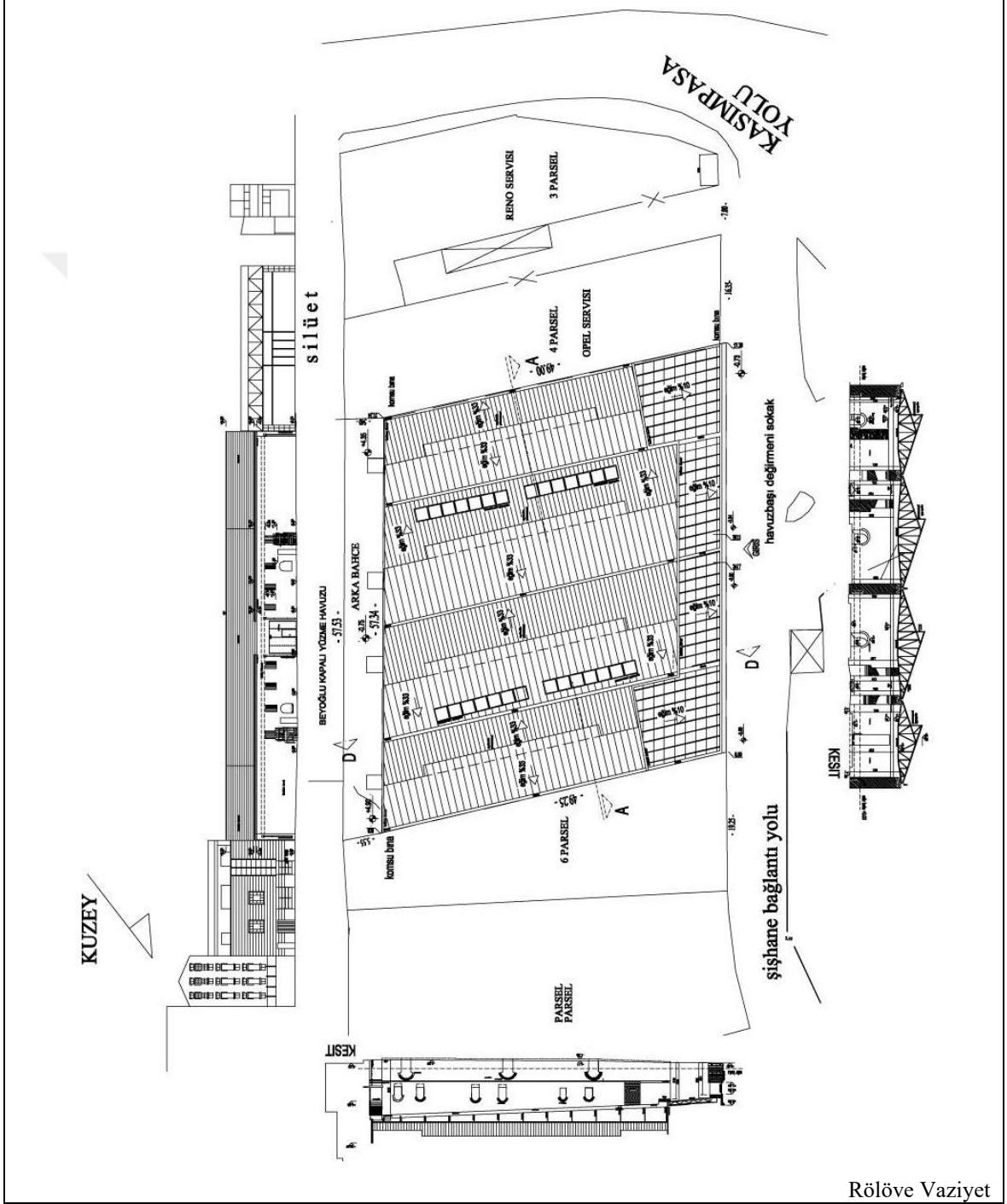
Vardar, B., 2002. Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Multilingual Yayınevi.

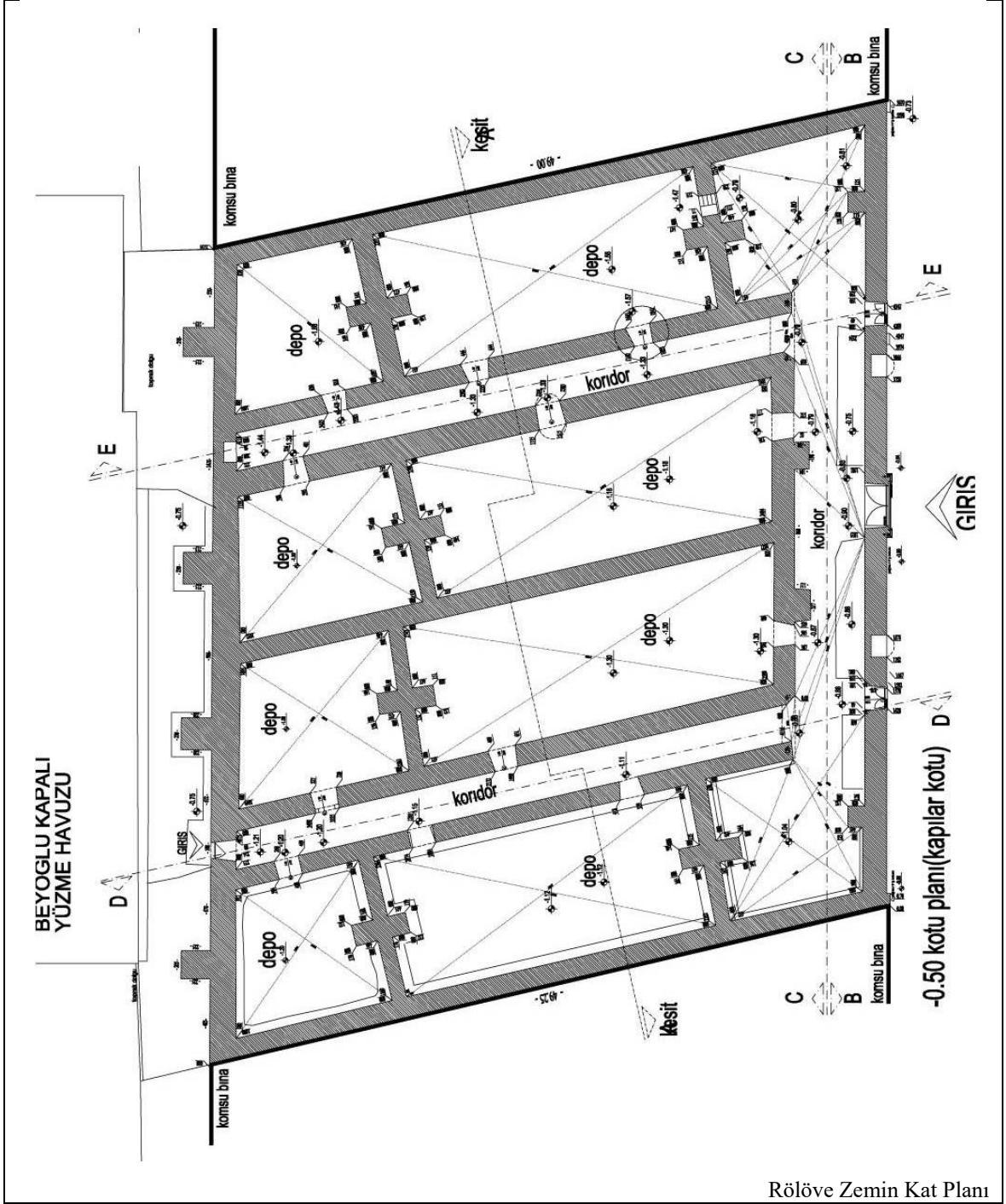
Verheij, R., 2015. Palimpsest In Architecture Six Personal Observations, Delft University of Technology, Graduation Thesis. Delft.

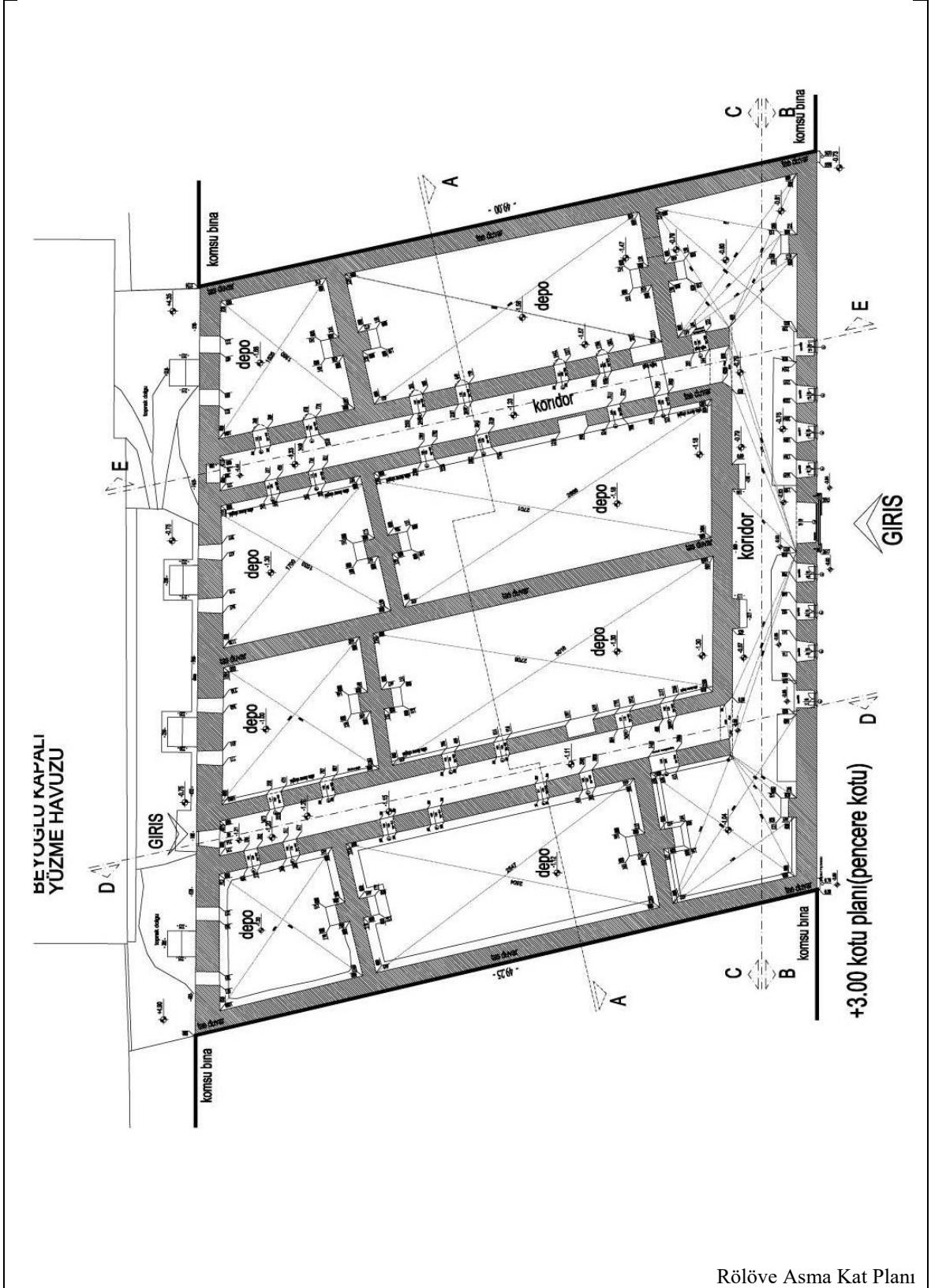
Zivanovic, I. ve Malesevic, M. 2015. "Concept Of Inter(Con)Textuality In Architectural Discourse And Production Case Study: New Acropolis Museum". Prostor, 23, 2 395-403.

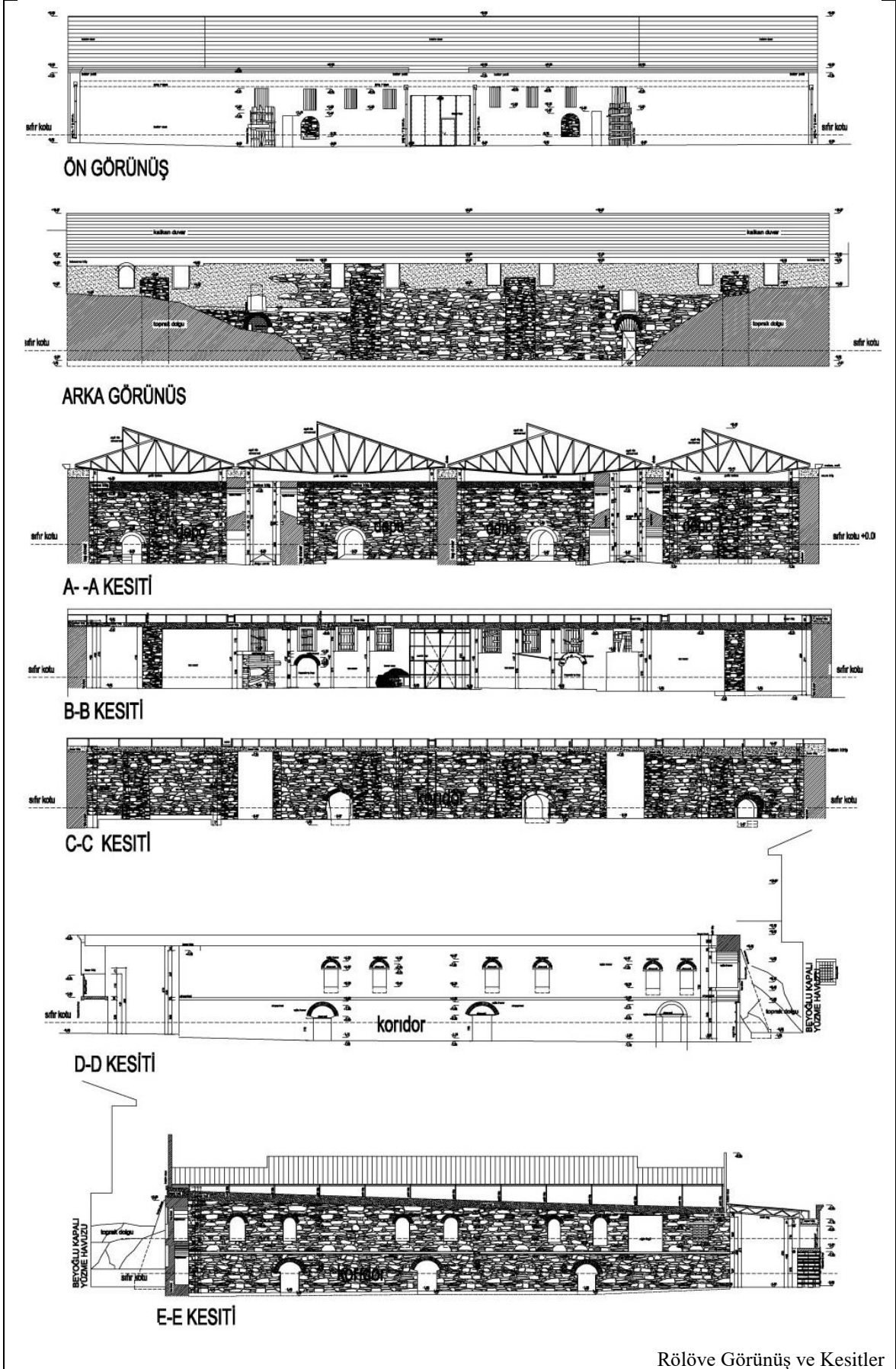
7. EKLER

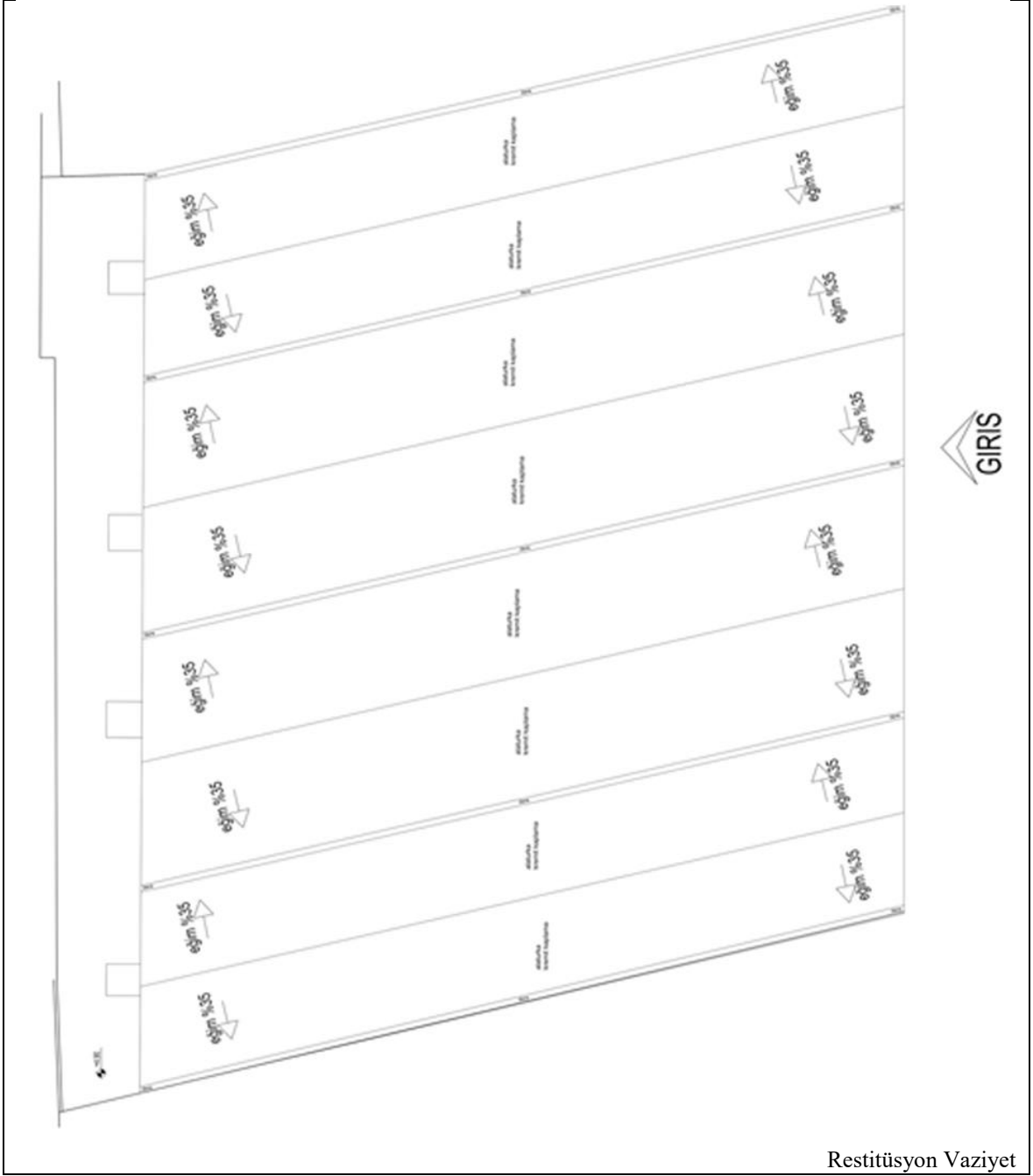
Ek 1. Kasımpaşa Tuz Ambarı Rölöve, Restitüsyon ve Restorasyon Projeleri

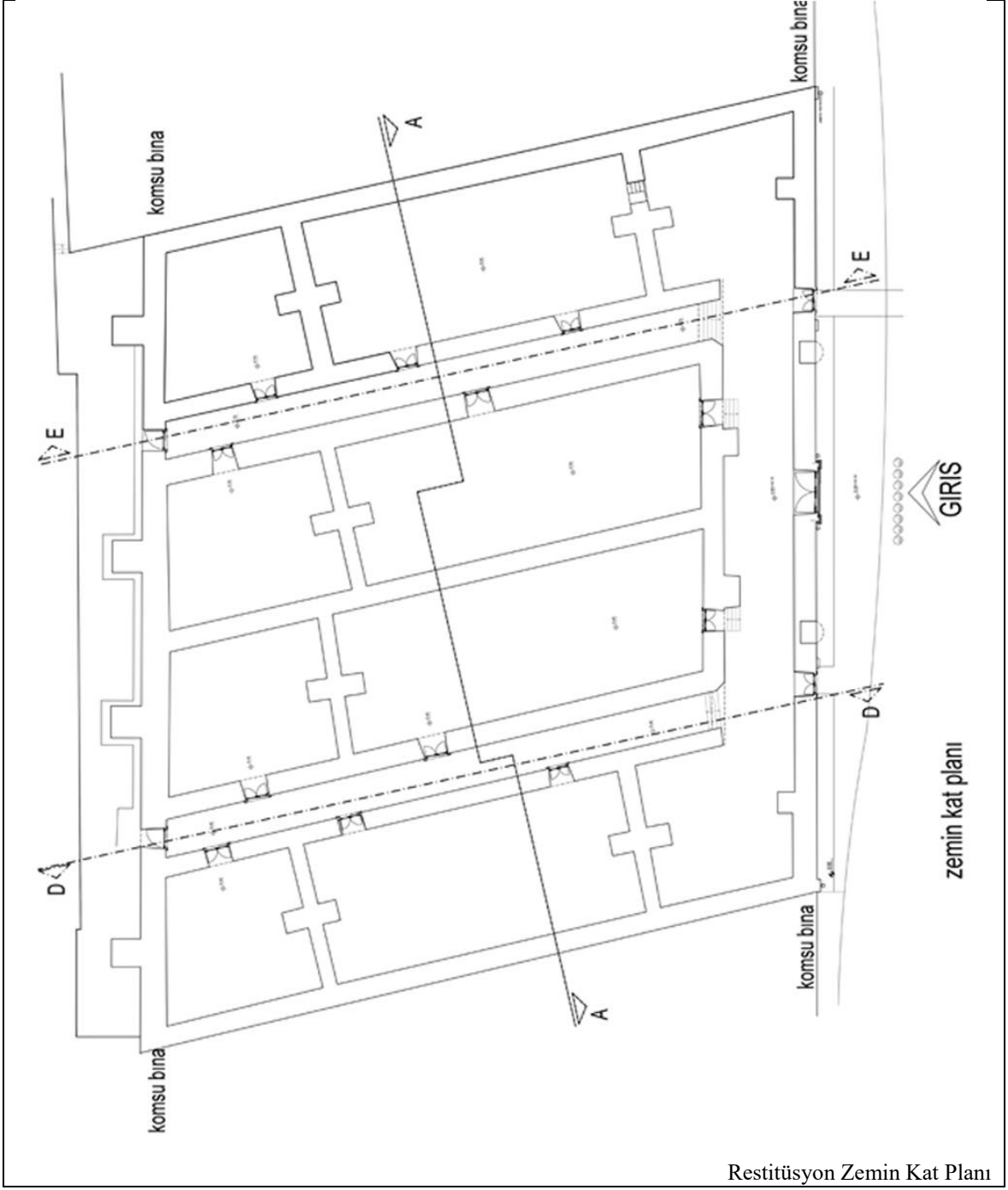

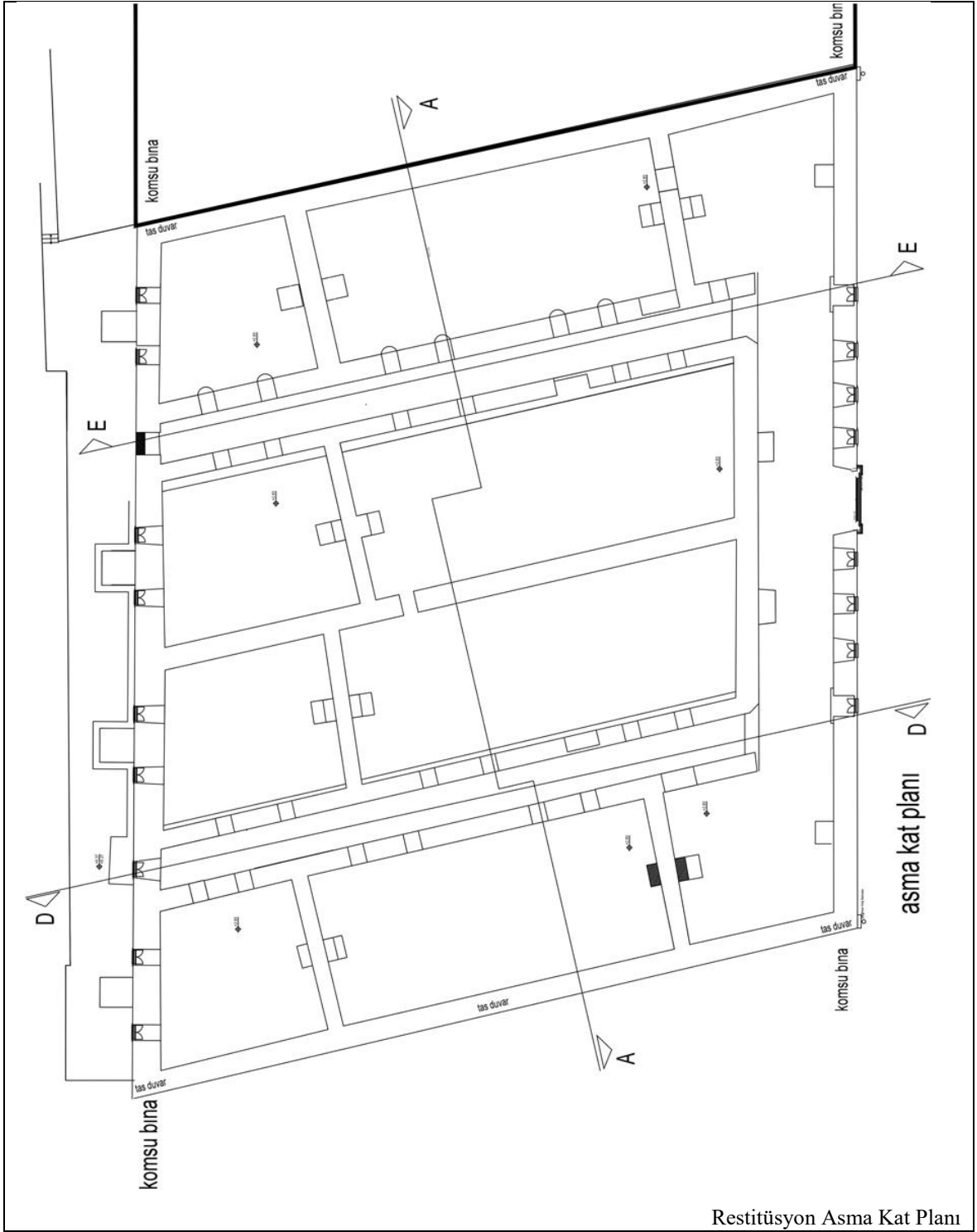

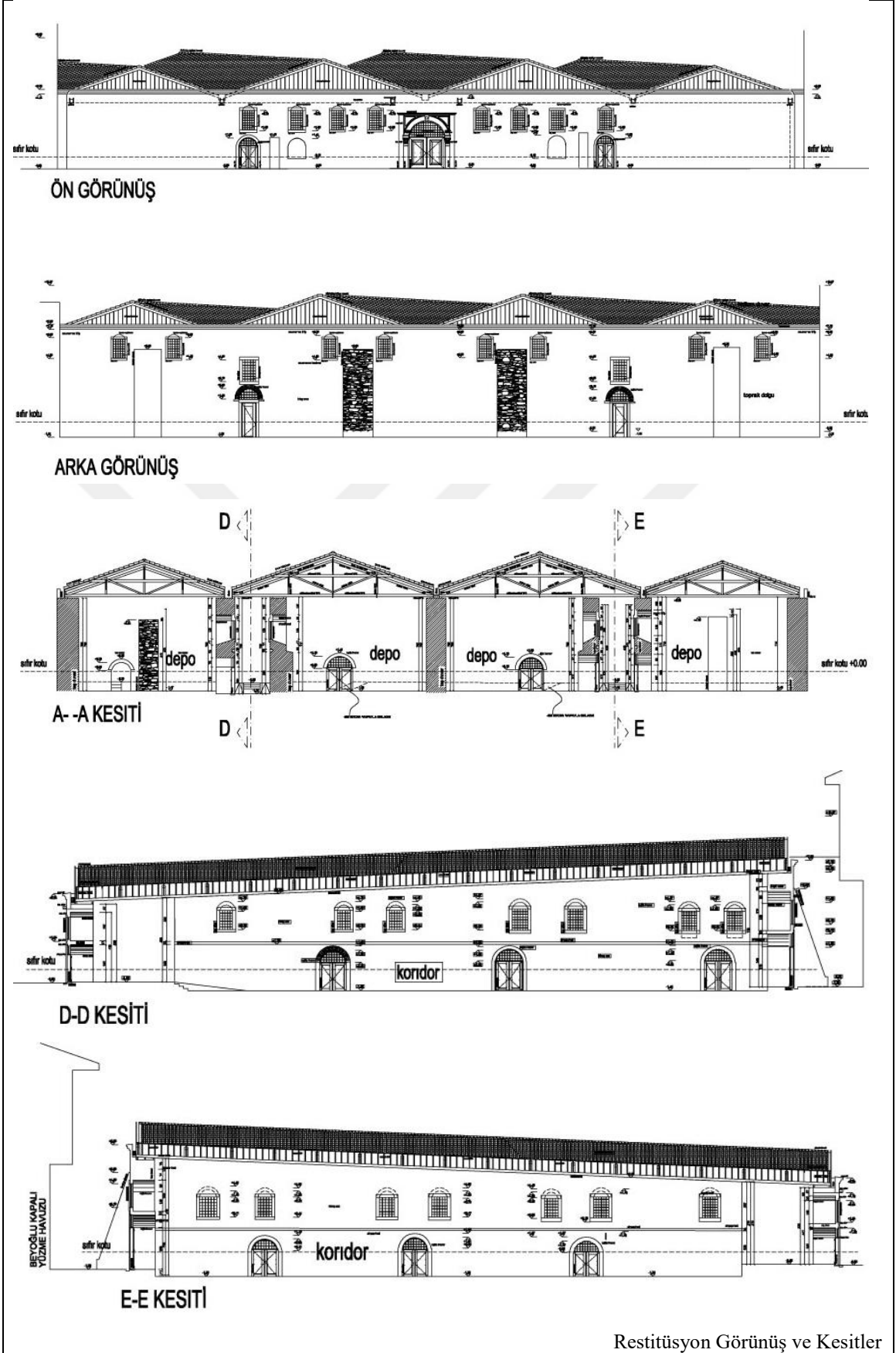

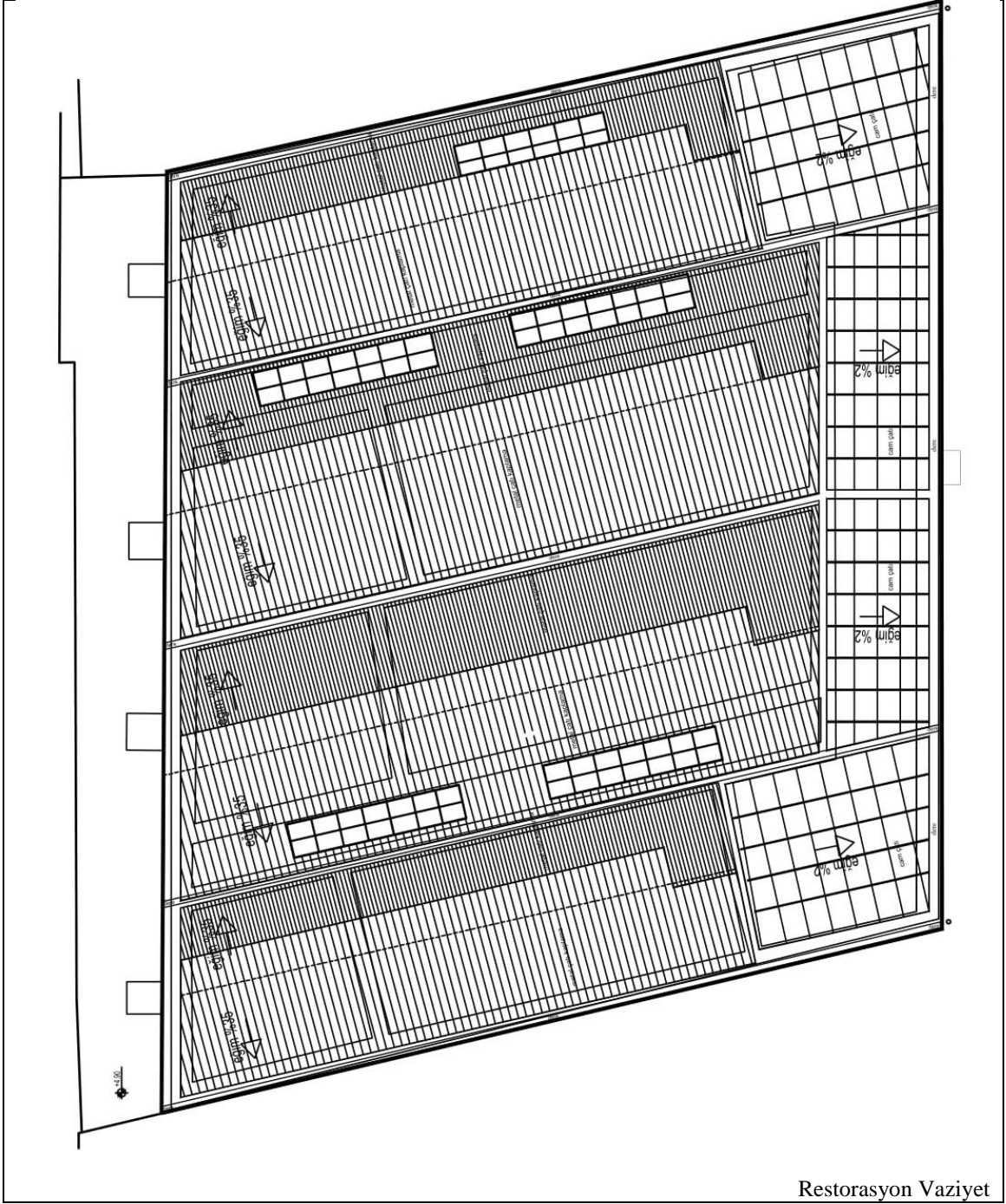
Restitüsyon Vaziyet

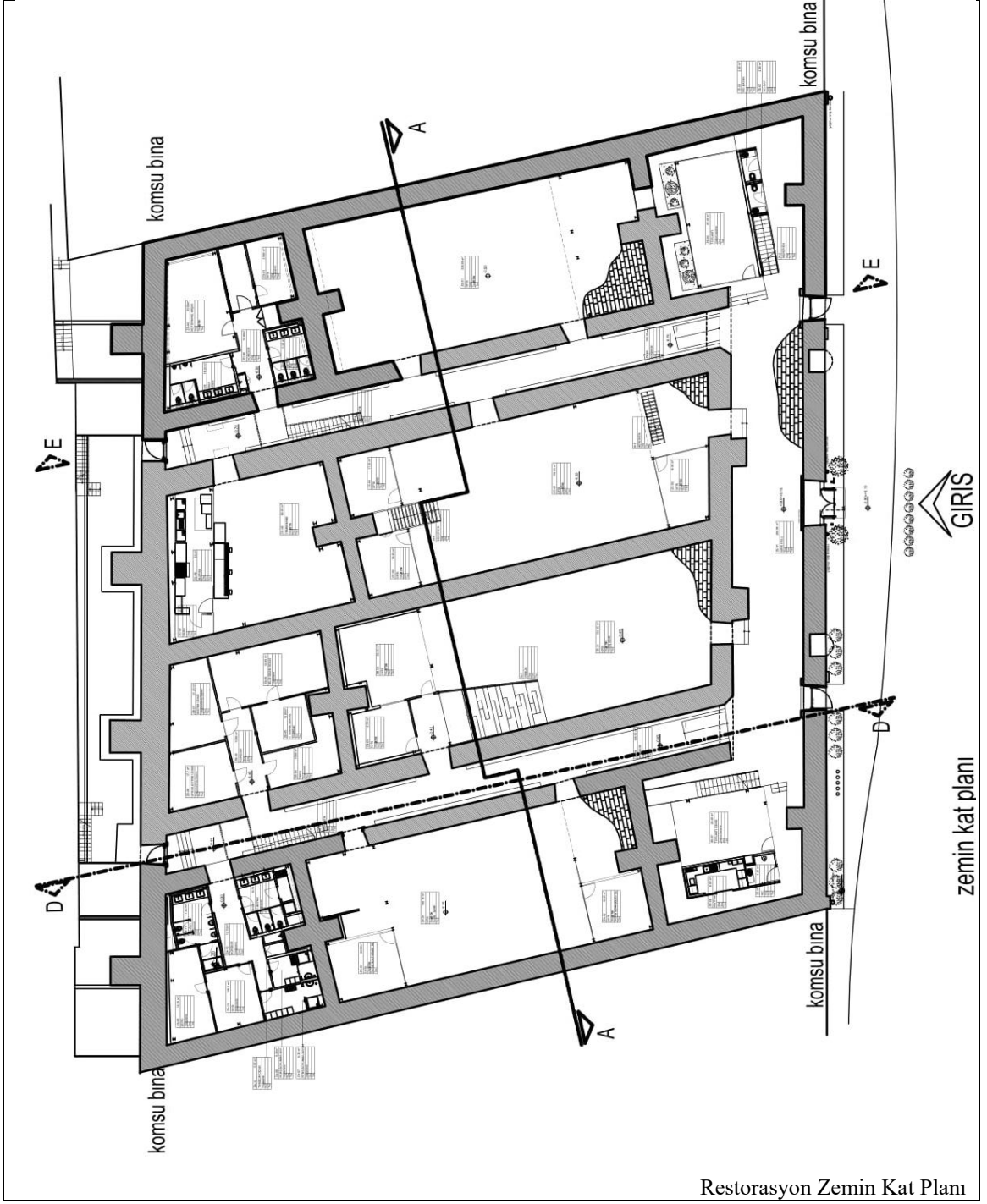

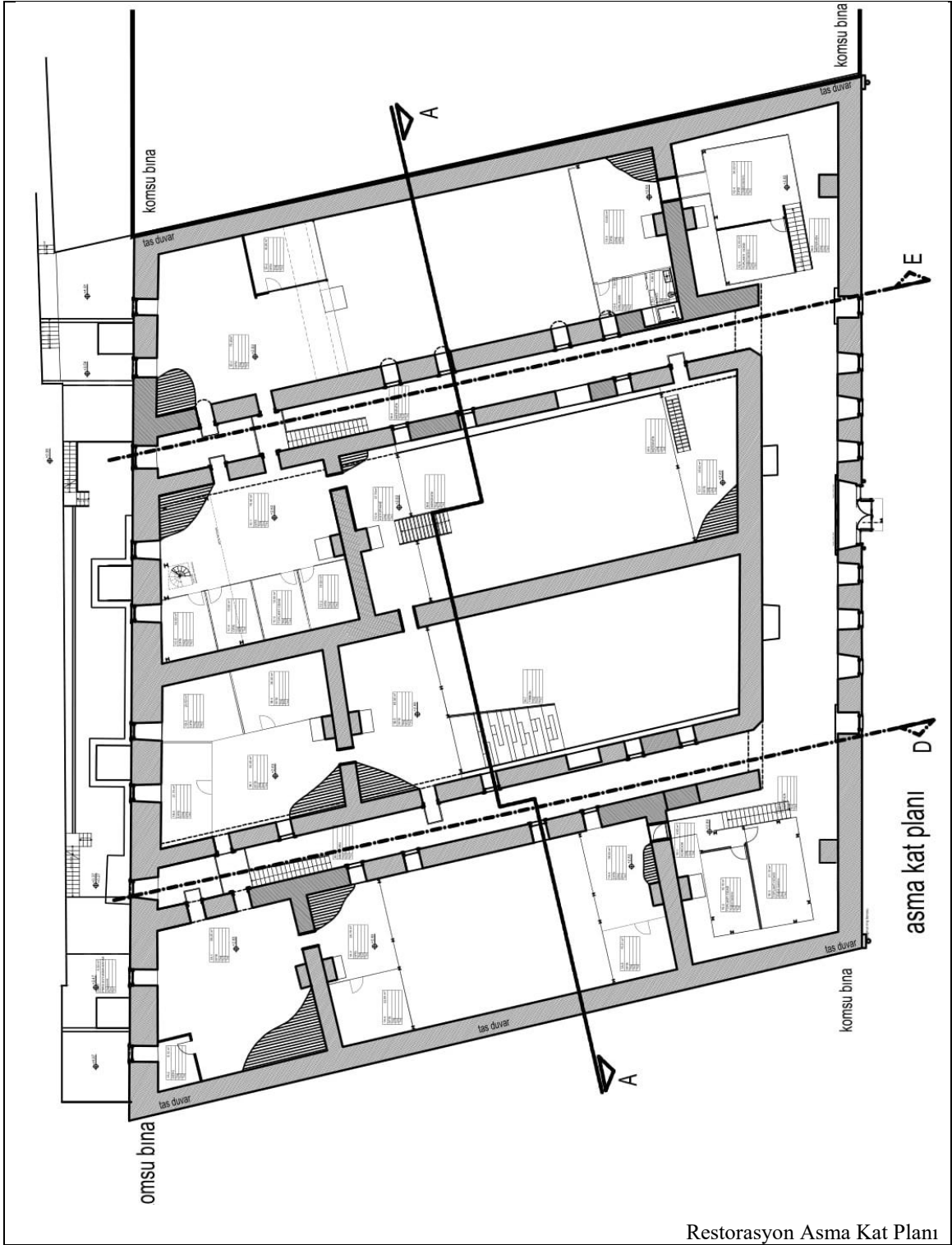
Restitüsyon Asma Kat Planı

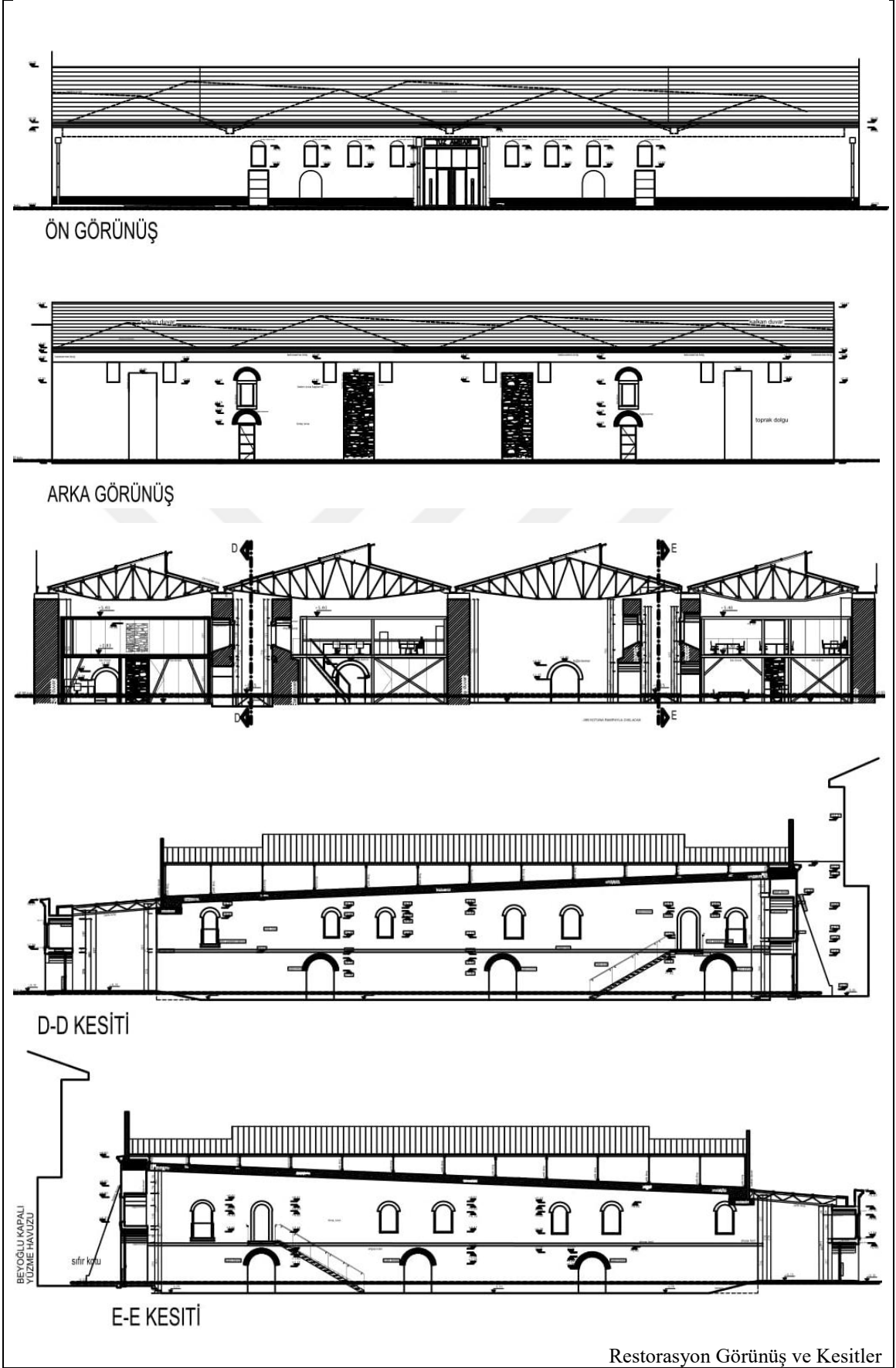

Restorasyon Vaziyet

ÖZGEÇMİŞ

1986 yılında Trabzon'da doğdu. Lise öğrenimini 2004 yılında Trabzon Kanuni Anadolu Lisesi'nde tamamladı. Aynı yıl kazandığı Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü'nden 2008 yılında mezun oldu. 2009 yılında, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İç Mimarlık Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimi almaya hak kazandı. 2008-2010 yılları arasında Trabzon'da iç mimarlık hizmeti veren özel bir şirkette iç mimar olarak çalıştı. 2010 yılında İç Mimarlık bölümüne Araştırma Görevlisi olarak atandı. "Cumhuriyet Modernizmi Bağlamında 1960-1979 Dönemi Apartman Tipi Konutlardaki Mekansal Değişimler: Trabzon Örneği" (2012) adlı yüksek lisans tezini, Yrd. Doç. Dr. Tülay ZORLU danışmanlığında tamamlayarak yüksek iç mimar oldu. Aynı yıl doktora öğrenimine başladı. 2010 - 2018 yılları arasında KTÜ İç Mimarlık Bölümü'nde Araştırma Görevlisi olarak çalıştı. İyi düzeyde İngilizce bilmektedir.